Riksdagens protokoll 1993/94:117

Fredagen den 3 juni

Kl. 9.00–16.59

Protokoll 1993/94:117

1 § Meddelande om uteblivit svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1993/94:148

Till riksdagen

Beträffande intepellation 1993/94:148 av Gustaf von Essen, Handläggning av familjerättsärenden, får jag meddela att jag inte kunnat besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Stockholm den 2 juni 1994

Reidunn Laurén

2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 2 juni

UbU12 Utbildning och forskning

Mom. 1 (användningen av löntagarfondsmedlen)

1. utskottet
2. res. 1 (s)

Votering:

166 för utskottet

131 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 72 m, 27 fp, 27 c, 24 kds, 15 nyd, 1 -

För res. 1: 120 s, 1 nyd, 8 v, 2 -

Frånvarande: 18 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 7 nyd, 6 v, 1 -

1 *Riksdagens protokoll 1993/94. Nr 117*

Mom. 2 (stiftelse för särskild kompetensutveckling)
1. utskottet
2. res. 2 (s)
3. men. i motsvarande del (v)
Förberedande votering:
123 för res. 2
11 för men.
164 avstod
51 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Huvudvotering:
168 för utskottet
132 för res. 2
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 27 c, 24 kds, 17 nyd, 1 -
För res. 2: 121 s, 9 v, 2 -
Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 3 (profilforskning vid mindre och medelstora högskolor, m.m.)
1. utskottet
2. res. 3 (s)
3. men. i motsvarande del (v)
Förberedande votering:
Men. ställdes mot res. 3 som biträddes med acklamation.
Huvudvotering:
165 för utskottet
133 för res. 3
3 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 27 c, 22 kds, 16 nyd, 1 -
För res. 3: 121 s, 10 v, 2 -
Avstod: 2 kds, 1 nyd
Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 4 (högskole- och utbildningspolitiken)
1. utskottet
2. res. 4 (nyd)
3. men. i motsvarande del (v)
Förberedande votering:
23 för res. 4
11 för men.
263 avstod
52 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:
282 för utskottet
18 för res. 4
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 71 m, 27 fp, 27 c, 24 kds, 9 v, 3 -
För res. 4: 17 nyd, 1 v
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 8 (Risk- och beredskapscentrum i Karlstad)
1. utskottet
2. men. i motsvarande del (v)
Votering:
278 för utskottet
10 för men.
12 avstod
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 70 m, 26 fp, 26 c, 23 kds, 15 nyd, 2 -
För men.: 9 v, 1 -
Avstod: 4 s, 2 m, 1 fp, 1 c, 1 kds, 2 nyd, 1 v
Frånvarande: 18 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -
Claus Zaar (nyd) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 11 (bemyndigande att vidta förberedelseåtgärder för etablering av en ny universitetsstruktur i Stockholmsområdet)
1. utskottet
2. res. 6 (s)
Votering:
164 för utskottet
131 för res. 6
6 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 2 s, 69 m, 25 fp, 26 c, 24 kds, 17 nyd, 1 -
För res. 6: 119 s, 10 v, 2 -
Avstod: 3 m, 2 fp, 1 c
Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -
Reynoldh Furustrand (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.
Jerry Martinger (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 16 (samlokalisering av konstnärliga högskolor i Stockholm)
1. utskottet
2. men. i motsvarande del (v)
Votering:
260 för utskottet
21 för men.
17 avstod
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 s, 72 m, 27 fp, 27 c, 24 kds, 17 nyd, 3 -
För men.: 11 s, 10 v
Avstod: 17 s
Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 27 (universitetens resp. de mindre och medelstora högskolornas roller när det gäller grundläggande högskoleutbildning)
1. utskottet
2. res. 16 (s)
Votering:
166 för utskottet
133 för res. 16
2 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 26 fp, 27 c, 23 kds, 17 nyd, 1 -
För res. 16: 121 s, 10 v, 2 -
Avstod: 1 fp, 1 kds
Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 29 (nationellt kunskaps- och kompetenslyft)
1. utskottet
2. res. 17 (s)
Votering:
168 för utskottet
130 för res. 17
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 27 c, 24 kds, 17 nyd, 1 -
För res. 17: 119 s, 9 v, 2 -
Frånvarande: 19 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 30 (utbyggnad av den eftergymnasiala utbildningen i övrigt samt en ny struktur för kvalificerad yrkesutbildning)
1. utskottet
2. res. 18 (s)

3. men. i motsvarande del (v)
Förberedande votering:
127 för res. 18
12 för men.
162 avstod
48 frånvarande
Kammaren biträdde res. 18.
Huvudvotering:
168 för utskottet
133 för res. 18
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 27 c, 24 kds, 17 nyd, 1 -
För res. 18: 121 s, 10 v, 2 -
Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 32 (regionala kunskaps- och kompetenscentra)
1. utskottet
2. res. 19 (s)
Votering:
168 för utskottet
133 för res. 19
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 27 c, 24 kds, 17 nyd, 1 -
För res. 19: 121 s, 10 v, 2 -
Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 34 (Lindbeckkommissionens förslag)
1. utskottet
2. res. 21 (nyd)
Votering:
279 för utskottet
22 för res. 21
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 71 m, 27 fp, 27 c, 24 kds, 7 v, 3 -
För res. 21: 1 s, 1 m, 17 nyd, 3 v
Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -
Bengt Hurtig (v) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 35 (principerna för utformningen av kvalitetsdelen i resurstilldelningssystemet för grundläggande högskoleutbildning)
1. utskottet
2. res. 22 (s)

Votering:
167 för utskottet
133 för res. 22
1 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 27 c, 23 kds, 17 nyd, 1 -
För res. 22: 121 s, 10 v, 2 -
Avstod: 1 kds
Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 4 c, 2 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 41 (forskningsråden)
1. utskottet
2. men. i motsvarande del (v)
Votering:
286 för utskottet
11 för men.
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 72 m, 26 fp, 26 c, 23 kds, 17 nyd, 2 -
För men.: 10 v, 1 -
Frånvarande: 18 s, 8 m, 7 fp, 5 c, 3 kds, 6 nyd, 4 v, 1 -

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU13 Vårdhögskolorna
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att jordbruksutskottets betänkanden JoU28, JoU30, JoU31 och JoU32, konstitutionsutskottets betänkanden KU47 och KU48, socialutskottets betänkanden SoU24, SoU26, SoU32 och SoU33 samt kulturutskottets betänkande KrU35 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

3 § Strandskydd m.m.

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU28 Strandskydd m.m. (prop. 1993/94:125 delvis).

Anf. 1 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! Dagens betänkande om strandskydd, som av vissa uppfattas som en förstärkning av strandskyddet, innebär i realiteten egentligen ingenting. Den förändring som föreslås, dvs. att skyddet skall utvidgas till att omfatta även livsvillkoren för växter och djur, medför i praktiken ingenting.

Vad vi måste göra för att få den här frågan i något slags historisk belysning är att försöka se i vilken riktning förändringarna har gått under senare tid. Det är en fråga som sedan ett antal decennier har diskuterats politiskt. Det finns grundläggande skillnader mellan hur man betraktar gemensam egendom, gemensamma tillgångar och möjligheten för alla att ta del av det som naturen bjuder. Det är den ena sidan av saken.

Den andra är synen på äganderätten. Ny demokrati ger uttryck för sin mening i ett särskilt yttrande. Äganderätten är här inte bara en fråga om att kunna hävda det som redan ägs, utan det finns också en föreställning om att äganderätt innebär möjlighet att tillskansa sig gemensam tillgång med penningens makt och efter det avskärma andra från att kunna ta del av den.

Denna grundläggande föreställning om hur vi skall se på vårt gemensamma arv måste naturligtvis slå igenom i den här frågan. Jag menar att den utvidgning som propositionen formellt innebär inte är någonting annat än kosmetika.

Det är alltså ingen ny fråga att starka markägarintressen försöker försvaga strandskyddet. I propositionen finns ett förslag om en differentiering som jag mot bakgrund av det jag har sagt inte tycker om. I det stycket har jag samma uppfattning som socialdemokraterna.

Vi kan också se i vilken utsträckning olika kommuner i olika tider har tolkat bestämmelserna och hur man har agerat. För en liten tid sedan hade jag tillfälle att åka båt ut till Vaxholm. Efter farleden dit ut är det utomordentligt tydligt hur ägarintressena har kunnat förändra landskapsbilden.

På norra sidan är det bebyggt ända ned till stranden. På södra sidan – Nacka kommun – har man av någon anledning lyckats att hävda gemensamma intressen. Det kan ha politiska eller andra förklaringar, men vi kan här se en mycket tydlig skillnad på nära håll.

Det är naturligtvis i attraktiva områden med närhet till Stockholm som denna skillnad kommer till uttryck. Sverige har långa stränder. Delar vi upp dem räcker det till en bit var – det är jag övertygad om. Det är inte det som det handlar om. Det handlar om synen på våra gemensamma tillgångar och vilka som skall ha rätt att hävda tillgången till dem.

Vi behöver alltså ett nytt regelverk på området. Vi vill från Vänsterpartiets sida yrka avslag på propositionen. Vi menar att regeringen bör återkomma med en förstärkning av strandskyddet och inte, som i dag, en nullitet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till min meningsyttring. När det gäller mom. 3 har jag samma mening som Socialdemokraterna.

Anf. 2 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Strandskyddet är synnerligen viktigt för naturskyddet i vårt land.

Gränsområdet mellan land och vatten har alltid fascinerat människan. Därför tillkom regler om strandskydd i början av 1950-talet. Bestämmelserna syftade till att bevara stränder obebyggda för det rörliga friluftslivets skull.

Gränsområdet mellan land och vatten omfattar också speciella och värdefulla miljöer för djur och växter. Förståelsen för detta har vuxit fram mycket senare, och lagstiftaren har inte angivit behovet av skydd för olika biotoper som ett av skälen för strandskyddsreglerna.

Jag har både i år och tidigare motionerat om att strandskyddet skulle utvidgas till gagn för den biologiska mångfalden. För mig känns det därför mycket tillfredsställande att regeringen i den nu aktuella propositionen just föreslår att skyddet utvidgas till att även omfatta livsvillkoren för växter och djur. Min motion blir således helt och hållet tillgodosedd.

Det gläder mig att utskottet i sak är enigt om denna utvidgning. Däremot förstår jag inte att socialdemokraterna i utskottet reserverade sig för att vänta med att ändra lagen tills hela miljöbalken blir klar. Det pågående arbetet med att samla ett flertal viktiga miljölagar till en miljöbalk får absolut inte förlama våra möjligheter att stegvis förbättra bestämmelserna. Den kommande valkampanjen får heller inte försena arbetet med viktiga sakfrågor.

I detta ärende behandlar vi också frågan om ett differentierat strandskydd. Regeringen har i propositionen redovisat sin bedömning av hur en differentierad tillämpning av bestämmelserna om strandskyddsdispens skall kunna ge ett mer flexibelt strandskydd i glest befolkade områden av landet. Dispenser bör ges restriktivt av naturskyddsskäl. Emellertid bör gällande föreskrifter kunna tillämpas med hänsyn tagen till lokala förhållanden. Detta är rimligt, och vi som tillhör utskottets majoritet har därför ställt oss bakom regeringens förslag.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Anf. 3 MONA SAINT CYR (m):

Fru talman! I ett halvt sekel, runt räknat, har vi haft ett strandskydd i vårt land till förmån för rörligt friluftsliv och allemansrätt. I motsvarande mån har äganderätten inskränkts, då lagen efter 1974 förbjudit bebyggelse och anläggningar närmare vatten än 100 meter.

Jag minns hur het och segdragen diskussionen var i min egen hemkommun då översiktsplanen första gången skulle antas. I en glesbygd med rik tillgång på mark, vacker natur och med mer är 200 sjöar var och är kommunen till ytan länets tredje största kommun i Östergötland. Men det bor bara nio invånare per kvadratkilometer.

Vi har frikostigt kunnat dela med oss av denna natur till svenska och ut-

ländska turister. Många är t.ex. de stockholmare som har sommarhus hos oss. Vi har emellertid belagts med ett utökat strandskydd på upp till 300 meter på ansenliga sträckkilometer kring våra tre största sjöar, dvs. utöver vad lagen föreskriver.

Självfallet slår vi vakt om vår generösa och vackra natur. Men faktum är att vi inte behöver så rigorösa restriktioner. Vi är kapabla att med lokal kunskap, kännedom och hänsyn hantera bygglovsärenden på ett mer flexibelt sätt än vad som hittills varit möjligt.

Det rikstäckande skyddet kunde mycket väl ske genom ett statligt strandnaturskydd, som föreslås i motion Jo622, samtidigt som kommunen bevakar det rörliga friluftslivets intressen. Vi välkomnar därför den ändring av lagstiftningen som regeringen föreslagit som ett steg på vägen dit.

Generella förbud innebär alltid en stelbent tillämpning som inte tar hänsyn till vårt långa lands variationer. Sveriges kommuner har redan tidigare fått ta över en hel del ansvar på miljöområdet. Den nu föreslagna förändringen ligger helt i linje med detta tänkande.

Våra kommuner är också mogna att ta på sig detta vidgade ansvar. Många års erfarenhet av skyddsbestämmelserna visar på att instrumentet generellt förbud varit alltför trubbigt. Man kan dessutom förutse att de förändringar som nu föreslås också kommer att innebära en möjlighet till positiv utveckling för samhällen som hamnat i stagnation.

Möjligheter för människor att slå sig ned i natursköna områden innebär också ett bevarande av öppna landskap och en levande landsbygd. Differentierade strandskyddsbestämmelser och kommunala översiktsplaner öppnar för mångfald för såväl människor som natur.

Mot bakgrund av det sagda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Fru talman! Jag vill i dag dessutom passa på att tacka alla riksdagskolleger för samarbete, samvaro, tankeutbyten och åsiktsbrytningar i olika utskott under mina år i Sveriges riksdag. Tack.

Anf. 4 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! I går diskuterade vi här i kammaren en del av det som Miljöskyddskommittén föreslog i sitt arbete. Då handlade det om lagstiftning om genetiskt modifierade organismer. I dag diskuterar vi en annan del, nämligen strandskyddet. Det fanns också med i Miljöskyddskommitténs arbete. Det vi diskuterar är en förstärkning av strandskyddet.

Också i detta fall ligger regeringens förslag nära det som Miljöskyddskommittén kom fram till. Även här råder det egentligen samstämmighet mellan partierna. Det är mer av formskäl, som jag uppfattar det, som Socialdemokraterna vill behandla frågan i ett samlat sammanhang.

Utvidgningen av strandskyddsbestämmelserna till att förutom friluftsintresset också omfatta skydd för den biologiska mångfalden är en förstärkning. Stränder kan hysa mycket stora biologiska värden, men vara ointressanta ur friluftssynpunkt. Riskerna för en exploatering av dessa stränder undanröjs i och med förändringen av strandskyddsinstitutet.

Vad sedan gäller frågan om differentierat strandskydd kan det finnas anledning att ha betänkligheter. Det framgår också av den kds-motion som finns i ärendet. Utskottet har dock i sitt betänkande redovisat att differentie-

ringen i sig ändå innebär att strandskyddet också fortsättningsvis bildlikt talat har både hängslen och livrem.

Det sägs också att Naturvårdsverket kommer att ha en kontrollstation om tre år. Skulle det visa sig att differentieringen skulle innebära ett reellt hot mot ett effektivt strandskydd kan man återkomma och korrigera det hela. Regeringen förutsätts uppmärksamma kds-motionens frågeställningar. Vi kommer givetvis från kristdemokraternas sida att bevaka att så verkligen sker.

Det faktum att de naturliga förutsättningarna och befolkningstätheten varierar så starkt i landet gör att en differentiering av strandskyddet för vissa regioner måste anses rimlig. Den nu föreslagna vägen med en differentierad tillämpning av strandskyddsinstitutet i områden angivna i kommunernas översiktsplaner innebär att strandskyddsärenden i varje enskilt fall prövas och att det därför blir möjligt att följa utvecklingen.

Genom att områden där en differentierad tillämpning skall ske anges i översiktsplanen säkras också en bred och offentlig prövning. Detta gör att man har fortsatt kontroll också i de områden som omfattas av denna differentiering.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 5 MAX MONTALVO (nyd):

Fru talman! Det betänkande om strandskyddet som vi i dag behandlar är ett mycket intressant belägg för hur man arbetar i denna kammare.

I syfte att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och bevara goda livsvillkor för växter och djur föreslås därför att strandskydd skall råda vid hav, insjöar och vattendrag. Det står i betänkandet. Det enda som gått framåt i den här frågan – om man tänker på att det är en borgerlig regering – är att det har blivit undantag från bestämmelserna i glesbygd.

Naturligtvis skall man ha omdöme när man ger tillstånd för bebyggelse vid sjöar och vattendrag. Det är en självklarhet. Men att en borgerlig regering, och då i synnerhet en med ett starkt moderat inflytande, inte får till någonting starkare än det här är minst sagt en skandal. Om det är några som har talat om äganderätten och betonat att den är viktig så är det moderaterna. Vi hade väntat oss mycket mer i den här frågan.

Vi har 300 mils kust och 90 000 sjöar. Det borde finnas utrymme för både rekreationsområden och ett strandnära boende.

I dag finns det för liten tillgång på sådan mark. Det är många som vill bo på ett sådant sätt men inte har råd till det. Då blir det ett privilegium för dem som har mycket pengar. Är det vettigt? Det är det ju inte, när vi har så mycket mark vid sjöar och vattendrag.

Man kan också tycka att vi kunde ha väntat på Plan- och byggutredningens förslag så att vi hade fått med det också. Detta är ju stick i stäv mot vad ni annars brukar säga här i kammaren, nämligen att vi alltid skall vänta på utredningar innan vi fattar beslut. Det får vi alltid höra när vi är före vår tid. Men nu var det tydligen inte så viktigt att vänta på detta.

Vi har inte reserverat oss i den här frågan. Det beror på tekniska skäl. Om vi hade gjort det hade det inneburit en majoritetsskrivning för den social-

demokratiska modellen, och den är ju helt åt andra hållet. Den kunde vi inte stödja.

Jan Jennehag var inne på att markägare har roffat åt sig av allmänhetens tillgångar. Jag tycker att det är ett mycket gammalmodigt sätt att se detta. Är han kvar i 20-talets Ryssland eller vad är detta? Sedan säger han också att marken i det här landet räcker till var och en. Är det inte litet grand av avundsjuka som kommer fram här?

Jag tycker att vi skall stödja dem som vill bo på ett trevligt sätt. Alla inser väl att det finns många ställen där man över huvud taget inte kommer ner till sjön och kan idka något friluftsliv eller någon sådan aktivitet. Där skulle man mycket väl kunna bygga. Om kommunerna bara har sunt förnuft att väga dessa saker mot varandra skulle det kunna bli ett mycket trevligt kombinerat förhållande mellan friluftsliv och boende.

Anf. 6 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Max Montalvo uttrycker här en besvikelse över den borgerliga regeringen. Han säger att det enda som är framåt är regler om att ge dispens.

Här utvidgas grunden för strandskyddet till att ta hänsyn till den biologiska mångfalden. Jag måste då fråga Max Montalvo om det verkligen är så att han inte uppfattar det som ett steg framåt. Det enda som var framåt var ju dispensreglerna. Det måste väl ändå vara ett steg framåt att vi tar en ökad hänsyn till den biologiska mångfalden.

Har inte Max Montalvo tagit del av det arbete som bedrivs internationellt? Vi hade en miljökonferens i Rio 1992. Det är exakt två år sedan nu i början av juni. Där öppnades en konvention om biologisk mångfald. Sveriges riksdag har sedermera ratificerat denna konvention om biologisk mångfald. Detta är en naturlig följd av det arbetet. Det är väl att steg framåt?

Anf. 7 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Att dra in detta ser vi mer som ett besvär att komma förbi reglerna att få bygga vid sjöar och vattendrag. Man utestänger väl inte växter och djur, i synnerhet inte djur, för att man bygger i närheten av sjön. De kan väl vara där ändå. Jag kan förstå att det finns vissa synpunkter på växterna. Om man anlägger gräsmattor i stället för våtmarker nära sjön blir det en viss förändring.

Men vi har dock en oerhörd mängd av denna mark. Det är ju inte frågan om att bebygga all mark. Det är frågan om att bebygga en liten del där folk vill bo.

Anf. 8 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Max Montalvo nog inte riktigt har satt sig in i frågorna om biologisk mångfald. Det är inte frågan om att växter och djur skall kunna gå förbi på en strandtomt.

Om man bebygger vissa typer av stränder förändrar man biotopen högst avsevärt. Vi behöver bevara vissa stränder för att den naturliga biotopen skall bevaras. Gränsområdet mellan land och vatten omfattar väldigt speciella naturförhållanden. De förändras om man bebygger stränderna. För att

bevara biologisk mångfald är det nödvändigt att vi har det som ett kriterium i strandskyddet.

Anf. 9 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Detta med biologisk mångfald är viktigt. Men Lennart Fremling säger också att det gäller vissa stränder. Det är precis vad jag också säger. Vissa stränder skall naturligtvis bevaras. Vi pratar om marginella bitar av dessa stränder. Där skall det inte vara så svårt att få bygga om det överensstämmer med de krav som finns. Vi har kanske litet olika uppfattning om vad begränsningen av biologisk mångfald innebär. Det är nog där vi skiljer oss litet grand.

Anf. 10 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Max Montalvo kallar mina åsikter för gammalmodiga. Med en sådan argumentering når man inget annat än att möjligen väcka ilska hos den man debatterar med. Det är ingen analys av åsikterna. Det är inget förslag till något annat.

Vi har haft strandskyddet sedan 50-talet. Jag vill förstärka och utvidga strandskyddet. Det kallar Max Montalvo gammalmodigt. Rikas möjligheter att med hjälp av sitt kapital kunna få förmåner som andra inte har möjligheter att få kallar Max Montalvo för avundsjuka. Jag vill kalla det för en strävan efter någorlunda rättvisa.

Anf. 11 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Jag vill inte framkalla ilska. Jag ville bara belysa att den här formen av ideologiskt tänkande är gammalmodig. Jag vill ha fram en mer rättvis möjlighet. Det skall inte vara så att man måste ha privilegiet att ha dessa stora pengar för att kunna få en sådan fastighet. Jag tror att detta skulle kunna vara ett mycket trevligt rättvisekrav att föra fram. Det är många som är avundsjuka på dem som har strandfastigheter. Det skulle man kunna avhjälpa genom lindrigare regler i stället för tvärtom.

Anf. 12 JAN JENNEHAG (v) replik:

Fru talman! Om vi ser på den här frågan historiskt och om vi tittar på vad som har hänt internationellt och vad som har hänt inom attraktiva områden i Sverige är det ingen tvekan om att vi även i framtiden får se en ökad konkurrens om attraktiva områden.

I Sverige har stränder bebyggts trots strandskyddet. Kommuner har behandlat den här frågan olika. Särskilt i södra Sverige kommer efterfrågan och bebyggelsetryck på stränder att öka i framtiden. Det är detta som vi måste värja oss emot. Här finns det ingen annan väg att gå än generella regler. Vi vet inte i dag i vilken utsträckning områden som inte är särskilt attraktiva nu kommer att vara det i framtiden.

Här handlar det inte om att ge folk ökade möjligheter att bo naturnära och trevligt. Här är det frågan om på vilken sida man ställer sig – den där man med penningen kan tillskansa sig dessa områden eller den där man aldrig kommer att få möjligheter till det. Mot detta måste vi ställa behovet av gemensam tillgång till dessa områden och behovet av skydd för växt- och

djurliv. Det är den skillnaden vi aldrig kommer ifrån. Om man skall försöka att analysera den med hjälp av begrepp som gammalmodighet och avundsjuka kommer vi inte heller längre i den diskussionen.

Anf. 13 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Vi tror, som jag sade, Jan Jennehag, inte på sådana här generella regler, utan vi vill att kommunerna skall ta sitt verkliga ansvar. Om det blir fel, är det fel på dem som bestämmer i kommunerna.

Jag är inte alls med på att man skall bygga överallt, utan jag menar att det skall göras en mycket bra avvägning, så att det blir trivsamt för alla människor i samhället, och jag tror att vi är helt överens om det. Jag vill, eftersom vi har så oerhört mycket mark av denna typ, att alla människor – inte bara ett fåtal – skall ha en möjlighet att bo på ett så här trivsamt sätt.

Anf. 14 MONA SAINT CYR (m) replik:

Fru talman! Max Montalvo menade att vi moderater borde ha åstadkommit en djärvare skrivning i betänkandet om strandskyddet. Men jag förmodar att också nydemokraterna under denna period har erfarit att politik är kompromissernas vetenskap. Jag vill från moderat synpunkt stryka under för Max Montalvo att det gäller att förena ansvar och hänsyn med frihet och ägande. Det är vad vi moderater vill göra.

Det finns, som jag sade redan i mitt anförande, anledning att återkomma med den modell som förs fram i motion Jo622 i samband med uppföljningen av Plan- och byggutredningen och behandlingen av översiktsplanerna. Det är naturligt att man följer utvecklingen i samhället på det här området, där det ständigt sker stora förändringar, och att successivt anpassa lagverket till dessa. Detta arbete skall naturligtvis baseras på erfarenhet.

Anf. 15 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Jag förstår att det är en besvärlig situation för moderaterna, Mona Saint Cyr. Ert agerande är i princip en ren kapitulation i förhållande till det som ni står för i valrörelser osv. Jag förstår också resonemanget om kompromisser. Men i alla frågor som gäller miljön har Centern ohejdat fått tränga fram med sina idéer. Jag tycker att ni moderater, som ändå tillhör ett 20-procentsparti, borde ha litet mera tryck i ert arbete. Jag är besviken.

Anf. 16 SINIKKA BOHLIN (s):

Fru talman! Jag beklagar att min anmälan till talarlistan har tappats bort på vägen från utskottskansliet till kammarkansliet mellan onsdagen och fredagen. Men jag känner mig ändå inte bortkommen i denna debatt utan ser det som ett gott förebud inför hösten att som socialdemokrat få komma sist i debatten och ha möjlighet att försöka hitta den gemensamma linjen i miljöpolitiken.

Sedan jag läst betänkandet inklusive dess behandling av motioner från Moderaterna och Centern har jag kommit fram till att kontentan av det kan beskrivas på följande sätt: "Bättre naturskydd utan strandskydd!" eller "Slå ett slag för den biologiska mångfalden och för en bättre naturhänsyn – ta bort strandskyddet!"

Fru talman! Vi skall i dag ta ställning till ett förslag om nya bestämmelser för strandskyddet. Regeringen har lagt fram detta förslag mitt emellan två andra stora lagförslag, nämligen förslag till ny miljöbalk och förslag till slutlig behandling av Plan- och byggutredningen. Förslaget till miljöbalk var aviserat till slutet av april, men regeringens tydliga oenighet i miljöfrågor, som har kommit fram också i den här debatten, satte stopp för det förslaget.

Vi socialdemokrater har denna vecka yrkat avslag på propositionen om ändringar i plan- och bygglagen, med den motiveringen att den propositionen ännu inte kan bedömas i sitt rätta sammanhang, eftersom den bygger enbart på Plan- och byggutredningen första delbetänkande. I det kommande delbetänkandet skall, som Mona Saint Cyr nämnde, så viktiga frågor som miljöhänsynen vid planering behandlas.

Strandskyddet berörs av båda dessa lagar. Varför vill man då återigen påskynda ett beslut, på ett dåligt underlag? Svaret kan bara vara, fru talman, att regeringen i sin oenighet en gång till före valet måste ge vissa partier små eftergifter för att de på något sätt skall kunna försvara sin politik för väljarna inför hösten.

I betänkandet föreslås en ändring av 15 § naturvårdslagen innebärande att lagen utökas till att även gälla goda livsvillkor för växt- och djurlivet på land och i vatten. Därmed förbättras lagtexten enligt de riktlinjer som vi socialdemokrater har arbetat för. Men varför vill man bryta ut delar av lagstiftningen medan riksdagen, som jag tidigare sade, väntar på ett förslag till en ny miljöbalk? Om man på detta sätt plockar bort vissa frågor, går helheten än en gång förlorad.

Därför, fru talman, yrkar vi socialdemokrater i första hand avslag på regeringens proposition. Vi anser att strandskyddsbestämmelserna skall behandlas i sitt rätta sammanhang, dvs. när riksdagen skall ta ställning till en samlad miljölagstiftning.

Vi säger också nej till det förslag om en uppluckring av dispensreglerna som föreslås. Det är inte främst bebyggelse nära stränderna i de extremt glesbebyggda områdena med lågt tryck från friluftslivet som vi vänder oss mot. I första hand vänder vi oss mot den allmänna tendensen att luckra upp strandskyddet och att göra reglerna ännu mer svåröverskådliga än vad de är i dag.

De nya direktiven för dispens från strandskyddet kräver egentligen inte något riksdagsbeslut utan är närmast att betrakta som ett tillkännagivande från regeringen, men de kommer ändå att ligga till grund för den juridiska bedömningen av strandskyddsdispenser. Vi socialdemokrater ser förslaget till nya regler för strandskyddet och de ändrade reglerna för dispenser som ett sätt att stegvis ta bort strandskyddet. Detta har också bekräftats av Mona Saint Cyr under debatten. Man skall komma igen med de motionskrav som behandlas i betänkandet.

Förslaget till ändringar i plan- och bygglagen kan också vara ett steg mot att ge markägarna större rättigheter. Därmed kan förslagen om ändrade dispensregler få större effekter än vad som framgår av betänkandet.

Att särbehandla strandskyddsbestämmelserna utanför miljöbalken verkar främst vara, som jag tidigare sade, ett partitaktiskt spel. Med ett miljövänligt inslag försöker Moderaterna och Centern, med små hejarop från Folkpartiet

och kds och burop från Ny demokrati, pressa fram en lagstiftning som gynnar partiernas egna markägarintressen. Vi socialdemokrater anser att strandskyddsbestämmelserna skall behandlas i samband med miljöbalken och övrig lagstiftning på detta område. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 1 till betänkandet.

Anf. 17 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Sinikka Bohlin anser att miljöfrågorna måste behandlas som en helhet. Det är i och för sig bra, och det är också bra att vi får en miljöbalk där lagstiftningen samlas ihop, men jag är övertygad om att det är för komplicerat att behandla alla miljöfrågor på en gång. Det är helt naturligt att behandla olika delfrågor separat.

Strandskyddet är en delfråga som inte alls måste behandlas samtidigt som många andra. Det är tvärtom naturligt att behandla kravet på biologisk mångfald för sig. Den har, som jag tidigare nämnde, varit aktuell i samband med Rio-konferensen, och Sveriges riksdag har ratificerat konventionen om biologisk mångfald. Det är då naturligt att gå vidare med denna lagstiftningsåtgärd.

Sinikka Bohlin nämnde också att resonemangen om ett differentierat strandskydd egentligen inte fordrar ett riksdagsbeslut. Men det krävs faktiskt ett riksdagsbeslut för att föra in den biologiska mångfalden som grund för strandskyddet. Därförutan kan man inte hänvisa till behovet av biologisk mångfald.

Det pågår naturligtvis alltid i det svenska samhället någon utredning som man kan hänvisa till som skäl för att avvakta med ett beslut, men jag tycker nog inte att beslutssituationen i detta fall karakteriseras av någon överdriven brådska. Jag uppfattar det snarare så att Socialdemokraterna med hänsyn till den kommande valkampanjen vill försena arbetet med denna sakfråga.

Anf. 18 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Lennart Fremling säger att det är svårt att behandla flera olika miljöfrågor i ett sammanhang. Ändå har riksdagen haft någonting som vi kallar Miljöskyddskommittén som har haft i uppgift att samla alla miljöfrågor i en miljöbalk.

Det var en viktig fråga för Lennart Fremling och de andra borgerliga partirepresentanterna i utskottet att få fram miljöbalken i april. Vi försökte bromsa den för vi tyckte att det var litet för bråttom. Här säger nu Lennart Fremling att det är svårt att samla frågorna.

Denna riksdag har redan beslutat om biologisk mångfald, Lennart Fremling. Så det är inte huvudfrågan i det här betänkandet. Om man skulle vilja göra något mer åt biologisk mångfald då skulle man ha gått längre och plockat bort bestämmelsen att biologisk mångfald vid stränder och strandskydd inte gäller jordbruk och skogsbruk. Där har vi igen våra ägarintressen som det här betänkandet egentligen handlar om. De kommer tydligt fram i den här ändan som riksdagen inte behöver besluta om, nämligen dispenser.

Anf. 19 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Det framgår av den socialdemokratiska reservationen i betänkandet att Socialdemokraterna i princip ställer sig positiva till regeringens

förslag, men att det mera är en formfråga att man bör behandla ärendet i samband med miljöbalken.

Visst är det så, Sinikka Bohlin, att jag tycker att det är väldigt bra om vi får en samlad lagstiftning och får en miljöbalk till stånd. Det är en angelägen uppgift att genomföra det så snabbt som möjligt, men det får inte hindra att man sakbehandlar delområden. De lagändringar vi beslutar om under löpande period kan vi sedan låta falla in på sina platser.

I lagrådsremissen om miljöbalken finns en naturlig plats med paragrafnummer förutsedda där dessa strandskyddsregler skall falla in. De kommer att finnas i miljöbalken i sitt rätta sammanhang.

Anf. 20 SINIKKA BOHLIN (s) replik:

Fru talman! Det är precis som jag sade tidigare till Lennart Fremling, att detta betänkande inte handlar om strandskydd. Därför säger vi: Varför skall vi behandla det nu? Är det för att Centern och Folkpartiet skall ha något att komma med när det gäller miljöfrågorna inför valet?

Det här stärker inte på något sätt den biologiska mångfalden. Den har vi beslutat om tidigare. Detta är en markering för de ägarintressen som finns. Man skall luckra upp frågan om strandskydd och också biologisk mångfald längs stränderna.

Anf. 21 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! Jag har tillsammans med Inga Berggren väckt en motion som har kommenterats i ett antal inlägg.

Det generella strandskyddet har hittills rått i vårt land grundat på att man skall värna det rörliga friluftslivet, människors rätt att fritt kunna ströva i naturen. Det har varit den enda grunden för det generella förbudet.

Vid alla stränder i vårt land, sjöar, kuster och större vattendrag, har det varit ett generellt förbud.

Nu har man konstaterat att det inte finns så mycket folk som kan ströva och meningsfullt utnyttja dessa områden. Därför har regeringen föreslagit en förändring, att man även för in den biologiska mångfalden och skydd för växter och djur. Det tycker jag är alldeles riktigt. Det råder inget tvivel om att detta är ett steg framåt. Men jag är mycket tveksam till att man på alla dessa områden skall ha ett generellt förbud, om man nu bortser från vissa dispensmöjligheter.

Det ligger i sakens natur att inte alla stränder i vårt land kan hysa sådana biotoper att de är skyddsvärda. Det skulle vara lika onaturligt att man för att skydda ett antal kulturbyggnader skulle kulturskydda alla byggnader i vårt land, eller att man skulle skydda alla skogsmarker därför att det finns vissa urskogstyper som det är viktigt att bevara.

Det har varit utgångspunkten när vi har skrivit vår motion.

Motionen kan delas in i två delar. Den ena handlar om att skapa ett strandnaturskydd på nationell basis. Man ser ut och klassificerar de områden som är av sådan dignitet och sådant värde att det ur nationens, landets synvinkel är viktigt att de bevaras. Vi skall där ha ett strängt och omfattande skydd för de biotoper det är fråga om.

Kommunerna är själva kapabla att ta vara på möjligheterna till ett rörligt

friluftsliv genom bestämmelser i översikts- och detaljplaner. Det är alltså enligt vår uppfattning inte någon riksangelägenhet att staten skall lägga sig i hur kommunerna ordnar med möjligheterna till rörligt friluftsliv och tillgång till strövområden intill tätorterna.

Med denna uppläggning tror jag att man kan uppnå såväl syftet att skydda värdefull natur – vilket är angeläget, det är inte tal om någonting annat – och det rörliga friluftslivet. Man når också en tredje viktig punkt, nämligen att fler människor får möjlighet att komma nära vår fina svenska natur genom att kunna bygga och bo i ett litet sommarhus. Då kan de verkligen komma nära den natur som vi är angelägna om att människor skall ta del av.

Detta är inga generella och hårda regler. De tar hänsyn såväl till människors önskemål som till angelägna miljöskyddsbehov.

Anf. 22 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten, men eftersom detta är Mona Saint Cyrs sista debatt i denna kammare vill jag ta tillfället i akt att på utskottets vägnar tacka henne för åren tillsammans i jordbruksutskottet.

Mona Saint Cyr kanske ibland betraktas som litet karg och något tillbakadragen, men bakom den yttre masken finns en mycket duktig politiker och en mycket rejäl person.

Tack för debatter och tack för trevlig samvaro i utskottet!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

4 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU30 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Anf. 23 MAX MONTALVO (nyd):

Fru talman! Ingen av kammarens ledamöter kan ha undgått den intensiva samhällsdebatt som förts angående judiska och islamiska slaktmetoder. Även om det inte finns några lagliga möjligheter att utföra dessa vidriga former av slakt i dag i Sverige finns det anledning att göra klart för svenska folket att vissa delar av kds och Folkpartiet inte har något stöd av övriga partier.

Ny demokrati anser att det är riksdagens skyldighet att vara med i samhällsdebatten och i detta fall lugna folkets oro och vrede.

Det vi i stället ser är det politiska spelet, där en oenig regering vill skjuta på en besvärlig fråga. Vi är också förvånade över att Socialdemokraterna inte ställde upp på att få frågan behandlad nu. De har ju gått ut med samma uppfattning som vi. Kan det månntro bero på att man då hade varit tvungen att stödja en nydemokratisk motion? Det gör man ju inte, av princip.

Vi anser med andra ord att riksdagen skall vara mer med i tiden när det gäller att debattera och att ställa frågor på sin spets.

Anf. 24 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! I djurskyddslagen, som antogs i stor enighet 1988, behandlas i paragraferna 13–15 förhållandena kring slakt. Där läggs klara hinder för de slaktmetoder som kallas rituell slakt – skäktning.

De motioner Max Montalvo har tagit upp hör naturligen hemma med andra djurskyddsfrågor. Det är viktiga frågor som t.ex. uppfödning av försöks- och pälsdjur.

Det går naturligtvis att ändra en arbetsplan i ett utskott och bryta ut en särskild fråga om det finns starka skäl att vidta någon åtgärd. I det här fallet tycker utskottets majoritet att det definitivt inte finns något sådant skäl. Lagen gäller. Slaktmetoderna är inte tillåtna. Vi tycker att de skall fortsätta att vara förbjudna.

Fru talman! Jag vill från socialdemokratiskt håll deklarera att när motionerna skall behandlas i höst kommer vi inte att medverka till sådana ändringar i djurskyddslagen att det blir försämrade förhållande för våra husdjur.

Jag kan påminna Max Montalvo att jordbruksutskottets arbetsplan antogs efter votering i utskottet. Det är ett ovanligt förfarande. Regeringspartierna och Ny demokrati kämpade hårt för att utskottet skulle ha med i arbetsplanen för våren behandlingen av en miljöbalk. Vi tyckte, som Sinikka Bohlin sade tidigare, att den frågan inte skulle pressas fram. Nu visade det sig att striden utkämpades totalt i onödan, eftersom regeringen aldrig lyckades samla sig till någon proposition om en miljöbalk. Propositionen har fortfarande inte kommit till riksdagen. Hade Ny demokrati vid det tillfället röstat annorlunda hade det väl inte varit omöjligt att behandla motionerna under våren.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 25 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Ulla Pettersson sade en del saker som var rätt luddiga. Hon sade att det inte fanns starka skäl att ta upp frågan. Jag tycker att det är verkligen att säga att man inte bryr sig om vad folket utanför huset tycker. Om det är något folk har skrivit brev om och har debatterat, är det väl oron och vreden över vissa besvärande uttalanden från kds och andra. Skulle det inte vara starka skäl nog för oss här i riksdagen, avlönade av svenska folket, att göra vårt jobb? Det är ett dåligt argument.

Sedan skyller man på att miljöbalken hindrade arbetet. Vi fick inget alternativ. Hade vi vetat att det hade funnits alternativ, hade vi kunnat överväga saken. Men det sades inget om att det eller det skulle utgå.

Anf. 26 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har självfallet fått brev i frågan. Jag har fått andra brev som behandlar t.ex. förhållanden för försöksdjur och kodressörer och allt vad det kan vara fråga om på djurskyddsområdet.

Max Montalvo argumenterar egentligen för att vi över huvud taget inte skall uppskjuta några ärenden. Men de motioner som Max Montalvo tycker att vi skall behandla gäller just frågan om slakt. Jag sade tidigare att de hör hemma i ett större sammanhang. Det allra viktigaste är att det finns en lag som förbjuder detta. Lagen gäller. När folk hör av sig till mig förklarar jag

att detta är förbjudet i lag. Vi tycker dessutom att det är bra. Då finns det inte anledning att ta upp frågan igen när det förhållande vi vill uppnå redan är det som gäller.

Beträffande miljöbalken, Max Montalvo, hade utskottet ganska lång tid på sig efter voteringen om ärendebehandlingen och fram till det att uppskovsbetänkandet behandlades. Under den tiden har Ny demokrati inte lagt fram något förslag om att ändra på utskottets ärendeplanering. Max Montalvo hade ju ställt sig bakom den fastlagda planen.

Anf. 27 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Ja, jag vet om att det finns en lag som innebär att vi inte behöver oroa oss just nu. Men frågan bör tas upp när folk kräver så. Anledningen till att jag själv tog upp frågan i dag är att vi på något sätt skulle få problemet belyst så att folk inte behöver vara oroliga. Det är litet grand meningen med den debatt vi har i dag. Annars är vi eniga i sakfrågan.

Anf. 28 ULLA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Max Montalvo och svenska folket har fått en klar deklaration om var Socialdemokraterna står i frågan. Nu återstår väl att se var de övriga partierna står. Det kanske vi får besked om i nästa inlägg.

Anf. 29 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Jag vill i stort sett hålla med om vad Ulla Pettersson har framfört i detta ärende. Ärenden av denna karaktär är sammanförda i ett block som behandlar djurskydd och veterinärmedicinska frågor. Alla frågor är flyttade till hösten tillsammans med en rad andra frågor som handlar om luftvård, växtskydd osv. Det har varit utskottets normala arbetsordning. Det skiljer sig ingalunda från tidigare praxis. Att den här frågan alldeles uppenbart har en koppling till dessa områden torde ha framkommit i debatten och vara fullt klart för alla. De invändningar som har riktats mot rituell slakt handlar just om djurskydd. Det har kommit in starka invändningar från veterinärer mot att tillåta den metoden. Jag är övertygad om att det, om frågan skulle komma upp till behandling, skulle finnas en bedövande majoritet i riksdagen för att bibehålla förbudet.

Jag tycker att Max Montalvo slår in öppna dörrar. Regeringen har inte lagt fram något förslag i ärendet. Det skulle naturligtvis regeringen ha gjort om man tyckte att lagen skulle förändras. Det är alltid så att enskilda riskdagsledamöter väcker motioner. Det är inget nytt. Vårt parti står självfallet kvar vid det beslut som fattades 1988 om att det är en metod som inte går att förena med de höga krav på djurskydd som finns i Sverige. Jag är övertygad om att det också gäller övriga borgerliga partier.

I själva verket är detta ett högst normalt handläggningsförfarande från utskottets sida. Att dessa frågor kommer in bland djurskyddsfrågorna är det rätta sättet att behandla dem. Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 30 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Vi är inte oense, Ivar Virgin, om att frågorna skall behandlas tillsammans med andra djurskyddsfrågor till hösten. Jag vill också påpeka

att det inte är endast enskilda motioner som har skapat denna turbulens. En av partiledarna i en borgerlig regering har uttryckt sig oklart i TV i denna fråga. Det är det som har skapat denna stora turbulens. Det är därför det vore bra om vi belyser att vi tar avstånd från sådana saker i Sverige. Därför har denna debatt varit meningsfull även om frågan inte behandlas just nu.

Anf. 31 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Vi behandlar egentligen ett uppskovsbetänkande. Det är den sakfrågan som skall behandlas. Men Max Montalvo har uttryckt sig något oförsiktigt, och jag skulle önska att han vore mera sanningsenlig i fortsättningen. I jaktdebatten vi hade i förra veckan gjordes uttalanden om vilken ställning kds intar i fråga om skäktning som slaktmetod.

Sakläget är att Jordbruksverket har lagt fram en utredning om denna slaktmetod. Det har den gjort på uppdrag av den regering som satt 1991. Uppdraget fick Jordbruksverket mot bakgrund av dåvarande DO, Peter Nobel. Han hade vänt sig till regeringen och föreslagit att denna slaktmetod skulle godkännas med hänvisning till religionsfriheten. Det är alltså mot den bakgrunden som utredningen har genomförts.

Det som sedan förekommit i debatten är synpunkter på en ökad allsidighet och objektivitet kring utredningen, ingenting annat, Max Montalvo. Kom inte med några ytterligare påståenden om att vårt parti har förespråkat detta.

Anf. 32 MAX MONTALVO (nyd):

Fru talman! Till det att jag skulle vara oförsiktig med påståenden skulle jag vilja säga: Om det är någon som är oförsiktig, så är det faktiskt kds partiledare. I TV uttrycker sig han mycket oklart i dessa frågor. Det gör att folk blir upprörda. Det argument som jag alldeles nyss hörde från kds sida är ett dåligt sådant. Jag tror att de flesta i Sverige har sett vad kds står för, åtminstone när det gäller partiledarens åsikter.

Anf. 33 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Om vi skall rätta oss efter vad som sägs i TV- och radioinslag och vad som står i tidningarna när vi bedömer hur vi skall hantera politiska sakfrågor och takten på deras behandling, och om det skulle vara mer avgörande än de utredningar som läggs fram och det underlag som tas fram, då skulle vi få en mycket märklig beslutssituation.

Återigen, Max Montalvo, vill jag säga att detta handlar om en utredning där man önskar ökad allsidighet och objektivitet i underlaget. Det är det som denna fråga handlar om.

Anf. 34 MAX MONTALVO (nyd):

Fru talman! I så fall kan vi väl vara relativt lugna i förvissningen att kds inte gör sådana här saker vid fler tillfällen i denna fråga. Vi slipper då denna form av turbulens, och med detta kan vi lugna svenska folket att det inte blir några tokerier på detta plan.

Anf. 35 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Det vore nyttigt för Ny demokratis representanter att något mer sätta sig in i sakunderlaget och det faktiska förhållandet i stället för att enbart gå på exempelvis TV-inslag.

Bakgrunden till det förbud som finns i Sverige i dag – Sverige är då bara ett av tre länder i Europa som inte tillåter skäktning, vilket övriga länder gör – är att Sverige under andra världskriget fick påstötningar från Tyskland om att stifta lagar mot denna form av slakt. Det visar, tycker jag, att man skall ha något mer på fötterna när man diskuterar denna fråga och bakgrunden till den lagstiftning som finns.

Anf. 36 MAX MONTALVO (nyd):

Fru talman! Fortfarande är det bara dessa undanglidningar från vad partiledaren egentligen står för, som vi får höra. Det vore bättre att från Dan Ericsson i Kolmården få höra att partiledaren var så att säga ute och cyklade; det vore mer klarspråk i denna fråga.

Anf. 37 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Återigen vill jag säga att sakförhållandet är krav på bättre allsidighet och objektivitet i utredningen.

Anf. 38 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Tyvärr måste jag konstatera att jag under denna debatt blir alltmer tveksam om var kds egentligen står i denna fråga. Dan Ericsson i Kolmården har nu haft upprepade tillfällen att klart och tydligt deklarera kds uppfattning. Men det har inte kommit någon sådan deklaration. Han talar i stället mer om objektivitet och allsidighet samt bakgrunden till de regler som vi i Sverige har. Han säger att Sverige bl.a. utgör ett undantag i Europa.

Jag vänder mig nu direkt till Dan Ericsson i Kolmården och ber om ett klart ställningstagande av den typ som vi fått av Socialdemokraterna, Moderaterna och Ny demokrati. Kommer också kds att stå kvar vid den svenska djurskyddslagstiftningen i denna fråga?

Anf. 39 TALMANNEN:

Jag måste erinra om vad som sagts, nämligen att ärendet gäller uppskov med behandlingen av vissa ärenden. Sakfrågan skall icke behandlas här i kammaren nu innan den behandlats i utskottet.

Anf. 40 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Med respekt för det som talmannen nu sade skall jag inte förlänga denna debatt. Det var inte heller min avsikt. Jag ville enbart slå fast hur det ligger till med de uttalanden som Max Montalvo hänvisat till. De handlar om en fortsatt utredning med ökad allsidighet och objektivitet kring denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 13 §.)

5 § Handlingsplan mot buller

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU31 Handlingsplan mot buller (prop. 1993/94:215).

Anf. 41 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Vi behandlar här ett enhälligt betänkande om en samlad handlingsplan mot buller. Jag begränsar mig därför till att kommentera ett par punkter.

När man diskuterar buller i samhället är det naturligt att intresset fokuseras till bullerproblemen inom transportsektorn. Självfallet är det också viktigt att stora ansträngningar görs inom detta område.

Emellertid vill jag här ta tillfället i akt att understryka betydelsen av att man inte försummar riskerna för skador av höga ljudnivåer vid konserter, på diskotek och liknande. Regeringen har i propositionen aviserat ett uppdrag till Socialstyrelsen, och utskottet har i sitt betänkande framhållit att myndigheten skyndsamt bör redovisa förslag till regler och hur efterlevnaden skall kunna kontrolleras. Detta är viktigt.

I propositionen, avsnitt 5, gör regeringen bedömningen att den fysiska planeringen bör utnyttjas i ökad utsträckning för att åstadkomma en god ljudmiljö och ett mindre bullerstört samhälle; det är bra. I samband med denna bedömning har regeringen inte angivit någon preciserad definition på vad som skall anses som god ljudmiljö. I propositionens bakgrundsavsnitt, avsnitt 3.2, återges dock utredningens bedömning att en god yttre miljö i tätort innebär att medelljudnivån understiger 40–45 dBA. Därför kan man förutsätta att det är detta som avses med god ljudmiljö.

Fru talman! Folkpartiet liberalerna har under många år kämpat mot buller i vårt samhälle. Därför konstaterar vi med glädje att regeringen nu redovisar en samlad handlingsplan och att ett enhälligt jordbruksutskott ställt sig bakom propositionen. Vi ser det som en stor framgång, men som bara ett steg på vägen.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 42 LEO PERSSON (s):

Fru talman! Inkonsekvens är vad som redovisas i utskottets betänkande i vad som avser ställningstagandet om vad kommunerna skall kunna redovisa i sina översiktliga planeringar.

Jag vill citera några rader ut betänkandet: "Bulleraspekterna bör således beaktas såväl i kommunernas fysiska planering enligt plan- och bygglagen som i planeringen och beslut enligt andra lagar som rör användningen av mark- och vattenområden och den bebyggda miljön. Det är vidare angeläget att bullerproblemen belyses i kommunernas översiktliga planering och i åtgärdsprogram på miljöområdet."

Fru talman! Jag ställer till hundra procent upp på detta. Det är nämligen precis vad som står i plan- och bygglagen i de inledande bestämmelserna i paragraferna ett och två. Om man ser närmare på lagens fjärde kapitel, beskrivs tillkomsten av översiktsplanen mer i detalj, vilket också utskottet ut-

tryckt i sina överväganden. Men jag blir förvånad och betänksam över det som utskottet skriver längre fram i betänkandet. Jag citerar ytterligare ett stycke ur detta betänkande.

"När det gäller bullerproblemen i fjällområdena har utskottet nyligen behandlat en skrivelse från regeringen med förslag till åtgärder – – –. Utskottet uttalar därvid bl.a. sitt stöd för regeringens förslag att ge vissa länsstyrelser i uppdrag att, med utgångspunkt i de förslag som lämnats av utredningen om åtgärder mot buller i fjällområden och skärgårdar m.m. – – –, göra en översyn av områden i fjällen med begränsningar för trafik med snöskotrar m.m. och flyg."

Fru talman! Här stöder plötsligt utskottet regeringens synsätt att kommunerna inte är de som skall känna ansvaret. Är det så att utskottet anser att markområden som ligger på hög höjd över havet inte är lämpliga att beakta i kommunens fysiska planering? Man lyfter i stället upp denna fråga till en annan nivå, med kommunerna/brukarna och de boende som en egen, lägre nivå och som eventuellt skall få yttra sig. Utskottet ger inte i detta betänkande regeringen till känna att det skall bli så, utan man förutsätter det – vilket är ett mycket svagare uttryck, som regeringen helt kan strunta i om man så vill.

Jag vill citera ytterligare några strofer ur detta betänkande: "Utskottet avstyrker därmed framställda yrkanden om att kommunerna skulle ges i uppdrag att utforma ifrågavarande regler samt att föreskrifter om skoterleder m.m. skulle redovisas i den kommunala översiktsplanen." Utskottet talar egentligen mot sig självt och mot vad man tillstyrkte när man behandlade skrivelsen från regeringen i förra veckan, som riksdagen ställde sig bakom.

Fru talman! Hur kan utskottet argumentera på detta sätt? Utskottet sade tidigare i betänkandet att bulleraspekterna bör beaktas och att det är angeläget att bullerproblemen belyses i kommunernas översiktliga planering och i åtgärdsprogram på miljöområdet.

Jag vill här åter hänvisa till 4. kap. i plan- och bygglagen, där det tydligt föreskrivs hur kommunernas ansvar bör föreligga. Det är fel att staten på detta sätt tar ifrån kommunerna ansvaret.

Jag skulle vilja ha ett svar av utskottsmajoritetens företrädare.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till motion Jo69.

Anf. 43 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Leo Persson citerade ur utskottsbetänkandet, och han läste upp i stort sett hela det sista stycket i ett avsnitt. Men han hoppade över en mening, där det står följande: "Kraven på lokalt inflytande m.m. bör enligt utskottets mening i allt väsentligt kunna tillgodoses genom det samråd som skall ske mellan berörda länsstyrelser, kommuner, statliga myndigheter och övriga intressenter."

Jag menar alltså att det lokala inflytandet kommer in i det här arbetet, som alltså grundas på det uppdrag som regeringen avser att ge till vissa länsstyrelser. Det är en tämligen naturlig process att så sker, och därför behövs det inget särskilt tillkännagivande, som motionärerna har yrkat.

Anf. 44 LEO PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja säga till Lennart Fremling att det som här påstås är fel, eftersom det är kommunerna som skall ha detta planmonopol och det är kommunerna som skall inhämta yttrande från länsstyrelsen. Det är en omvänd ordning. Om man läser 4 kap. om hur översiktsplaner och annat skall göras, finner man att det är precis vad som står. Det står inte att det skall avgöras på en högre nivå och att kommunerna skall fråntas det här ansvaret.

Anf. 45 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Jag kan inte finna att det är något fel i att regeringen lämnar ett uppdrag till länsstyrelserna och att dessa sedan skall belysa frågan allsidigt.

Anf. 46 LEO PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är så att utskottet inte har behandlat motionen på ett sådant sätt att det är tekniskt möjligt att yrka bifall till bägge yrkandena i motionen. Det är möjligt att yrka bifall till yrkande 2, som ärendet ser ut när det nu föredras i riksdagen. Därför återtar jag, av formella skäl, mitt tidigare yrkande. Jag yrkar bifall till yrkande 2 i motion Jo69.

Min replik gäller att Lennart Fremling fortfarande tycker att det inte är fel att regeringen tar ifrån kommunerna det uppdrag som en enig riksdag för ett antal år sedan beslutade att ge dem, genom plan- och bygglagen och planmonopolet. Det är högst anmärkningsvärt att man förfar på detta sätt.

Anf. 47 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det talas ofta om att vi människor har rätt till olika saker. En sådan rättighet borde vara rätten till tystnad; rätten att slippa höra musik som andra spelar, rätten att kunna lyssna till vindens sus och fåglarnas sång även i en tätortspark – inte bara ute på landsbygden – och framför allt rätten att utan påfrestande ljudstörningar kunna vistas i sin bostad oavsett om man vill sova, har arbetsuppgifter att utföra eller vill koppla av.

Det är alltså mycket en fråga om respekt och hänsyn. Dess värre finns det för litet av den varan i dag. Det rör sig också om vanligt sunt förnuft, men vanligt sunt förnuft är inte så vanligt. Jag skall återkomma till exempel på det.

Den fråga jag främst kommer att beröra i detta inlägg är det problemområde jag har tagit upp i min motion Jo71, nämligen störningar i bostadsområden från utomhusevenemang, där den främsta störningsfaktorn är förstärkt högtalarljud.

Den som väljer att bosätta sig i en stor tätort – i den mån man har möjlighet att välja bostadsort – får naturligtvis räkna med och acceptera en högre ljudnivå och flera störningar än den som bor långt ute på landet, men det finns ingen anledning att acceptera att störande arrangemang tillåts anordnas så nära bostadsområden att den nattsömn som alla har rätt till omöjliggörs. Det kan röra sig om störningar under ett flertal nätter i rad eller som är tätt återkommande.

Arrangörer av vad jag vill kalla utomhusjippon tenderar att välja redan

populära områden, såsom parker och andra rekreationsområden, som ursprungligen tillskapats för att ge möjligheter till lugn och avkoppling för tätortsbor. Av rädsla för att inte vara tillräckligt "inne" och för att inte den egna orten skall framstå som mindre attraktiv när det gäller sådana arrangemang än andra ger kommunerna tillstånd, där sådana inte borde ges.

I ett brev från en ledande politiker har en klagande väljare fått svaret att man får finna sig i och vara medveten om att man blir störd om man bosätter sig nära områden där evenemang förekommer. Jag tycker att det är ett dåligt svar. Den som väljer ut en bostad i närheten av ett strövområde eller en park, gör det självfallet för dess egentliga egenskapers skull – för att få närheten till lugn, luft och en grön miljö. Man utgår inte från att dessa anläggningar skall invaderas av skrålande människomassor och vrålande musik från högtalare.

I betänkandet hänvisas till skyldigheten för anordnaren att undanröja och förebygga sanitär olägenhet. Vad hjälper det när de låter bli, bl.a. för att arrangörerna tror att ju högljuddare musiken är desto attraktivare är evenemanget? Vad hjälper det när polisen inte anser sig kunna ingripa? Och vad hjälper det när man från berörda miljö- och hälsoskyddsnämnder inte anser sig ha tillräckligt stöd i lagstiftningen för att driva fram bättre bestämmelser i lokala stadgor och författningar?

Man får intrycket att såväl utskottets ledamöter som de tjänstemän som hjälpt till att formulera texten tillbringar sina lediga stunder i en Sörgårdsidyll, lyckligt ovetande om och långt från tätortsbuller. Den som själv har upplevt detta tar inte så lätt på frågan.

I Bullerutredningen bestyrks de uppgifter som jag har inhämtat från ett flertal miljönämnder och polismyndigheter: Buller är det utan konkurrens vanligaste skälet till anmälningar om miljöstörningar, och det rör sig inte i första hand om trafikbuller utan om störningar från verksamheter, festande grannar och evenemang.

Låt mig läsa högt ur några handlingar som berör det jag nu har anfört. Det rör sig om resultatet av bullermätningar av hälsovårdsinspektör som trots de katastrofala värdena inte ledde till ingripande, ett förstående och ursäktande brev från en poliskommissarie till en klagande, en brevväxling mellan en medborgare och det berörda departementet och ett tillstånd till ett nattligt evenemang under den nyligen timade pingsthelgen.

Efter anmälan till miljö- och hälsoskyddsnämnden gjordes i en av våra större orter mätningar i ett bostadsområde ca 1 km från en park, där man hade fått tillstånd för ett utomhusevenemang. Kl. 22.30 på kvällen uppmättes följande värden: 80 dB i anslutning till en restaurang 500–600 m ifrån festligheterna, 72 dB i ett gatuhörn 300–400 m längre in, och 60 dB i ett sovrum med stängda fönster i ett hus vid detta gatuhörn.

Med tanke på vad Lennart Fremling sade här tidigare kan man konstatera att detta i alla fall inte kan karakteriseras som en god bullermiljö, om vi där talar om gränser kring 40–45 dB. Man kan också tänka på att dagisbarn inte får leka utomhus om bullernivån ligger på 55 dB. Detta var något om vad man kan uppleva i sådana här sammanhang och där det trots allt inte gjordes något ingripande av de myndigheter som hade kunnat göra ett sådant.

En person som bor i Heden i Göteborg – jag tror många känner till var

det ligger: det är ett stort luftigt område centralt, ett stycke från ströget i centrum – klagade över de ständigt återkommande evenemangen med buller. Utanför den fastighet där han bor uppmättes mellan 100 och 110 dB vid ett flertal mätningar. Det är en självklarhet att han har försökt komma till rätta med detta buller. Från miljö- och hälsoskyddsnämnden skriver man: Vi har ju gjort bullermätningar hemma hos dig, och vi förutsätter att det här kommer att tas upp i miljö- och hälsoskyddsnämnden. Man konstaterar också att det här bullret "kan upplevas som störande" – det var nog den dagens *understatement*.

När samma person skriver till det berörda departementet, Miljö- och naturresursdepartementet, hänvisar man till de bestämmelser som redan finns. Departementet konstaterar att är man inte nöjd får man vända sig till miljö- och hälsoskyddsnämnden. Är man inte nöjd med dess ställningstagande får man vända sig till länsstyrelsen eller till Kammarrätten. Man kan ju fråga sig i vad mån en person som har blivit störd under långa perioder därför att det uppenbarligen inte finns tillräckligt klara bestämmelser i den lagstiftning vi har kan bli hjälpt av att behöva gå den här byråkratiska vägen.

Jag kan också citera ur ett tillståndsbevis av polismyndigheten i samma stad, givet i april i år för evenemang i Slottsskogen, en relativt centralt belägen park. Där tillåter polisen offentlig tillställning, restaurangfestival med underhållning, dans samt liknande aktiviteter under fyra dagar, varav de tre första fram till kl. 02.00 på natten. När man då ringer och talar med polisen får man svaret att polisen inte kan göra särskilt mycket åt det här. Det står i tillståndet: Ljudnivån samt övriga omständigheter kring tillställningen skall vara sådan att olägenhet för omgivningen ej uppstår. Det känns nästan fånigt att läsa det – man kan inte bedriva en sådan verksamhet mitt inne i bebyggelse utan att den stör.

Slutligen skall jag också läsa upp en bit ur ett brev som en poliskommissarie skrev till den klagande som jag tidigare citerade: När en arrangör inte följer givna anvisningar uppstår klagomål som riktar sig bl.a. till polisen. Det är ofta störd nattro på grund av störande musik eller fyrverkerier. Polisens möjligheter till ingripande styrs av lagen om allmänna sammankomster. Förutsättningen för att bryta en allmän sammankomst är att "sammankomsten föranleder svårare oordning eller avsevärd fara för de närvarande". Tidsöverdrag eller hög ljudnivå är inte tillräckliga skäl för att avbryta en pågående allmän sammankomst som bryter mot direktiven i beviljat tillstånd. Jag förstår att den enskilde medborgaren känner sig överkörd vid nu angivna tillfällen, men polisen måste följa gällande lagstiftning. Det är undertecknat av kommissarien i tredje vaktdistriktet.

Fru talman! Det är inte acceptabelt att vi har denna ordning. Jag har själv tidigare under min mångåriga verksamhet i Göteborg tagit upp de här frågorna och fått samma svar där: För att man skall kunna få till stånd en bättre tingens ordning och bl.a. få ett kraftfullare innehåll i våra lokala stadgor och ordningsregler måste det till en annan lagstiftning.

Fru talman! Jag anser inte att den aktuella motionen har fått den behandling den borde ha fått. Jag förmodar att det beror på både bristande personliga erfarenheter i utskottet och en inte helt korrekt uppfattning om vilka möjligheter som enligt handläggarna ute på fältet verkligen står till buds vid

hanterandet av dessa frågor. Yrkandet i motionen är av mycket modest slag, nämligen att det i handlingsprogrammet jämväl skulle inarbetas regler om åtgärder mot bullerstörningar av anfört slag. Det förvånar mig att utskottet inte ens har kunnat gå med på det. Det kostar inget men skulle kunna leda till en avsevärt förbättrad boendesituation för många. Det naturligaste borde därför vara att yrka bifall till motionen, men med tanke på den mycket ringa chansen att vinna gehör för ett sådant yrkande skall jag avstå.

Fru talman! Att kunna lyssna på tystnaden är en lisa för både kropp och själ. Möjligheten till det borde vara mycket större.

Anf. 48 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Jag känner mycket stor sympati för Lennart Fridéns synpunkter. Jag nämnde ju i mitt anförande också regeringens uppdrag till Socialstyrelsen. Det berör ljudnivåer vid konserter, diskotek och liknande, och det anges att det handlar om både hörselskador och andra hälsoproblem. Man får väl då förutsätta att även hälsoproblem för kringboende ingår i uppdraget till Socialstyrelsen.

Det finns redan en lagstiftning i form av hälsoskyddslagen och de regler som finns om sanitär olägenhet. Enligt dagens lagstiftning är det kommunerna som har ansvaret, och det är väl en rimlig ordning. Det hindrar inte att det ibland uppstår problem i avvägningen mellan olika, motstående intressen. Det är problem som inte vi politiker kan lösa, särskilt inte på riksnivå.

Liksom Lennart Fridén hoppas jag att vi skall kunna få ett samhälle där man har rätt att njuta av tystnaden. Jag påpekade ju också i mitt inledningsanförande att den här handlingsplanen bara är ett steg på vägen. Vi får i framtiden anledning att ta ytterligare steg på vägen mot ett tystare samhälle.

Anf. 49 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Vi är i stort sett överens. Men många har upplevt detta utlåtande som att det uppdrag som nu har givits framför allt syftar till att skydda dem som deltar i den här typen av evenemang mot skador.

Lennart Fremling utvidgar det här begreppet litet grand genom att utgå från att man också kommer att titta på hur de kringboende och andra störs av den här verksamheten.

Det heter: Medan gräset växer dör kon. Detta är det första steget mot någonting som skall komma. Det är ändå till ringa tröst för dem som är bosatta i sådana här områden. Under många år har de upplevt denna pina. Under den varma årstiden när de kanske vill sitta på sin balkong eller vara ute i parken pågår sådana här evenemang. De kan alltså inte ens under den korta period när vi har ett litet skönare klimat i det här landet njuta av det.

Det hade inte varit konstigt om man hade lagt till några korta konkreta rader om att frågan om utomhusevenemang, diskotek och liknande även rör de kringboende. Detta står de facto inte i utlåtandet, Lennart Fremling.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

6 § Kompletteringspropositionen

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU32 Kompletteringspropositionen (prop. 1993/94:150 delvis).

Anf. 50 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Socialdemokraterna har ett alternativ till regeringens förslag om finanserna under det kommande året. Vi kan konstatera att Sverige är i ett mycket bekymmersamt läge när det gäller detta; det är inte något nytt.

Vi har ett stort budgetunderskott på 200 miljarder. Statsskulden stiger till katastrofala höjder. Vi har också en miljöskuld som vi nyss har börjat beräkna. Sist men inte minst har vi en stor arbetslöshet. Det är en arbetslöshet som faktiskt saknar motstycke i modern tid.

Att då hitta åtgärder som löser samtliga problem är inte enkelt. Det talas mycket vackert, bl.a. från miljöministern, om hur man skall gå till väga för att komma till rätta med exempelvis miljöskulden och med de ökande miljöproblem som vi kan se. Det handlar om miljöskatter.

Vi socialdemokrater har i vårt alternativ slagit in på en annan väg. Vi vet att man, för att få i gång hjulen i Sverige och för att få människor i arbete, behöver satsa och investera. Traditionellt handlar investeringar om asfalt och betong. I vårt budgetalternativ har vi försökt vara litet mer fantasifulla. Vi kombinerar de olika problemområden som vi ser. Därför vill vi i vår motion ha ett samlat program för miljöinvesteringar.

Vi säger att det skall finnas ett stöd med 15 % för investeringar, max 600 miljoner, när det gäller installation av ackumulatortankar och miljögodkända pannor. Vi vill ge ett stimulansbidrag så att investeringstakten skall kunna ökas med 500 miljoner kronor årligen när det gäller de kommunala reningsverken.

Detta har tyvärr inte beaktats av utskottsmajoriteten. Det är tråkigt. Detta är ett sätt att väva in miljön i ekonomin och i en investeringssatsning som är alldeles nödvändig.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 1.

Vi har också en reservation som handlar om en utveckling av EES-avtalet. Vi menar nämligen att miljöfrågorna hör till de frågor som är mest väsentliga att driva i ett europeiskt sammanhang. Det talas mycket om vad EU kommer att innebära. Självfallet handlar det också om att utveckla samarbetet inom EES.

Vi socialdemokrater menar att Sverige redan nu bör utarbeta en strategi för nya regler på miljöområdet i syfte att just utveckla EES-avtalet.

Fru talman! Jag vill också yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 51 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Jag skulle först vilja kommentera utskottets skrivning när det gäller stimulans för att åstadkomma en minskning av kväveoxidutsläppen.

Regeringen har föreslagit att även mindre pannor skall omfattas av avgiftsskyldigheten, enligt ett visst tidsschema. Vi har blivit uppvaktade av sågverksindustrin i den här frågan. Man påpekar att deras pannor har långa

driftstider. Det kan innebära att man kommer att ha betydligt mindre pannor än vad som egentligen var meningen. Utskottet har inte velat ändra i regeringens direktiv härvidlag utan förutsätter att regeringen bevakar den här frågan. Det finns all anledning att göra det.

Jag är övertygad om att det på många ställen går att åstadkomma väsentliga minskningar av kväveoxidutsläppen med relativt enkla åtgärder, men det finns problem på mätteknikområdet som kan vara värda att uppmärksamma. Dessutom kan man ta särskild hänsyn i Norrlandsområdet, där kväveoxidutsläppen faktiskt inte är större än vad naturen tål.

Sedan skall jag gå över till de frågor som Margareta Winberg tog upp. Hon efterlyser ett investeringsprogram för miljöinvesteringar. Vi har i utskottet uttryckt stor sympati för dessa förslag. De verkar väl genomtänkta, men först och främst pekar vi på att Miljödepartementet med hjälp av Naturvårdsverket har gjort en inventering på miljöområdet. Resultatet av denna inventering har tillställts Arbetsmarknadsdepartementet så att man där skall kunna göra rimliga prioriteringar när man föreslår sysselsättningsåtgärder på detta område. Tekniken är litet annorlunda. Socialdemokraterna har gått in mera i detalj på olika områden.

Denna inventering har resulterat i att det har gjorts insatser inom naturskyddade områden och andra naturvårdsobjekt. Dessutom är saneringsprogrammet sjösatt. Det skall göras en utvärdering efter en femårsperiod. Då ser man om det behövs ytterligare medel för att sanera de miljöskadade områdena.

På samma sätt pågår det för närvarande en utredning om småskalig vedeldning. Den rapporten bereds i regeringskansliet. Det är rimligt att man väntar på den beredningen så att man får ett starkt sakligt underlag för dessa åtgärder. Det är möjligt att det kan resultera i stimulansåtgärder av den typ som Socialdemokraterna föreslår. Det är ingalunda omöjligt.

Jag skall ta upp frågan om vårt samarbete med EU på miljöområdet. Jag tycker att det är väsentligt att Sverige redan om ett par veckor, den 25 juni, får vara observatör vid samtliga ordinarie möten inom EU, även på miljöområdet. Vi kan alltså där uttrycka vår mening på det här området. Då tycker jag att samarbetskraven är väl uppfyllda. Vi får dessutom möjligheter att delta i arbetet på miljöbyrån. Allt detta borde ge oss stora möjligheter att få våra synpunkter tillgodosedda.

Jag tycker också att det visas i förhandlingarna med EG att det faktiskt hade betydelse vad vi tyckte. Avtalet på det här området hade aldrig blivit så bra om inte EU hade tagit stor hänsyn till de svenska kraven. Det tycker jag borgar för att samarbetet från båda parters sida borde stimuleras. Jag är övertygad om att EU har ett behov av att få in våra synpunkter på det här området.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 52 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag tycker att det är tråkigt att höra Ivar Virgin säga att han i och för sig kan tänka sig att hålla med om att det nog är rätt bra med miljöinvesteringar, men att ärendet nu är överlämnat till Arbetsmarknadsdepartementet. Varför skall det lämnas dit, när det är så viktiga frågor och när det

är frågor som vi har ett särskilt intresse av att bevaka? Varför skulle inte vi kunna uttrycka en mening till det departementet som har hand om ärendet? Det spelar inte någon roll till vilket, men i synnerhet Arbetsmarknadsdepartementet har inte kunskap – om de har intresse vet jag inte – på samma sätt som vi har i vårt utskott. Det hade varit mycket bra om vi hade kunnat ge en liten påtryckning dit.

Vad det handlar om är att se investeringar och satsningar på ett nytt sätt och att inte göra som man har brukat göra, även under de socialdemokratiska regeringarna, det vill jag gärna erkänna. Man kan faktiskt kombinera investeringar med ett gott miljöarbete. Jag tycker att det är synd att vi lämnar den här möjligheten ifrån oss.

Utredningen om småskalig vedeldning har kommit. Det vet vi. Vi vet att regeringen har fått den och att den nu bereds inom regeringskansliet, som det ofta brukar heta när man inte vill göra någonting. Även här hade vi kunnat – för vi har kunskapen – tala om att vi tycker att på det här sättet skall det bli. Var så god och sätt i gång!

Anf. 53 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! I själva verket tycker jag att en rad åtgärder redan har vidtagits på miljöområdet som innebär investeringsstöd och stimulans i sysselsättningen. Vi har t.ex. på vindkraftsområdet ett kraftigt investeringsbidrag. Det gynnar vindkraften och det gynnar sysselsättningen, i och med att man sätter upp sådana här verk.

Vi har en kraftig satsning på järnvägar, som rimligen på lång sikt bör åstadkomma goda miljöeffekter. Vi har även satsningar på våra vägar, som gör att trafikflödena kan gå jämnare och innebär att utsläppen minskar. Det finns alltså en rad olika åtgärder som är vidtagna för att åstadkomma det Margareta Winberg talar om.

Sedan har Socialdemokraterna på några detaljområden ytterligare preciserat vad man tycker skall göras. Men jag anser ändå att det är rimligt, efter de inventeringar som har gjorts i Miljödepartementet, att göra avvägningar mellan olika typer av investeringar, eftersom de medel som kan avdelas till detta trots allt är begränsade på grund av ett budgetunderskott som är av osedvanlig storlek. Jag vidhåller att det här är en bättre metod än den som Socialdemokraterna har anvisat.

Anf. 54 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Margareta Winberg säger först att Sverige har ett besvärligt ekonomiskt läge. Jag tror att vi är helt övertygade allihop om att det är så. Det är intressant att höra med tanke på att vi hela tiden har sett hur socialdemokraterna i utskottet har lagt miljoner efter miljoner på miljön i olika sammanhang. Det går lätt att göra när man sitter i opposition. Det är bra att ha i valrörelsen sedan, för att tala om hur mycket man tänker göra, åtminstone före valet.

Sedan kommer nästa grej: Miljöinvesteringarna är viktiga, och sysselsättningen i och med dem skulle kunna vara bra. Är inte detta, Margareta Winberg, bara ett nytt sätt att skapa en offentlig sektor, med miljön som förtecken? Då får man inte opposition mot detta. Det är nämligen så, att i dag

vågar ingen säga någonting negativt om någonting som det står miljö framför. Jag menar att det här väl är litet grand av en dunkel fasad för att sätta in nya stolar, som man sade förr i tiden, på olika nivåer.

Vore det inte bättre i så fall att se till att man får in folk på gallring av privatägd skog. Där finns det faktiskt 300 000 jobb. Men vi har från vår sida inte kunnat se en möjlighet, med de lönekrav som gäller för dagens ungdom, att få in dessa på de här platserna, för det lönar sig inte. Men där skulle de komma in i produktion och göra nytta. Det vore nog bättre än att hålla på med miljösnacket och att få folk att sitta på nya stolar.

Anf. 55 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det är ganska lönlöst att ta debatt om offentlig sektor med Max Montalvo. Men jag skall göra ett försök.

Först och främst vill jag ta upp påståendet att vi skulle satsa miljon på miljon på miljöområdet. Ja, några miljoner har vi väl använt. Men jag vill påpeka att de har varit medtagna i vårt samlade budgetalternativ, som också är finansierat. Det handlar om vilken prioritering man gör inom en ram som man har.

Jag tror inte att Max Montalvo riktigt har förstått det samband som finns mellan offentlig sektor och privat verksamhet. Det är därför som vi tidigare när vi har fört en traditionell konjunkturpolitik har valt att satsa på statliga insatser i tider av lågkonjunktur, för att kapa de höga arbetslöshetstalen. Det har också gett en effekt i det privata näringslivet.

Vad händer om vi satsar ett antal kronor på t.ex. att sanera industriområden? Då händer det att ett antal åkare får arbete, ett antal lastbilschaufförer. Det händer att kontorister i organisationen bakom också får arbete. Så kan man gå bakåt i den här kedjan och därmed också bevisa att offentliga satsningar har betydelse för den privata näringsverksamheten. Det tycker jag är ett faktum som vi alltför litet diskuterar. Men det finns uppenbarligen.

Anf. 56 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Den offentliga sektorn har en betydelse, Margareta Winberg. Det sticker jag inte under stol med heller. Om den prioritering man gör har vi litet ideologiska meningsskiljaktigheter.

Men det som är bekymmersamt, som vi alla har sett resultatet av, är att Margareta Winberg säger att man i svåra tider har använt offentliga sektorn som ett styrreglermedel för att få in folk i arbete. Men det tråkiga är att där har man hela tiden behållit dessa personer när det sedan har blivit goda tider. Man har byggt upp en offentlig sektor som är ofantlig. Där har vi problemet i dag. Det var i och för sig inte riktigt meningen. Men det här är alltså ett sätt att bygga upp någonting nytt av denna typ. Det var det jag reagerade mot i den framställning som jag gjorde.

Anf. 57 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Detta är inte att bygga upp någonting, Max Montalvo. Detta skall ses som en tillfällig stötta, ett investeringsstöd under en tid när vi har stor arbetslöshet och högt budgetunderskott. Hjulen måste börja snurra. Det är den hjälp som vi ser att vi kan ge med de här pengarna. När verksam-

het väl har kommit i gång kommer detta stöd naturligtvis att upphöra. Så har det varit tidigare också.

Anf. 58 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Det låter mycket bra. Men erfarenheten visar att det inte är så att detta försvinner efteråt. Det blir konstant, och det byggs på. Jag tror inte på det här. Jag är så misstänksam att jag inte gör det.

Sedan undrar jag, för jag fick inget svar på den frågan: Varför skulle man inte i stället kunna sätta in folk på skogsgallring? Det behövs 300 000 som gallrar skog. Visserligen gäller det privat mark. Men vad säger ni socialdemokrater om att göra det, i stället för att hålla på med miljösnack?

Anf. 59 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara påminna Max Montalvo om att han själv har varit med och avskaffat de bidrag för bl.a. gallring av skog som vi tidigare har haft. Det var inte ett särskilt väl valt exempel.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

7 § Statligt bidrag till partigrupperna i riksdagen

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU47 Statligt bidrag till partigrupperna i riksdagen (förs. 1993/94:RFK2).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 13 §.)

8 § Nordiska rådets svenska delegation

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU48 Nordiska rådets svenska delegation (förs. 1993/94:RFK3).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 13 §.)

9 § Legitimation för vissa naprapater och kiropraktorer m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1993/94:SoU24 Legitimation för vissa naprapater och kiropraktorer m.m. (prop. 1993/94:145).

Anf. 60 INGRID ANDERSSON (s):

Herr talman! I det här betänkandet från socialutskottet tillstyrker utskottsmajoriteten regeringens förslag att naprapater skall legitimeras. Frågan om legitimation av denna yrkesgruppp har behandlats flera gånger tidigare i riksdagen, liksom legitimation av andra yrkesgrupper, t.ex. dietister, arbetsterapeuter, socionomer och kuratorer – alla högt värderade yrkesgrupper.

Men legitimation har hittills använts mycket restriktivt. Kriterierna är restriktiva och legitimationen skall garantera säkerheten för patienten.

Legitimationens huvudfunktion är att vara en garanti för en viss kunskapsnivå och för sådana personliga egenskaper hos yrkesutövaren att denne är förtjänt av allmänhetens och myndigheternas förtroende. Dessutom skall legitimationen fylla ett väsentligt informationsbehov, som en sorts varudeklaration gentemot allmänheten, myndigheterna och sjukvårdshuvudmännen.

Legitimation bör också förbehållas grupper som har en självständig yrkesfunktion med kvalificerade arbetsuppgifter och ett särskilt ansvar för patienternas säkerhet i vården. Slutligen kan krävas att gruppen har byggt upp ett förtroende samt vunnit ett visst mått av kliniskt och vetenskapligt erkännande, och det skall vara av vikt att legitimationen skall kunna dras in för en person som inte längre uppfyller de här kraven.

Den senaste gruppen som legitimerades var kiropraktorerna. Det var en utredning som låg till grund för det beslutet. Det avgörande argumentet var behovet av en "varudeklaration" om kompetensen, eftersom vi i Sverige har många som är verksamma som kiropraktorer, men med mycket varierande utbildning, från några veckor till flera år. Patienternas säkerhet var därför också ett mycket viktigt argument.

Frågan om legitimation av flera grupper måste avgöras på sakliga grunder. Det är ingen rättvisefråga. Legitimation för också med sig att Socialstyrelsen skall kunna utöva tillsyn över verksamheten. Den måste kunna genomföras på ett meningsfullt sätt.

Efter upprepade motioner om legitimation och behörighet av olika yrkesgrupper begärde riksdagen förra året en översyn av hela området, för att vi skulle få klara riktlinjer. Redan då ansåg vi socialdemokrater att ingen grupp skulle särbehandlas.

En sådan översyn har det nu givits direktiv till, och vi socialdemokrater har den bestämda uppfattningen att den översynen bör inväntas innan vi fattar fler beslut om legitimation. Vi har inte funnit någon saklig grund för att här särbehandla gruppen naprapater framför andra yrkesgrupper som önskar legitimation.

I regeringens proposition, som vi just nu behandlar, framhålls särskilt att regeringen i januari i år har beslutat om direktiv för en sådan här översyn.

"Direktiven är vittomfattande och innebär bl.a. att förslag om ändrade bestämmelser i fråga om legitimation av t.ex. naprapater kan komma att lämnas." Det är, tycker vi, ett starkt argument för att inte i dag besluta om legitimation av naprapaterna. Det är som att ge med den ena handen för att senare ta tillbaka med den andra. Så vill vi inte vara med och behandla en yrkesgrupp. Det enda anständiga gentemot alla grupper är att invänta den översyn som skall ske.

Herr talman! Naprapaterna är en uppskattad yrkesgrupp som redan samarbetar väl med sjukvården. De har tagit eller är på väg att ta steget från alternativ medicin till hälso- och sjukvård. Vi förstår att deras dilemma är att de arbetar under den föråldrade kvacksalverilagen. Vi förstår att de känner ett behov av samhällets erkännande. Det bör vi ta ställning till så snart den aktuella översynen är klar.

Nu skall också kvacksalverilagen ses över av den parlamentariska kommitté som regeringen tillsätter. Den översynen är egentligen redan gjord, nämligen av Alternativmedicinkommittén, vars betänkande avlämnades hösten 1989. Där finns faktiskt ett förslag till en ny lag. Jag vill påminna om det, och jag hoppas att den nya kommittén studerar det materialet. Det har legat i byrålådan alldeles för länge.

I detta betänkande behandlar vi också regeringens förslag om att den utbildning av kiropraktorer som genomförs på Skandinaviska Chiropraktorskolan, eller är likvärdig med den, skall leda till legitimation. Det avvisar utskottet enhälligt, och anledningen är att utbildningen vid skolan inte uppfyller internationellt erkänd standard, dvs. den standard som riksdagen krävde när beslut om legitimation av kiropraktorer fattades.

Det är naturligtvis önskvärt att en svensk eller nordisk utbildning kommer till stånd för gruppen legitimerade kiropraktorer. Men vi är inte beredda att sänka kraven på utbildningen. Vi får invänta att skolan når erforderlig kompetens, och det får bedömas av Socialstyrelsen och Kanslersämbetet. Det är den ordning vi har. Kiropraktorerna behöver hög kompetens för att patienternas säkerhet skall kunna garanteras, och den måste naturligtvis hålla internationell standard.

Om vi följer regeringens förslag får vi legitimerade kiropraktorer på två utbildningsnivåer, men med samma benämning – en grupp internationellt godkänd, en grupp endast erkänd i Sverige. Det skulle bli förvirrande och helt ohållbart.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 61 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Som Ingrid Andersson har sagt har motioner om legitimering av naprapater lagts fram i många år och av flera partier. Förslaget har också behandlats av socialutskottet vid många tillfällen. Orsaken har varit, som också sagts, en tilltro till behandlingen och att man har uppskattat yrkesgruppen. Men det har också varit att antalet utövare och antalet givna behandlingar, antalet patienter, har blivit så stort att det synts nödvändigt att ha en närmare reglering, en tillsyn som bör möjliggöras för att öka säkerheten för de 200 000 patienter som årligen behandlas.

Ingrid Andersson har redogjort för kraven för legitimering. Men man bör också där understryka att "det förhållandet att en yrkesgrupp inte i oväsentlig utsträckning vänder sig direkt till allmänheten, t.ex. i egenskap av fria yrkesutövare, bör tillmätas särskild betydelse". Det är det förhållandet vi har. Man måste se att det behövs en reglering av en verksamhet som är så pass stor. I socialutskottets betänkande nr 1, 1992/93, sade man att det var dags att ta ställning. Riksdagen sade detsamma, vilket gavs regeringen till känna.

Herr talman! Nu föreligger ett förslag om legitimation av naprapater som genomgått en utbildning så som föreskrivs av regeringen. Majoriteten ställer sig bakom förslaget. Naprapaterna kommer att omfattas av tillsynslag, åliggandelag och Socialstyrelsens tillsyn. Föreskrifterna kommer regeringen och Socialstyrelsen att utarbeta.

Jag vill understryka att då utbildningen i huvudsak är begränsad till att gälla den muskulo-skeletala apparaten, saknas en medicinsk helhetskompetens. Därför tar jag för givet att man i föreskrifterna beaktar de begränsade möjligheterna till självständig diagnostik och behandlingsansvar.

Socialstyrelsen skall också enligt propositionen särskilt uppmärksamma hur riskerna skall kunna minskas. Att arbeta på remiss från läkare och tandläkare kan vara en naturlig lösning. Självklart måste verksamheten noga följas och utvärderas. Det kunde vara tecken på att man inser kraven på den seriösa framtoning som legitimationen innebär att skolan, som mer adekvat kallar sig naprapatskola, inte naprapathögskola, inväntar universitetskanslerns ämbetsbedömning och även tänker på det vid utfärdandet av examenstitel.

Herr talman! Vad gäller frågan om kiropraktorer är läget något annorlunda, precis som Ingrid Andersson framhållit. Det finns en legitimerad grupp med krav på viss internationellt accepterad utbildning, krav på legitimation som är lika med den i Danmark och Norge. Kiropraktorerna har också en internationell arbetsmarknad på ett helt annat sätt än naprapaterna. Det skärper kraven på likvärdig utbildning för den som skall kalla sig legitimerad.

Det hade självklart varit önskvärt att alla som arbetar inom samma område hade kunnat få sin legitimation. Men naprapaterna kan inte förväxlas. När man går till en naprapat vet man vad man får för behandling. Dessa har en i stort sett nationell arbetsmarknad. Men kiropraktorernas utbildning i Sverige är, trots goda framsteg och höga ambitioner, inte likvärdig med de internationella skolornas utbildning. Det uppstår en väldigt olycklig splittring, med två grupper kiropraktorer med beteckning legitimerad trots olika utbildningsnivåer. Allmänheten skulle ha mycket små möjligheter att förstå att en utbildningsmässig skillnad föreligger. Som utskottet säger skulle det vara olyckligt och förvirrande för allmänheten om begreppet legitimerad kiropraktor kom att beteckna yrkesutövare med skilda krav på kunskapsnivå för erhållandet av legitimation.

Därför säger ett enigt utskott nu nej till legitimation av kiropraktorer med svensk utbildning. Det är givetvis en förhoppning att de behandlingar av ärendet som gjorts skall leda till att man fortsätter med ett ambitiöst arbete,

skärper sina krav och finner former som kan leda till att en legitimation erhålls av samtliga de grupper som här har varit aktuella.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 62 INGRID ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! När vi gav kiropraktorerna legitimation föregicks det av en utredning, Legitimation för vissa kiropraktorer. Det kändes väldigt tryggt att ha det som grund när vi utfärdade legitimationen. Jag undrar om det inte hade varit ganska tryggt att låta översynen bli färdig innan vi fattar beslut om legitimation av naprapaterna. Jag säger detta särskilt som regeringen själv framhåller i sin proposition att översynen kan komma att påverka legitimationen för naprapater. Känns det inte obehagligt att fatta ett beslut som riskerar att bli tillfälligt? Jag undrar vad det finns för saklig grund att sätta naprapaterna före andra yrkesgrupper, som naturligtvis också är högt värderade av allmänheten och samhället.

Anf. 63 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Under lång tid har olika partier i riksdagen motionerat om legitimering av naprapater. Deras verksamhet är så omfattande att utskottets majoritet har tyckt att det nu är dags att få frågan reglerad och möjliggöra tillsyn, mycket med tanke på patientsäkerheten, för att på bästa sätt garantera de 200 000 patienterna att det finns en god tillsyn. Regeringen har bedömt att man kan finna former för att föreskriva den utbildning som är lämplig. Det står utskottsmajoriteten bakom.

Anf. 64 INGRID ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Leif Carlson betonar här säkerheten för patienterna. Den tycker också jag är viktig. Men jag måste säga att jag aldrig hört om något fall där naprapater orsakat olägenheter för patienter. I så fall hade jag också varit benägen att vidta raska åtgärder. Men vi fick en redogörelse i utskottet av naprapaterna om att de hade försäkringar. De kunde inte heller påvisa några svårigheter att få försäkring. Då förstår vi att försäkringsbolagen också bedömer riskerna som små.

Det här är ändå en grupp som fortfarande räknas till alternativmedicinen men som har ett väl utarbetat samarbete med sjukvården. Man har inga problem där. Man har en enhetlig utbildning.

Det är naturligtvis viktigt med tillsyn. Men Socialstyrelsen säger själv att det kan vara svårt att utöva en meningsfull tillsyn om man inte har någon riktig vetenskaplig grund för det arbete som utförs. Jag tycker att gruppen som gjorde översynen kunde ha arbetat vidare så att vi hade haft litet säkrare underlag för vårt beslut.

Anf. 65 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Att det inte hänt något speciellt allvarligt är ett skäl till att man för fram den här gruppen före andra. Naprapater arbetar mindre med manipulation än kiropraktorer. Det finns risker i samband med manipulation av t.ex. halsen och ryggraden om det föreligger en reumatisk sjukdom. Det finns risk för skada i vertebralisartär. Det finns även andra risker vid

manipulering av ryggraden. Naprapater har börjat arbeta en del med manipulation. Att behandlingen är så omfattande är ett skäl till att man bör säkra verksamheten.

Anf. 66 PER STENMARCK (m):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas ett regeringsförslag om att ge legitimation till en stor grupp inom den s.k. alternativa medicinen, nämligen naprapaterna.

Det är ingalunda något nytt ärende. Frågan har diskuterats vid flera tillfällen under en följd av år. Redan 1989, dvs. för fem år sedan, skrev socialutskottet i ett betänkande att så snart det förelåg ett tillräckligt underlag för ett ställningstagande beträffande naprapaterna borde regeringen pröva frågan om deras legitimation. I socialutskottets betänkande 1992/93:SoU1 ansåg utskottet att regeringen, efter det att Socialstyrelsen redovisat sitt uppdrag, borde ta ställning till frågan om naprapater skall kunna legitimeras. Riksdagen gav regeringen till känna vad utskottet hade anfört.

I en frågedebatt för nästan på dagen ett år sedan utlovade det ansvarige statsrådet ett förslag i frågan. Det är det förslaget som vi nu skall ta ställning till. Man kan nog utan vidare säga att det är på många sätt ett färdigbehandlat och färdigberett ärende, så det är hög tid att vi nu fattar beslut.

Låt mig bara kort få ange några skäl till att jag anser att gruppen naprapater bör få legitimation.

Väldigt många människor visar den här gruppen sitt förtroende. Många får också hjälp. Enligt uppgifter rör det sig om 1 miljon behandlingar årligen för 200 000 patienter. I debatten hänvisas ofta till experter. Det finns de som med hänvisning till experter inte vill att naprapaterna skall ha någon legitimation. Så är det naturligtvis alltid. Men även experter har olika uppfattning. I slutändan är det ändå vi som skall fatta beslut. Om vi skall vänta med vårt beslut tills experterna är överens, då får vi vänta ganska länge.

De som vi kanske borde lyssna till mera och som förvisso också är experter är de 200 000 patienterna som årligen undergår 1 miljon behandlingar. De vet att de i de allra flesta fall har fått hjälp av en representant för en kvalificerad yrkesgrupp.

För det andra är naprapaterna en synnerligen välutbildad grupp inom den manuella medicinen. Det rör sig om en fyraårig utbildningstid. Det vore fel att alltför mycket polemisera med de brev som vi alla under de senaste dagarna har fått från sådana företrädare för andra alternativa mediciner som själva har fått sin legitimation. Nu vill de inte att andra skall få legitimation.

Jag vill ändå kort beröra dessa brev. Vi känner igen mönstret sedan tidigare. Tidningen Östgöta Correspondenten beskrev det häromdagen så här: Historien upprepar sig. När frågan om införande av legitimation för kiropraktorer var aktuell i slutet av 80-talet kämpade sjukgymnasterna med kraft mot en sådan utveckling. Nu är kiropraktorerna en del av den etablerade vården, och nu kämpar de mot ett samhällserkännande av naprapaterna.

Jag tycker att det var ett viktigt steg när gruppen vissa kiropraktorer fick legitimation. Det är lika naturligt att naprapaterna får legitimation nu.

Som jag ser det måste det vara en fördel att utbildningen av naprapater bedrivs här i Sverige. Det gör att kvaliteten på utbildningen går att kontrol-

lera och självfallet också att påverka, om man skulle vilja göra det. Det talar till naprapaternas fördel.

För det tredje skulle en legitimation innebära en likabehandling med andra grupper inom den manuella medicinen och ett samhällserkännande av en seriös och välutbildad yrkesgrupp. Det skulle också medverka till att undanröja den orättvisa som i dag finns när det gäller t.ex. moms jämfört med vad som gäller för andra grupper inom den övriga manuella medicinen som har fått legitimation.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till hemställan i dess helhet i socialutskottets betänkande.

Anf. 67 INGRID ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är inte rädd för att sätta mig över vad olika experter säger i frågor av den här typen. Det gjorde vi faktiskt också när vi fattade beslut om legitimation för kiropraktorer. Det var ingen profession som stod helt enig bakom det beslutet. Men vi kunde fatta detta beslut, mycket tack vare att det föregicks av en parlamentarisk utredning. Trots att det fanns expertis som var emot hade vi starka sakliga skäl och grunder för att införa legitimation för kiropraktorer, och det var ju utomordentligt väl.

Jag skulle kunna tänka mig att ta samma ställning när det gäller legitimering eller annan form av erkännande från samhället i fråga om naprapaterna som nu är på väg att ta steget från alternativ medicin till den traditionella hälso- och sjukvården.

Per Stenmarck sade att frågan är färdigbehandlad. Men det är den ju inte. Regeringen har tagit initiativ till en översyn. Man säger i propositionen att den översynen kan komma att påverka legitimeringen av naprapaterna. Känns det inte besvärande att fatta ett så kortsiktigt beslut? Vad är det som gör att alla andra högt värderade grupper inom sjukvården i dag glöms bort?

Anf. 68 PER STENMARCK (m) replik:

Herr talman! Jag har under en följd av år haft tillfälle att diskutera den här frågan med Ingrid Andersson ett stort antal gånger. Även om jag tycker att en del av det som hon sade i sitt anförande inte var riktigt bra, bedömer jag det ändå som att vi numera inte står så långt ifrån varandra.

Ingrid Andersson sade tidigare att det finns grupper inom alternativmedicinen som har en väldigt kort utbildning. Det är riktigt. Därför är det viktigt att man skiljer agnarna från vetet och att man nu tillsätter denna utredning som skall se på vilka grupper som i framtiden – och rimligtvis inte i dag – kanske kommer att få legitimation. Till den gruppen hör inte naprapaterna, det vet vi. De är välutbildade och har en lång och gedigen utbildning, vilket även Ingrid Andersson har bekräftat i den här debatten.

Ingrid Andersson nämnde tidigare också att hon inte hade hört talas om något fall där naprapater hade orsakat olägenheter. Detta är ju utomordentligt positivt, men jag tycker att Ingrid Anderssons slutsats är litet underlig. Hon anser att just av det skälet skall naprapaterna inte ha någon legitimation. Jag drar den motsatta slutsatsen, nämligen just därför att de lever upp till de krav som ställs på dem bör de få legitimation.

Anf. 69 INGRID ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi är ju överens om att naprapaterna behöver ett erkännande från samhället. Men det kan finnas andra metoder än legitimering. Jag förstår att också regeringen anser det, eftersom man har tillsatt en utredning som kan komma att påverka legitimeringen av naprapaterna. Jag tycker fortfarande att det känns väldigt fel att fatta beslut i den här ordningen. Jag är inte säker på att vi gör naprapaterna en god tjänst. Nu får de leva med en viss oro för vad som kommer att ske härnäst. Jag tycker inte att det är bra.

Anf. 70 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Behandling utförd av naprapat har vuxit i omfattning i vårt land. Som tidigare har nämnts räknar man med ca 200 000 behandlingar per år. Det är alltså en omfattande verksamhet som vi diskuterar. Vänsterpartiet har sett det som angeläget att få en tillsyn och legitimering av naprapater. Vi har därför i vår motion tagit upp att en utvärdering väldigt snabbt måste komma till stånd och hur verksamheten skall stå under tillsyn, vilket skall rapporteras tillbaka till riksdagen. Det är vår utgångspunkt att det är önskvärt med legitimation.

Under resans gång, under behandlingen i utskottet, genom olika skrivelser som har kommit oss tillstädes och genom Ingrid Anderssons redogörelse av sakskäl har det framkommit sådant som gör det tveksamt att i dag fatta beslut om legitimation för naprapater. Jag måste tillstå att jag personligen har vacklat mycket i den här frågan just därför att det med tanke på yrkesutövarna och med tanke på patienterna är angeläget med en tillsyn av verksamheten. Men jag tror ändå att det i dag är klokast att avvakta och se vad den parlamentariska kommittén som skall göra en bred översyn – där är naprapaterna är en stor och viktig grupp – kommer fram till.

För min del instämmer jag i reservationen. Jag yrkar bifall till s-reservationen.

Anf. 71 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag vill uttala min tillfredsställelse över att frågan om legitimation för naprapater nu äntligen tycks få en positiv lösning. Jag hoppas åtminstone det.

Denna fråga har diskuterats i många år. Socialutskottet har uttalat att man vill ha ett positivt besked från bl.a. Socialstyrelsen. Det har funnits en beställning i det här sammanhanget.

Jag tillhör dem i Socialstyrelsens verksstyrelse som hela tiden har hävdat naprapaternas rätt och möjlighet att få legitimation. Jag tillhör också dem som ganska väl känner till naprapaternas utbildning, och jag kan intyga att den är mycket god.

I Socialstyrelsens utredning, som tyvärr utmynnade i någonting litet negativt, fanns det ändå med intyganden av de vetenskapliga råden om att utbildningen är av god kvalitet. Enligt Socialstyrelsen hade man inte något tillräckligt vetenskapligt dokumenterat underlag. Men senare har faktiskt andra länder i Europa givit naprapaterna detta erkännande. Det har också presenterats ytterligare dokument för departementet, och jag är glad över att statsrådet Könberg har lagt fram denna proposition.

Jag tycker att en legitimation av naprapaterna är ett erkännade av deras betydelse och deras kunnande i sjukvården. Patienterna har ju själva givit dem erkännanden, som tidigare sagts här i debatten.

Det är litet beklagligt att andra yrkesgrupper på sistone har kontaktat var och en av oss och menat att vi inte skall ge naprapaterna legitimation. I detta har jag funnit ett rent skråtänkande. Man må ha avvikande uppfattningar, men just detta att naprapaterna inte skall ha legitimation därför att det ses som en konkurrens på det egna området, tycker jag är väldigt tråkigt. Sådant bör riksdagen sätta sig över. Vi skall se till deras kvalifikationer. Framför allt handlar det om att ge patienterna en ökad valfrihet i vården samt ett erkännande av den alternativa vården, vilken har mycket att ge som skolmedicinen kanske inte alltid lyckas med.

Herr talman! Jag ber helt kort att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 72 INGRID ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag menar också, precis som Gullan Lindblad, att utdelande av legitimation inte skall vara en rättvisefråga och att det inte skall råda något skråtänkande. Därom är vi helt överens.

När jag lyssnade på Gullan Lindblad, som tydligen sitter i Socialstyrelsens styrelse, uppfattade jag att hon där fått information utöver vad socialutskottet har fått, vilken legat till grund för hennes ställningstagande. Detta tycker jag är ytterligare en anledning till att vi borde ha inväntat översynen. Därigenom skulle vi alla i riksdagens kammare haft samma grund att fatta beslut på. Det tror jag att saken hade tjänat på.

Anf. 73 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag kanske uttryckte mig litet otydligt. Informationen kom inte till Socialstyrelsen.

Övriga länder i Europa har sett mycket positivt just på naprapaterna. Jag vet också att det har tillställts Socialdepartementet upplysningar som delvis har legat till grund för departementets ställningstagande.

Jag tycker att det är helt i sin ordning att vi tar ställning i dag, eftersom detta är en så gammal fråga och eftersom utskottet sedan länge har uttalat sig till förmån för en legitimation.

Den kommande utredningen får sedan behandla alla övriga frågor. Men detta är en gammal historia som nu äntligen bör få sin lösning.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 13 §.)

10 § Åligganden för personal inom hälso- och sjukvården m.m.

Föredrogs

socialutskottets betänkande

1993/94:SoU26 Åligganden för personal inom hälso- och sjukvården m.m. (prop. 1993/94:149 och förs. 1993/94:RR7).

Anf. 74 INGRID ANDERSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlar socialutskottet regeringens proposition om åliggande för personal inom hälso- och sjukvården. Här behandlas även Riksdagens revisorers förslag angående disciplinärenden inom hälso- och sjukvården.

Herr talman! De delar som handlar om en modernisering av ett flertal författningar och liknande har vi inga synpunkter på. Men vi socialdemokrater var ändå beredda att avvisa regeringens proposition i sin helhet. Vi tyckte att den uppvisade brister och oklarheter. Det som vi tyckte var mest anmärkningsvärt var att tillsynen över den alltmer utbredda privatvården inte med ett ord behandlades. Här gäller den gamla vårdhemsstadgan som inte alls är tillräcklig i den situation som råder i dag. Detta hade vi svårt att acceptera.

Som alla kan se är detta betänkande helt enigt. Det beror på att vi har lagt ner ett stort arbete i utskottet. Vi socialdemokrater har fått gehör för flera av våra synpunkter. Vi har rett ut en del oklarheter, t.ex. vilka som har rätt att göra anmälan till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. I en del andra frågor har vi bett regeringen att återkomma med förtydliganden. Det gäller t.ex. skolpsykologernas ställning. Vi har också strukit en liten förarglig paragraf, 27 § i disciplinpåföljdslagen, som endast hade till följd att ärenden i Ansvarsnämnden förlängdes alldeles i onödan.

Vi gör också flera tillkännagivanden till regeringen. Regeringen får i uppdrag att utvidga det sanktionssystem som finns i dag inom hälso- och sjukvården. Det bör ges möjlighet att ställa krav på arbete under arbetsledning och möjlighet till kompletterande utbildning när det brister i kunskap. Det ger möjlighet till tidigare ingripanden när exempelvis missbruk upptäcks. I dag får missförhållanden ofta pågå tills de blir så flagranta att det enda som återstår är att, efter många prövningar, dra in legitimationen.

Det måste vara bättre för både den personal det gäller och patientens säkerhet att man kan gå in i tid och rätta till förhållandena. Läkare eller sjuksköterskor skall ges stöd, så att de kan klara av att återgå till arbetet.

Vi tycker, liksom Riksdagens revisorer, att Socialstyrelsen bör ha tillgång till ett arbetsregister – inte officiellt, vill jag betona – över dem som har dömts till påföljd. Det skall användas som ett hjälpmedel för att sköta tillsynen. Detta förslag får regeringen i uppdrag att överväga för att sedan återkomma med förslag till utformning.

Riksdagens revisorer har i sin skrivelse redogjort för hur läkare, som har gjort sig skyldiga till grova fel, har kunnat fortsätta sin verksamhet under flera år på grund av lång utredningstid och genom möjligheten att överklaga i alla instanser. Detta upplevs som helt otillständigt.

Revisorerna menar, precis som vi, att det borde finnas en möjlighet att interimistiskt dra in legitimationen när svåra fel eller brott begåtts eller i de fall, där det upplevs som stötande att verksamheten kan fortsätta, trots att samhällets förtroende är helt förbrukat.

Säkerheten för patienterna måste betonas. Jag tror naturligtvis att det är ett intresse för all seriöst arbetande personal att samhället kan ingripa när allvarliga fall inträffar. Det upprätthåller förtroendet för sjukvården.

Regeringen får i uppdrag att förutsättningslöst pröva frågan om ifall vi kan införa en möjlighet att utvidga möjligheten att interimistiskt dra in en legiti-

mation. Givetvis måste rättssäkerheten för den enskilda personen vara betryggande, men patientens säkerhet måste vara utgångspunkten.

Läkares förskrivningsrätt kan dras in om narkotika skrivs ut på felaktigt sätt. Utskottet anser i enighet att förskrivningsrätten skall kunna dras in också i sådana fall då anabola steroider och dopningspreparat förskrivs på felaktiga indikationer. Vi är alla medvetena om att dopningspreparaten till övervägande del kommer illegalt till landet på andra sätt än genom läkarförskrivning. Men för att markera samhällets inställning anser vi att denna utvidgade möjlighet är nödvändig. Här har regeringen ytterligare en beställning på åtgärd.

Utskottet gör också ett tillkännagivande som betonar att det är viktigt att Socialstyrelsens arbete med tillsynsfrågor sköts, så att likvärdiga bedömningar kan ske i likvärdiga fall. Socialstyrelsen får inte underlåta att anmäla fall till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, om någon omständighet talar för en disciplinpåföljd. Detta har också Gullan Lindblad påtalat i sin motion, och jag har tidigare gjort det i en fråga till sjukvårdsministern. Nu blir det ett tillkännagivande i denna fråga.

Herr talman! Jag skall inte gå in på fler detaljer. Det viktigaste argumentet för oss att avstå från vårt avslagsyrkande har varit att vi har fått en redogörelse för att det finns ett långt framskridet arbete i Socialdepartementet med tillsynsfrågorna för den privata sjukvården. Inriktningen på detta arbete är i linje med vad vi anser behövs.

För det första: Verksamhetstillsynen skall vara neutral i förhållande till huvudmannaskapet. Privat eller offentlig regi skall inte påverka rätten till insyn i verksamheten eller möjligheten att ingripa.

För det andra: Obligatoriskt anmälningsförfarande skall gälla för såväl privata som offentliga vårdgivare. En möjlighet att Socialstyrelsen skall kunna förordna om tillståndsprövning för verksamhet där den medicinska risken är särskilt hög skall prövas.

För det tredje: Det skall prövas om tillsynsmyndigheten skall kunna meddela föreskrifter för bedrivande av vården, om kraven på hälso- och sjukvården riskerar att åsidosättas vid någon viss vårdinrättning.

För det fjärde: Kravet på information om verksamhet, kvalitet och resultat som krävs för uppföljning och tillsyn skall tillgodoses på samma sätt oavsett om det gäller enskilda eller offentliga vårdinstitutioner. Vi socialdemokrater godkänner den här inriktningen av arbetet, och vi förväntar oss förslag som gör att verksamhetstillsynen kan komma till stånd utan ytterligare dröjsmål, som vi i full enighet uttrycker oss.

Herr talman! Det har alltså varit ett värdefullt och omfattande samarbete i utskottet. Vi lämnar ifrån oss betänkandet i full enighet. Om det här arbetet fullföljs genom de uppdrag som vi ger till regeringen, och det har jag all anledning att tro, så har patienternas säkerhet i vården avsevärt stärkts. Jag yrkar bifall till hemställan i vårt betänkande.

Anf. 75 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber också att få yrka bifall till utskottets hemställan. Det är ett väldigt viktigt betänkande. Jag ser det också som angeläget att vi utifrån propositionen, utifrån revisorernas skrivelse, utifrån den socialdemo-

kratiska motionen och utifrån andra motioner har kunnat nå en bred enighet i utskottet. Det här är inte partipolitiska frågor utan det är frågor som berör patientens rättssäkerhet. Det ligger en styrka i att vi har uppnått en så bred enighet när det gäller både åliggandelagen och disciplinpåföljdslagen. Det intressanta är att vi tar ett steg framåt när det gäller effektivisering av båda dessa delar inom hälso- och sjukvården, såväl när det gäller åligganden som när det gäller disciplinpåföljd. Det är också uppdelat dels i den verksamhetstillsynen som Socialstyrelsen har, dels i individtillsynen.

Vi får nu de här viktiga frågorna samlade lagstiftningsmässigt, i förhållande till den ordning som har rått tidigare. Utskottet har, som Ingrid Andersson har sagt, gjort vissa ändringar, t.ex. att Socialstyrelsen inte skall yttra sig i alla ärenden som ansvarsnämnden tar upp. Likaså har vi gett regeringen till känna en del frågor som vi vill ha ytterligare belysta. Det gäller frågan om det centrala registret, t.ex. frågan om dopningspreparat skall ligga som grund för bedömning, likaså grunden för återkallande av legitimation och en del andra tillkännagivanden som vi nu har varit överens om skall tas upp.

Också Ansvarsnämndens arbete, bl.a. frågan om att underlåta disciplinpåföljd, är en viktig fråga. Utifrån Gullan Lindblads motion har vi betonat att man får underlåta disciplinpåföljd enbart om samtliga omständigheter talar mot en sådan. Vi i utskottet menar enhälligt att det är angeläget att man i Ansvarsnämnden håller strikta regler när det gäller synen på och bedömningen av disciplinpåföljd.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att säkerhetsfrågorna och patientens säkerhet inom hälso- och sjukvården är utomordentligt angelägna. Om vi skall upprätthålla säkerheten är det också viktigt att vi har en effektivitet när det gäller tillsynen inom hälso -och sjukvården. Jag vill också understryka att tillsynsskyldigheten skall vara densamma oaktat huvudman. Vi förutsätter att det arbete som pågår i regeringskansliet när det gäller enskilda vårdgivare också kommer fram till ett sådant resultat.

Rättssäkerheten är givetvis också viktig, både för patienten och för de som arbetar i hälso- och sjukvården. Det har vi också påtalat i anslutning till tillkännagivandet till regeringen.

Vi vill också ta upp frågan om en snabb handläggning, både i Socialstyrelsen och i Ansvarsnämnden. Vi skulle också gärna se att man vidgar detta med en snabb handläggning också inom ramen för andra domstolsförfaranden, om nu det är möjligt.

Herr talman! Jag ser mycket positivt på det samförstånd som vi har uppnått i den här frågan och ber att få yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

11 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1994/95

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1993/94:SoU32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1994/95 (skr. 1993/94:241).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 13 §.)

12 § Vissa frågor rörande bestämmelserna om arvoden till privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1993/94:SoU33 Vissa frågor rörande bestämmelserna om arvoden till privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster m.m. (prop. 1993/94:220 delvis).

Anf. 76 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Socialutskottets betänkande 33 handlar i huvudsak om två områden. Man behandlar dels arvoden till privatpraktiserande specialistläkare och sjukgymnaster, dels företagshälsovården i de delar som socialutskottet har att beakta.

När det gäller företagshälsovården är utskottet enigt. Bakgrunden till behandlingen finns att söka i socialutskottets betänkande 14, där ett enigt utskott ger i uppdrag åt regeringen att återkomma med förslag på hur företagshälsovården skulle tryggas efter det att statsbidraget avvecklats. Regeringen återkom i proposition 220, dock utan att där ta fram några förslag till hur frågan skulle hanteras.

Det finns skäl att hysa oro för företagshälsovården. Sedan statsbidraget avvecklades har en tredjedel av centralerna försvunnit. Många läkare och många företagssköterskor har sagts upp. En del har funnit sin utkomst på andra områden. Andra är kanske arbetslösa. Det allra allvarligaste är att man har tagit med sig en mängd av kunskap och erfarenhet om arbetsmiljö osv. från företagshälsovården. Denna kunskap skingras nu och kan aldrig återfinnas i den formen.

Nu är det viktigt att se till att vi inte ytterligare brandskattar företagshälsovården, utan att vi kan se till att den som nu finns kvar får möjlighet att utvecklas och att inom sin tid också ta tillbaka det som man har förlorat.

Frågan är hur vi skall klara rehabiliteringsskyldigheterna utan en väl fungerande företagshälsovård. Hur går det med arbetsmiljön och kanske framför allt i de mindre företagen om vi inte har en fungerande företagshälsovård?

Det handlar naturligtvis om mänskliga hänsynstaganden. Människor skall inte skadas eller lida. Det handlar också om samhällsekonomiska överväga-

den. Vi vet att många förtidspensioneras till oerhört stora kostnader för samhället. Det handlar alltså verkligen om att hitta rätt prioriteringar.

Under utskottets behandling av den här frågan kallade vi till oss statssekreterarna Göran Rådö från Socialdepartementet och Göte Ekström från Arbetsmarknadsdepartementet för att få information om vad regeringen tänker göra. Efter den utfrågningen har utskottet kunnat enas om en skrivning som innebär att vi förutsätter att den kompetens och kunskap som finns inom företagshälsovården tas till vara och tryggas för att säkerställa en hög kvalitet. Det är alltså ett uppdrag till regeringen.

Så till de delar i betänkandet där åsikterna går isär. Det gäller arvodena till privatpraktikerna och konsekvenserna av den fria etableringsrätten. Jag vill påminna kammaren om att vi socialdemokrater redan från början var väldigt starka motståndare till den fria etableringsrätten. Vi har pekat på de bekymmer som den kan leda till. Vi yrkar därför avslag på förslagen i propositionen i de delar som handlar om arvodena till privatpraktikerna.

Våra argument torde vara välkända vid det här laget. Vi har pekat på risker när det gäller vårdkvaliteten. Vi har pekat på bekymren med att prioritera den begränsade ekonomi som sjukvården har – att prioritera när sjukvårdshuvudmännen inte längre har det samlade greppet om ekonomin och verksamheten. Det omöjliggör de behov av strukturbeslut som hälso- och sjukvården ändå står inför och som i många sammanhang har redovisats i bl.a. massmedier.

Slutligen pekar vi också på att det finns en uppenbar risk för orättvisa och för ökade kostnader. Orättvisorna uppstår eftersom resurserna blir ojämnt fördelade över landet, och all erfarenhet pekar på att kostnaderna kommer att öka med ett marknadstänkande i sjukvården – det kommer att konsumeras mer och därmed också att kosta mer.

Detta har vi redan nu fått belägg för. I Dagens Nyheter i går kunde vi läsa om vad som hittills har hänt när det gäller de fria etableringarna. Sammanlagt har 586 läkaretableringar godkänts efter riksdagens beslut, till en beräknad kostnad på 1,2 miljarder – var nu dessa pengar skall tas.

175 av de 586 läkarna har tyckt att det var intressant att etablera sig i Stockholmsområdet. Det innebär en ökning med 25 % av privatpraktiserande specialistläkare i området. Allra mest intressant har uppenbarligen Östermalm varit; där har 43 läkare etablerat sig.

Av alla läkare som godkänts för etablering i Sverige har alltså var trettonde etablerat sig på Östermalm. Det är ett område som såvitt jag känner till redan hade väl så många läkare som det finns på andra håll i landet. Men kanske beror det på att det är där pengarna finns.

Jag skall be att få citera Kaj Essinger, sjukvårdsdirektör i Stockholms läns landsting, som i gårdagens Dagens Nyheter sade så här: "Jag ser väldigt små möjligheter att hälso och sjukvården här ska klara att finansiera kostnaden för så många nya privatläkare och sjukgymnaster, utöver de sparkrav som redan finns. Man måste föra en diskussion centralt om varifrån pengarna ska tas."

Jag kan förstå hans oro. Dessa konsekvenser pekade vi på redan tidigt. Man tvingas riva ner fungerande verksamhet i sjukvårdshuvudmännens regi

för att klara av finansieringen. Som alla vet finns det ju inte några nya pengar att tillföra sjukvården.

Men jag kan glädja Kaj Essinger, om han tar del av protokollet från denna debatt, med att vi socialdemokrater har en lösning på detta problem. Den innebär att vi så snart vi får majoritet här i kammaren har för avsikt att upphäva denna lag. Då återfår sjukvårdshuvudmännen också kontrollen över verksamheten, och då kan de styra resurserna, bibehålla kvaliteten, osv.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till vår reservation 1. Jag stöder naturligtvis också reservation 2, men för tids vinnande avstår jag från att yrka bifall till den.

Anf. 77 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Först vill jag ge några kommentarer kring reservationerna till betänkandet. Sedan kommer jag att fördjupa mig i frågan om företagshälsovården.

Oppositionen och regeringssidan har olika synsätt på de fria etableringarna. Vi anser att landstingen med fri etablering utsätts för konkurrens, och i den konkurrensen är kvaliteten, omvårdnaden och sättet att bemöta patienter huvudingredienser.

Om de läkare och sjukgymnaster som etablerar sig fritt är bättre och därmed drar till sig fler vårdsökande, måste den landstingsdrivna vården anpassa sig eller bli kvalitetsmässigt bättre. Med detta bygger vi alltså in en kvalitetsprocess i vården.

Men naturligtvis är detta område föremål för en fortlöpande utvärdering i samband med regeringens utredning om vårdens organisation och finansiering. Jag skulle tippa att vi får en diskussion kring uppdelningen: vad som behöver vara basresurser i hälso- och sjukvården och vad som lämpar sig väl för fri etablering.

Det finns också reservationer som gäller privatläkarnas avgiftsfrihet i fråga om remiss av patienter, provtagning, osv. Efter noggrann genomgång har vi funnit att nivån på dessa avgifter bör sättas efter förhandlingar mellan sjukvårdshuvudmännen och de berörda läkarna.

När det gäller läkarersättningen i stödområdena krävs ytterligare överväganden innan man kan avgöra om läkarna skall kunna erhålla normalersättning även om de inte har några specialiteter.

Herr talman! Jag vill nu gå över till det som jag tycker är det mest brännande i sammanhanget, nämligen företagshälsovården. Hans Hjortzberg-Nordlund, Elisabeth Fleetwood och Håkan Strömberg har väckt viktiga motioner om värdet av företagshälsovården och de nackdelar som de snabba förändringar på området nu för med sig.

I Sverige har vi ju en mångårig tradition av förebyggande arbete. Om man läser tidningen Hälsovännen från sekelskiftet framgår detta tydligt. Mödra- och barnhälsovården, skolhälsovården och så småningom också företagshälsovården är ju resultat av insikten om värdet av förebyggande arbete. Det är också resultat av insikten om svårigheterna med att kombinera individinriktat förebyggande sjukvårdsarbete och samhällsinriktat förebyggande arbete.

För den enskilde doktorn går alltid patientens akuta vårdbehov före det

förebyggande arbetet. Därmed riskerar man att de förebyggande insatserna senareläggs eller inte genomförs alls. Därför är denna nedrustning av företagshälsovården så allvarlig.

Man skall inte tro, vilket en del gör, att husläkarna kan ta sig an denna uppgift. Företagshälsovård ingår normalt inte i deras utbildning, och deras arbete är normalt också individinriktat.

Staten lämnade ju under 80-talet och fram till 1992 bidrag till utbyggnad av företagshälsovården. Tyvärr utfördes inte under den här tiden studier över de mänskliga, samhällsekonomiska och hälsoekonomiska vinsterna av detta arbete. Det hade varit bra i dag. Om vi hade haft sådana data skulle det ha gått mycket lättare att övertyga parterna om nödvändigheten av att satsa på företagshälsovård. Men jag hoppas att sådana studier sätts i gång.

Socialutskottet lyfte i höstas fram det angelägna i att stoppa nedrustningen av företagshälsovården och det angelägna i att också de små och medelstora företagen omfattas av företagshälsovården. Den skulle ha såväl förebyggande som rehabiliterande uppgifter. Tyvärr har vi inte sett någon vändning. Nedrustningen fortsätter, även om vi fick vissa positiva signaler vid den utfrågning som utskottet anordnade.

Men senast i går fick jag klara bevis för att nedrustning pågår även i stora företag. Därför är det av synnerlig vikt att regeringen beaktar utskottets ställningstagande i det betänkande som vi nu diskuterar. Vi skriver så här: "Socialutskottet förutsätter utifrån de synpunkter utskottet har att beakta att den kompetens i form av kunskap och erfarenheter som finns inom företagshälsovården tas till vara och tryggas för att säkerställa en hög kvalitet på företagshälsovården."

Jag förutsätter att regeringen nu snabbt kommer till skott. Vi har vid flera tillfällen fått höra att man har en färdig proposition om företagshälsovård men att man vill att företagen skall få chansen att klara av detta själva. Det framgick vid utfrågningen att man för en dialog med arbetsgivarsidan, och min förhoppning är att man kommer till skott med ett eller annat resultat. Den nedrustade företagshälsovården kan ta väldigt lång tid att bygga upp igen.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

I detta anförande instämde Gullan Lindblad, Maud Ekendahl och Hans Hjortzberg-Nordlund (alla m).

Anf. 78 HANS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Vi fick här höra från Barbro Westerholm att fri etablering ger konkurrens. Det skulle leda till kvalitetshöjningar och till att människor söker sig till de läkare och behandlingscentraler som har den bästa kvaliteten att erbjuda. Mot det kan man resa en hel del invändningar.

Först och främst visar erfarenheten att marknadsincitament i sjukvården leder till en ökad sjukvårdskonsumtion. Det finns mängder av internationella exempel på det. Eftersom resurserna är begränsade innebär det i detta sammanhang att delar av landet inte får de resurser de behöver. Deras behov blir inte tillgodosedda. Jag tycker därför att det var en brist i Barbro Wester-

holms anförande att hon inte kommenterade de uppgifter som redan nu finns om ökade kostnader för sjukvården och på vilket sätt samhället och sjukvårdshuvudmännen skall hantera dem.

Anf. 79 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Herr talman! Vi skall inte glömma bort att det också finns en tillsynsverksamhet för kvaliteten. Socialstyrelsen har med sina regionala tillsynsenheter nu en helt annan möjlighet att följa utvecklingen av kvaliteten. Vi skall också komma ihåg att det inom läkaretablissemanget pågår utveckling av en självkritisk granskning av den verksamhet som bedrivs.

Det är inte god läkaretik att överbehandla eller ta till sig patienter i onödan. Det kommer också in i bilden. Jag har stor tilltro till att den medicinska revisionen dels från Socialstyrelsen, dels inom kåren kommer att ha mycket goda effekter.

Frågan om fördelningen av läkarresurser över landet kommer in i den utredning som pågår om sjukvårdens finansiering och organisation. Vi måste skapa incitament för läkare att etablera sig också i glesbygden.

Anf. 80 HANS KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Hade det inte varit bättre att försöka ta fram dessa incitament innan man genomförde en förändring av detta slag, så att man hade kunnat bedöma helheten, Barbro Westerholm?

Det brister i trovärdighet om man påstår att fri etablering leder till bättre kvalitet i vården. Det motsäger litet av det Barbro Westerholm säger själv, att kvaliteten inte styrs av formen utan det finns en läkaretik i botten som reglerar. Jag är tveksam till om det alltid är giltigt. Det finns exempel på att pengarna har påverkat även i denna typ av verksamhet. Helt klart går det inte att finna stöd för de argument för ett marknadstänkande i sjukvården som Barbro Westerholm lyfter fram.

Anf. 81 BARBRO WESTERHOLM (fp) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att våra grundläggande politiska ideologier här skiljer sig från varandra. Det leder till att vi drar olika slutsatser av fakta i målet.

När det gäller kvalitetstänkande vill jag tillägga att patienterna i dagsläget är mycket kunniga. Det sätter också en kvalitetspress på vårdgivarna.

Vi har redan ett läkaröverskott. Nu handlar det om att skapa incitament för att läkarna också skall ta sig an glesbygden. Den diskussionen kommer vi nog att föra vidare i andra sammanhang.

Anf. 82 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! När riksdagen i december förra året fattade beslut om arvoden till privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster uttryckte jag farhågor för hur detta ytterligare skulle öka på landstingens svåra budgetsituation. Vi ser redan i dag många tydliga tecken på det. Kostnaderna har rusat i höjden runt om i vårt land på ett sätt som man från landstingen inte har kunnat budgetera för eller styra.

Hans Karlsson har tidigare nämnt en rad exempel. Jag vill bara konstatera

att det för Stockholms läns landsting för detta år rör sig om omkring 200 miljoner extra, som inte är budgeterade. Tillsammans med ersättningen till privatpraktiserande läkare som redan innan låg på 100 miljoner, som man har budgeterat, blir det 300 miljoner. Det är i stort sett de summor som besparingskravet för akutsjukvård och en del andra områden uppgår till. Det innebär alltså en nedrustning av annan vård. De tydliga behov som man har kunnat konstatera i Stockholmsområdet får stå tillbaka för arvoden till privatpraktiserande läkare. Jag beklagade att detta beslut fattades i höstas. Vi ser nu följderna av det.

Jag vill därför instämma i de två s-reservationer som finns i detta ärende.

Jag vill också kommentera frågan om företagshälsovård, som Barbro Westerholm tog upp. Jag delar till fullo hennes oro. Jag vill också instämma i den bedömning som utskottet har gjort, att det är absolut nödvändigt att regeringen ser över denna fråga för att inte nedrustningen av företagshälsovården skall fortsätta.

Vi som följer sjukvården vet alla hur betydelsefull företagshälsovården är, för att undvika skador, för att se till att rehabilitering sätts in på ett tidigt stadium och för att sjukvård inte behöver komma till. I stället kan man genomföra förändringar på arbetsplatser, så att människor kan fortsätta att arbeta.

Jag instämmer alltså i s-reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

13 § Statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 2002

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1993/94:KrU35 Statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 2002 (prop. 1993/94:240).

Anf. 83 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp):

Det finns många värden i samhället som det inte går att göra exakta ekonomiska kalkyler på och många upplevelser för enskilda människor som inte går att mäta direkt i pengar. Om man ändå försöker riskerar man att hamna fel. De direkta kostnader som det är möjligt att sätta på pränt kommer att vara lättare att ta till sig än de positiva värden som inte är mätbara på samma sätt.

Det är ett enigt utskott som står bakom betänkandet. Det finns dock ett par motioner som är kritiska. Invändningarna mot OS-garantin för Östersund och Åre tycks i första hand vara baserade på att man gör en annan bedömning än kulturutskottet och regeringen när det gäller vad ett OS sammantaget skulle ge tillbaka.

Det är naturligtvis en svår bedömning. Jag är inte övertygad om att t.ex. Vänsterpartiet har rätt när man säger att eventuella statliga ekonomiska in-

satser skulle få bättre effekt i andra former av regionalpolitiska satsningar. Jag är inte säker på att det är riktigt, ens om man går strikt på de mätbara ekonomiska värdena.

Ett OS i Östersund och Åre skulle utan tvivel ha ett mycket stort goodwillvärde för svenskt näringsliv. Den reklam som värdlandet får, med dagens enorma massmedieintresse kring olympiaderna, är det mycket svårt att åstadkomma på något annat sätt; förmodligen är det inte över huvud taget möjligt.

Förutom de direkta effekterna på sysselsättningen i regionen och en ökad turism kan man alltså räkna med att svenskt näringsliv kan dra nytta av ett vinter-OS i Sverige i sin marknadsföring.

Produktionen för export kan öka och därmed sysselsättningen och skatteintäkterna för stat och kommun.

Erfarenheterna från de senaste olympiaderna visar att de innebär en betydande ekonomisk kraft.

Jag medger att de statsfinansiella intäkterna är betydligt svårare att beräkna än utgifterna. Jag tror därför att det som avgör om man kommer till plus eller minus i sin totala kalkyl för eller emot ett vinter-OS i Sverige är hur man bedömer det som i propositionen kallas välfärdseffekterna.

Ett OS i Östersund/Åre skulle uppfattas som en mycket positiv händelse. Det skulle skapa framtidstro och engagera väldigt många människor. Det skulle inte minst innebära en satsning för svensk idrott, en stimulans för alla de idrottsledare som gör ovärderliga insatser för ungdomsarbete och friskvård och naturligtvis en fantastisk uppmuntran för våra aktiva idrottsungdomar.

Herr talman! Jag tycker alltså att regeringen har gjort en riktig bedömning när man har kommit fram till att de positiva effekterna överväger. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 84 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Först vill jag säga att jag har idrottat i hela mitt liv och att jag tycker mycket om att titta på olympiader på TV, även om det numera finns en del inslag som jag har litet svårare att smälta. Det gäller "kändiseriet" och de dyra middagarna för diverse potentater som kommer dit och inte har med idrotten att göra.

Christer Eirefelt talar om att ett OS kan vara en belöning för de ideella insatser som görs för ungdom. Jag vill hävda att det lilla fåtal ledare och andra som bjuds dit är en försvinnande minoritet i förhållande till de hundratusentals människor som lägger ned ideellt arbete på idrott i Sverige.

Riksrevisionsverket har räknat med att det kan bli ett underskott på mellan 2,4 och 7,0 miljarder. Regeringen vill nu alltså att vi skall garantera 5,6 miljarder kronor. Alla erfarenheter visar att det kommer att bli väldiga underskott. Garantin kommer att utlösas.

Jag brukar inte hålla med moderater så särskilt ofta, men jag vill nu hänvisa till en motion av Sonja Rembo och Gullan Lindblad. De skriver att en olympiad kan ge kortsiktiga positiva effekter för den region som berörs, men att erfarenheten entydigt pekar på att kostnaderna brukar bli betydligt högre än beräknat. Jag skulle också kunna referera till den motion som har

lämnats in av Christer Eirefelts partikamrat Margitta Edgren. Vi vänsterpartister är inte ensamma om att vara skeptiska.

Frågan rymmer en allvarligare problematik än olympiaden i sig. Det är nämligen på det viset, att vi här i riksdagen högtidligen har fattat ett antal principiella beslut om hur budgetprövning och den här typen av garantier skall gå till. I behandlingen av detta ärende har man åsidosatt alla elementära krav på budgetprövning. Vi har beslutat att alla garantier skall avgiftsbeläggas som en princip. De får alltså inte omfatta något subventionsmoment, utan avgifterna skall betalas in i förskott. De skall prövas enligt samma metoder som normala prövningar av utgifter prövas.

Vi skall i nästa vecka förmodligen besluta om att ge finansutskottet en starkare ställning i budgetprövningen. Såvitt jag vet har man också från alla partier länge hävdat att utgiftsförslag skall finansieras. Jag vill ställa en fråga till Christer Eirefelt och kanske ännu hellre till ledamöterna av finansutskottet. Det är dåligt beställt med ledamöter från finansutskottet här i kammaren. Det kan jag kanske förstå. Jag förmodar att man känner en viss oro när det gäller att kunna försvara det beslut man tänker gå till i dag. Varför kan ni så här lättvindigt helt frångå alla de högtidliga principiella beslut som vi har fattat om restriktiv budgetprövning och om att garantier skall avgiftbeläggas?

Jag vill yrka avslag på utskottets förslag och bifall till såväl motionen från Gudrun Schyman m.fl. som motionen från Margitta Edgren.

Anf. 85 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än utskottets, men eftersom jag bor och verkar i det län som är aktuellt för ansökan om vinter-OS 2002 vill jag ändå använda några talarminuter.

Jag tycker naturligtvis att det är glädjande att detta ärende äntligen ligger på riksdagens bord för beslut. Det jag tycker är viktigt att påminna om är att ett vinter-OS 2002 i Åre/Östersund är en angelägenhet och ett ansvar för hela landet. Det är en nationell angelägenhet.

Sverige har deltagit i vinter-OS i hela världen och varit en mycket framgångsrik vintersportnation. Vi har solat oss i glansen av de förnämliga lagrar som kommit Sverige till del genom Ingemar Stenmark, Thomas Wassberg, Torgny Mogren, Jan Ottosson, Toini Gustafsson-Rönnlund, Gunde Svan, Mora-Nisse, Janne Stefansson, Billan, Tomas Gustafson, ishokeylaget Tre kronor och en lång lång rad fantastiska idrottskvinnor och män som på sitt idrottssätt varit vårt lands ambassadörer och som varit idrottande gäster i olika länder världen över.

Självfallet måste också Sverige någon gång vara värdland. År 2002 har vi chansen, om det i Budapest den 16 juni 1995 blir Östersund/Åre som röstas fram.

Förutom de positiva välfärdseffekter som ett vinter-OS väntas ge i form av direkta och indirekta skatteeffekter, vilket Christer Eirefelt också har givit exempel på, kan en ökad turism inte minst från utlandet spela stor roll. Kulturutskottet har särskilt lyft fram kravet på kulturprogrammen. Ett vinter-OS kan ge vårt land stora möjligheter att visa den kultur och den tradition som är genuint svensk. Det är bra.

Vinter-OS i Norge fick också rent idrottsliga effekter. Det är klart att planerandet av ett OS och den kraftsamling som Norge gjorde för att genomföra ett perfekt arrangemang också gav utslag i att idrottsutövarna kände sig inspirerade att visa upp idrottsresultat som gav utdelning för värdlandet också på prispallarna.

Precis som i livet i övrigt behöver vi i vår vardag också fest, och ett vinter-OS 2002 i Åre/Östersund skulle vara en sådan fest som gav en mängd olika effekter.

Jag vill till sist säga att det som är bra för Östersund, Åre och Jämtlands län är bra för hela landet.

Anf. 86 JOHAN LÖNNROTH (v) :

Herr talman! Stina Eliasson talar om ett nationellt ansvar. Vi har ett nationellt ansvar också för annat.

Vi har exempelvis ett nationellt ansvar för att kommunernas ekonomi inte raseras på det sätt som nu håller på att hända. Undervisningen i många skolor, inklusive idrottsundervisningen, har genomgått en nedrustning under många år. För detta har vi här i riksdagen ett nationellt ansvar.

Vi håller nu på att ta ifrån kommunerna idrottsundervisningen, knattefotbollen och ridskolorna. Vi håller på att spara på alla dessa områden. Samtidigt skall vi alltså pumpa in 3–7 miljarder, eller vad det nu kan bli, i en olympiad. Det måste finnas något slags proportioner.

Det sägs att turism skulle kunna ge intäkter till näringslivet. Om det nu är så måste det vara möjligt att få fram pengar till de avgifter som skall betalas till garantier av denna typ i enlighet med riksdagens tidigare enhälliga beslut.

Till sist vill jag kommentera den uppräkning av idrottshjältar som Stina Eliasson gjorde. Jag är också en stor beundrare av Thomas Wassberg, osv. Men jag kan inte låta bli att känna att det finns ett starkt inslag av opportunism i den här typen av frågor.

Det finns inte någon politiker som vågar ställa sig upp och angripa företeelser där man kan mobilisera potentater av kalibern Thomas Wassberg, Gunde Svan, osv. Det tror jag är grundorsaken till att så många riksdagsledamöter, som jag tror i sitt hjärta egentligen håller med oss vänsterpartister, inte vågar sig på att frondera i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

JoU28 Strandskydd m.m.
Mom. 2 (naturvårdslagen)
1. utskottet
2. res. 1 (s)
3. men. (v)
Förberedande votering:
121 för res. 1
11 för men.

167 avstod
50 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
168 för utskottet
124 för res. 1
9 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 26 c, 24 kds, 16 nyd, 3 -
För res. 1: 123 s, 1 v
Avstod: 9 v
Frånvarande: 15 s, 8 m, 6 fp, 5 c, 2 kds, 7 nyd, 4 v, 1 -
Eva Zetterberg (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU30 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU31 Handlingsplan mot buller
Yrkanden:
1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Jo69 yrk. 2 (s)
Votering:
284 för utskottet
17 för mot.
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 111 s, 72 m, 27 fp, 26 c, 24 kds, 15 nyd, 7 v, 2 -
För mot.: 12 s, 1 nyd, 3 v, 1 -
Frånvarande: 15 s, 8 m, 6 fp, 5 c, 2 kds, 7 nyd, 4 v, 1 -

JoU32 Kompletteringspropositionen (bilagorna 9 och 14)
Mom. 1–9
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 10 (ett samlat program för miljöinvesteringar)
1. utskottet
2. res. 1 (s)
Votering:
166 för utskottet
135 för res. 1

48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 26 c, 24 kds, 16 nyd, 1 -
För res. 1: 123 s, 10 v, 2 -
Frånvarande: 15 s, 8 m, 6 fp, 5 c, 2 kds, 7 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 11 (utveckling av EES-avtalet)
1. utskottet
2. res. 2 (s)
Votering:
167 för utskottet
134 för res. 2
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 s, 72 m, 27 fp, 26 c, 24 kds, 16 nyd, 1 -
För res. 2: 122 s, 10 v, 2 -
Frånvarande: 15 s, 8 m, 6 fp, 5 c, 2 kds, 7 nyd, 4 v, 1 -

KU47 Statligt bidrag till partigrupperna i riksdagen
Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU48 Nordiska rådets svenska delegation
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU24 Legitimation för vissa naprapater och kiropraktorer m.m.
Mom. 2 (legitimation av naprapater)
1. utskottet
2. res. (s)
Votering:
160 för utskottet
132 för res.
6 avstod
51 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 s, 70 m, 25 fp, 25 c, 21 kds, 16 nyd, 1 v, 1 -
För res.: 118 s, 1 fp, 1 c, 1 kds, 9 v, 2 -
Avstod: 3 s, 1 m, 2 kds
Frånvarande: 16 s, 9 m, 7 fp, 5 c, 2 kds, 7 nyd, 4 v, 1 -

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU26 Åligganden för personal inom hälso- och sjukvården m.m.
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1994/95
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU33 Vissa frågor rörande bestämmelserna om arvoden till privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster m.m.
Mom. 1 (avslag på förslagen till lag om ändring i lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning och lagen om ändring i lagen (1993:1652) om ersättning för sjukgymnastik)
1. utskottet
2. res. 1 (s)
Votering:
166 för utskottet
135 för res. 1
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 72 m, 27 fp, 26 c, 24 kds, 16 nyd, 1 -
För res. 1: 123 s, 10 v, 2
Frånvarande: 15 s, 8 m, 6 fp, 5 c, 2 kds, 7 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 2–8
Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU35 Statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 2002
Mom. 1 (frågan om bemyndigande för regeringen att utställa en statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 2002)
Yrkanden:
1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. Kr14 (fp) och Kr15 (v)
Votering:
270 för utskottet
15 för mot.
14 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 118 s, 68 m, 22 fp, 26 c, 23 kds, 11 nyd, 2 -
För mot.: 5 fp, 9 v, 1 -
Avstod: 4 s, 4 m, 5 nyd, 1 v
Frånvarande: 16 s, 8 m, 6 fp, 5 c, 3 kds, 7 nyd, 4 v, 1 -
Karl Gustaf Sjödin (nyd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 2
Kammaren biföll utskottets hemställan.

14 § Ny lotterilag

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1993/94:KrU32 Ny lotterilag (prop. 1993/94:182).

Anf. 87 ANDERS NILSSON (s):

Herr talman! Lotterilagstiftningen i vårt land förändras av och till, liksom annan lagstiftning. Som regel föregås förändringarna av utredningar. Så småningom fattas beslut i riksdagen. Genomgående i lagstiftningsproceduren på lotteriområdet har varit att utredningarnas förslag har varit mera genomgripande än regeringsförslagen och de slutliga avgörandena i riksdagen. Regering och riksdag har varit mer försiktiga i reformarbetet än utredningarna varit. Så var fallet när det gällde den utredning som "Farsan" Sandberg gjorde i mitten eller slutet av 80-talet, och så är även fallet nu.

Dagens förslag innebär höjningar av penningvinsterna på olika håll i lotterivärlden, men inte så kraftiga som utredningen föreslog. Dagens förslag öppnar möjligheter för automatspel, men inte i den utsträckning som utredningen önskade. Dagens förslag innehåller begränsningar i teknik och i regelsystem för automater som utredningen inte angav. I dagens förslag säger man nej till de synpunkter på och förslag om kasinospel som utredningen hade.

Vi intar alltså en försiktig attityd. Från socialdemokratisk sida har vi i dag, med ett undantag, ställt oss bakom den avvägning som regeringen gjort. Jag vill emellertid säga att det enligt min mening finns skäl att tro att lotterilagstiftningen inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att ses över igen. Det finns flera skäl till denna min tro. Dels är den tekniska utvecklingen mycket snabb, dels är uppfinningsrikedomen när det gäller att hitta på nya lösningar inom lotteriområdet mycket stor.

Vi avvisar i utskottets betänkande, som därvidlag följer regeringens förslag, utredningens tankar om att tillåta skicklighetsautomater på land, men vi gör det med den motiveringen att det finns skäl att avvakta utvecklingen vad gäller värdeautomater. Det är då underförstått att det kan visa sig finnas skäl att ompröva frågan.

Till värdeautomaterna, som enligt förslaget skall tillåtas på land, är ganska stora förhoppningar knutna. Jag tror att det finns skäl att vara litet försiktig med de förväntningarna. Det förslag som nu föreligger innebär att värdeautomaterna kommer att vara tillåtna enbart på näringsställen som har någon form av utskänkningstillstånd. På en del av dessa ställen uppstår en konkurrens med redan befintliga kasinon och Black-Jack-spel. Dessutom tillåts inte några penningvinster från värdeautomaterna, inte ens relativt små summor. Vidare är vinstmöjligheterna i de egentliga lotterierna större än vad som föreslås när det gäller värdeautomaterna.

Allt detta sammantaget gör att man har anledning att vara försiktig i för-

väntningarna på vad de här automaterna kan ge i form av vinster för anordnarna. De uppräknade skälen gör att det kan finnas anledning att anta att lagstiftningen på lotteriområdet relativt snart behöver ses över igen. Det som vi nu gör blir då ett steg på vägen.

Vi har avgivit en s-reservation i utskottet i frågan om tillståndsgivningen för spel på värdeautomater. Det hänger samman med förslaget om att försälja AB Tipstjänst till föreningslivet. Denna fråga ligger inom finansutskottets område men berör också ställningstagandet till lotterilagstiftningen.

Regeringens förslag på denna punkt är mycket oklart. Det har emellertid under utskottsbehandlingen blivit klart att regeringspartierna föreslår att endast *ett* tillstånd för spel på värdeautomater skall ges. Det är detta som vi vänder oss emot. Vi har såvitt jag förstår en stor enighet över alla partigränser om att överskottet av spelet på värdeautomater huvudsakligen skall gå till det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet.

Detta förutsätter att alla föreningar och organisationer som har sådan verksamhet skall kunna få del av detta överskott och såvitt jag förstår, om de så finner intressant, även vara med i ägarkretsen. Det förutsätter enligt vår mening också att nya föreningar och folkrörelser skall kunna komma med. Folkrörelsesveriges geografi är inte konstant utan förändras undan för undan, och det måste vara möjligt för nya folkrörelser att komma in i detta sammanhang i den mån som de bedriver barn- och ungdomsverksamhet.

Det kan faktiskt också finnas föreningar och organisationer som har sådan verksamhet men som av någon anledning väljer att stå utanför samarbete i just den konstellation av ägare av tillståndet som kan uppstå. Det kan t.o.m. finnas folkrörelser som inte vill ha inkomster från spel och dobbel. Det kan finnas många olika sammanslutningar i Folkrörelsesverige som rimligen ändå bör tillförsäkras en rättvis del av de pengar som ges till folkrörelserna.

Genom majoritetens förslag att bara ett enda tillstånd att handha värdeautomatspel skall ges stängs denna väg. Vi menar att lagförslaget borde öppna möjligheterna att bevilja mer än ett tillstånd för spel på värdeautomater. Det finns sannolikt ingen som helst risk för att det här skulle bli en mycket stor flora av sådana tillstånd.

Vi har i vår reservation uttalat att antalet tillstånd bör vara begränsat. Anledningen härtill är att det fordrar investeringar av mycket stor omfattning för att sätta i gång sådant här spel. Vi menar att alla de fördelar som utskottsmajoriteten anger på s. 14 i betänkandet med att bevilja endast ett tillstånd gäller i precis samma omfattning i ett läge där ett par eller några tillstånd beviljats.

Det är alltså ungefär samma sak som att vi kan räkna med att det blir seriösa, stabila organisationer som har möjlighet att bedriva den här verksamheten. Risken för missbruk är inte större med vårt förslag.

Det innebär att vi också i reservationen säger att det är folkrörelserna som bör få koncession på de nya spelen, men sedan är det folkrörelserna själva som bör avgöra om de skall bedriva verksamheten i egen regi eller samarbeta med andra. Det är de som bör avgöra detta, inte staten.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 2 som är fogade till betänkandet.

Anf. 88 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Herr talman! Folkrörelsernas verksamhet bygger till största delen på hundratusentals människors frivilligt utförda, oavlönade arbete som ledare och funktionärer. Det ekonomiska värdet av dessa arbetsinsatser överstiger sannolikt summan av de intäkter som erhålls genom egna aktiviteter för att få in pengar och stöd från samhället.

Det är ett erkännande som jag gärna vill ge folkrörelserna, och som de är väl värda.

För folkrörelserna har lotterier av tradition varit en betydande inkomstkälla vid sidan av statligt och kommunalt ekonomiskt stöd. De flesta föreningar anordnar smärre lotterier. Idrottsrörelsen och nykterhetsrörelsen är exempel på folkrörelser som av tradition har kompletterat sina intäkter genom att anordna mera omfattande lotterier och spel som riktar sig till en större krets.

Lotteri- och spelmarknaden uppvisade en kraftig volymtillväxt under 1970- och 1980-talen. Mellan 1970 och 1991 växte den totala omslutningen av svenska spel och lotterier från ca 2,4 miljarder kronor till ca 20,5 miljarder kronor. Detta innebär en ökning med 754 % i löpande priser och 55 % i fasta priser.

De statliga spelbolagens marknadsandelar ökade från ca 61 % 1970 till ca 80 % 1991. Folkrörelsernas andel av marknaden sjönk däremot kraftigt från ca 30 % till ca 17 %, detta trots att enstaka lotterier ökade omsättningen.

Spelbolagens aggressiva marknadsföring och målmedvetna uppbyggnad av distributionskanaler, tillsammans med vad man kan kalla en tillåtande tillståndsgivning, har bidragit till att folkrörelsernas marknadsandel har minskat.

Folkrörelsernas bristande resurser och möjlighet att skapa attraktiva spel är också en del av förklaringen. När folkrörelserna har fått möjlighet att anordna nya spel, som t.ex. Bingolotto, har gensvaret från marknaden blivit starkt.

Herr talman! De kraftiga andelsförändringarna på lotteri- och spelmarknaden sågs inte med blida ögon av Folkrörelsesverige. Det knorrades mycket över detta otillfredsställande förhållande.

Problematiken uppmärksammades av kulturutskottet under förra mandatperioden, och man beställde helt enkelt en utredning av regeringen. Den dåvarande regeringen expedierade detta och tillkallade en kommitté. Enkelt uttryckt fick den i uppgift att lägga fram förslag till åtgärder som positivt kunde påverka folkrörelsernas möjligheter att öka sina intäkter från lotterier och spel.

Kulturutskottets betänkande 32, Ny lotterilag, är resultatet av en enig utrednings arbete, relativt samstämmiga remissvar, beredning i regering och ytterligare bearbetning i kulturutskottet, där alltsammans började för några år sedan.

Herr talman! Den tillkallade kommittén skulle särskilt undersöka om lotteriintäkterna kunde öka genom att man gav folkrörelserna möjlighet att använda sig av modern, lättkontrollerad teknik. Vad blev resultatet av det? Det blev ett förslag att tillåta spel på värdeautomater, som kan kontrolleras genom tele- och databaserade kommunikationssystem.

Samtliga ledamöter i utskottet ställer sig positiva till att spel på värdeautomater föreslås bli tillåtna. Utskottet stöder regeringens förslag om högsta insats och att inga vinster skall utbetalas i pengar, samt att högst fem värdeautomater får placeras på varje spelplats.

Däremot anser utskottet att det finns utrymme för att bestämma vinsttaket till högst 200 gånger insatsen, mot propositionens 100, utan att riskerna för sociala skadeverkningar ökar.

Utskottet stöder förslaget att värdeautomater endast skall tillåtas på restauranger med serveringstillstånd. Det innebär en viss säkerhet för att verksamheten bedrivs i ordnade former. Prövningen av förutsättningarna för serveringstillstånd är nämligen mycket noggrann. Det sker också en fortlöpande kontroll av bl.a. hur ordningen upprätthålls i lokalen. Något motsvarande gäller inte i andra miljöer.

Det råder delade meningar om vem som bör få tillstånd att anordna spel på värdeautomater. Utskottets majoritet stöder den linje som en enig utredning kom fram till: endast ett tillstånd bör ges. Begränsningen till en tillståndsinnehavare innebär ett sätt att minska riskerna för eventuella sociala skadeverkningar. En effektiv kontroll och tillsyn upprätthålls om endast ett tillstånd ges. Ett tillstånd med ensamrätt att bedriva det här spelet bör också ge goda möjligheter för folkrörelserna att konkurrera med övriga spelföretag på marknaden.

Anders Nilsson tog upp frågan om dem som kommer att stå utanför ägarkretsen. Även de kommer att få vara med och ta del av överskottet. Det är en del i det avtal som man kommer att upprätta.

Det bör inte vara egalt om tillståndet ges till spelföretag som *antingen* ägs av folkrörelserna *eller* har ett statligt inflytande *eller* till spelföretag som ägs av folkrörelserna och har ett statligt inflytande, som propositionen föreslår.

Huvudregeln bör vara att tillstånd bara får lämnas till ett folkrörelseägt spelföretag med statligt inflytande. Det måste föreligga särskilda skäl för att i stället lämna tillstånd till ett annat folkrörelseägt spelföretag eller till ett spelföretag som ägs av staten.

Utskottet avvisar den socialdemokratiska reservationen som vill hänföra frågan om vem eller vilka som skall få tillstånd att anordna spel på värdeautomater till den parlamentariska utredning som föreslås i reservation 1 till finansutskottets betänkande 24, som strax skall behandlas.

Utskottet vill starkt understryka vikten av att överskottet från spel på automater främst kommer det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet till godo. Annan verksamhet bör endast i undantagsfall kunna få del av överskottet.

Det är angeläget att vid tillståndsgivningen stor uppmärksamhet ägnas åt frågan om hur detta krav skall kunna tillgodoses.

Herr talman! Den tillkallade kommittén skulle också undersöka om lotteriintäkterna kunde öka genom att förenkla eller avreglera vissa lotteriformer. Resultatet blir förenklingar och förbättringar, bl.a. i de s.k. registreringslotterierna och frisektorslotterierna, både när det gäller lagstiftningens utformning och lättheten att förstå reglerna. Det blir t.ex. möjligt att ha försäljning med lottlistor upp till fyra veckor innan den sammankomst äger rum i vilken lotteriet anordnas.

Herr talman! Kommittén skulle vidare särskilt undersöka om lotteriintäkterna kunde öka genom att öppna möjligheter till ytterligare lotterier med penningvinster. På det området finns många förslag till förbättringar i lokala lotterier, regionala lotterier och rikslotterier, i registreringslotterier, i frisektorslotterierna och i bingospel, där kontantvinster upp till vissa belopp kan tillåtas och även värdepappersvinster i större utsträckning än hittills.

Herr talman! Behovet av tillsyn och kontroll skulle också beaktas. Lotteriutredningen föreslog att Lotterinämnden skulle uppgraderas till en Lotteriinspektion med möjlighet att förelägga vite. Detta blev också regeringens förslag, vilket utskottet tillstyrker. Därmed förstärks den centrala tillsynsfunktionen, och möjligheten att effektivt stävja överträdelse av givna regler förbättras.

Herr talman! Det är slutligen tillfredsställande att regeringen i propositionen aviserar att man avser att i ett senare sammanhang föreslå att medel anslås till dels forskning om spelberoende, dels stöd till organisationer för spelberoende människor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 89 ANDERS NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är några frågeställningar jag skulle vilja att Rose-Marie Frebran belyste litet mera. När vi resonerar om ägarkretsen i det enda företag, bolag eller den konstellation som kommer att få tillskottet, försäkrar Rose-Marie Frebran att ägarkretsen måste se till att även andra organisationer får möjlighet att ta del av överskottet. Det är klart att det går att ta med sådant i regler. Men det kan bli många som står utanför ägarkretsen. Hur är det med deras inflytande? Rose-Marie Frebran anför att de får ta emot de pengar – möjligen allmosor, möjligen något mera – som ägarkretsen behagar dela ut. Men hur är det med deras inflytande? Vad jag förstår blir det inget alls.

Den lösning som ni föreslår, Rose-Marie Frebran, är klart monopolistisk. En tillståndsgivare skall få bedriva spelen. Det är bara en som skall ha monopol. Det måste väl vara en korrekt beskrivning?

Anf. 90 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik:

Herr talman! Utskottets majoritet stöder den linje som en enig lotteriutredning kom fram till. Flera socialdemokrater ingick i utredningen. Vi föreslog ett tillstånd till ett folkrörelseägt spelbolag. Det är naturligtvis lika monopolistiskt i dag som det var monopolistiskt när förslaget lades fram av utredningen – där vi var eniga.

Vidare var det frågan om inflytandet. Vad jag förstår av Anders Nilssons inlägg i dag är det inte flera tillstånd Socialdemokraterna har bestämt sig för att vilja ha. Det är fråga om två eller möjligen tre, dvs. få. Även här kan man fråga sig om alla föreningar och folkrörelser kommer att ingå. Troligtvis inte i ägarkretsen. Med det grepp vi föreslår är det mycket enkelt att staten upprättar ett avtal som innebär att en bestämd procentsats går till de folkrörelser som står utanför ägarkretsen.

Som ett motargument mot oss tog Anders Nilsson upp i sitt inledningsan-

förande de föreningar som inte vill ha med spel och dobbel att göra. I vilken utsträckning skulle deras situation förbättras om det blir två eller tre tillstånd? Det frågar jag mig i logikens namn.

Anf. 91 ANDERS NILSSON (s) replik:

Herr talman! Om det blir två, tre eller möjligen fyra tillstånd ökar möjligheterna högst väsentligt för betydligt fler folkrörelser att gå in i ägargrupperna. Jag vill också påpeka att Rose-Marie Frebran hänvisar till denna enigа utredning. Hon tar det till intäkt för att vi borde ställa upp. Hon menar att regeringen och utskottsmajoriteten har följt en enig utredning.

Det är ju inte alls så. Denna utredning har icke föreslagit att det skall vara ett bolag med statligt inflytande, sannolikt i klartext Tipstjänst, som skall ha monopolet. Vi föreslog att folkrörelserna själva skulle skapa de organ, eller den konstellation, som skulle handha detta. Om Rose-Marie Frebran anser att en enig utredning är det avgörande skälet till hur beslutet skall bli i riksdagen, borde mycket ändras på den punkten med tanke på vad utskottsmajoriteten har föreslagit.

Anf. 92 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik:

Herr talman! Utredningen ställde sig inte negativ till att det fanns ett statligt inflytande i det folkrörelseägda spelbolaget som man föreslog borde få tillståndet.

Anf. 93 STIG BERTILSSON (m):

Herr talman! Man talar i vissa sammanhang om att stå inför räkenskapens dag. Om det inte anses opassande, skulle jag vilja säga att vi i det avseendet befinner oss där i dag. Riksdagen behandlar nu frågorna om en ny lotterilag, och det är ämnet för det betänkande som debatteras nu. Nästa ärende på föredragningslistan är försäljning av AB Tipstjänst till svenskt föreningsliv.

Nu är det dags att summera de politiska partiernas insatser i fråga om att skapa grundläggande förutsättningar för svenskt föreningsliv och för idrotten.

Jag vill därför, herr talman, gå tillbaka tre år i tiden till den förra mandatperioden då vi hade en socialdemokratisk regering och en socialistisk dominans i denna riksdag.

Vilket är det bestående minnet av vad som hände under den mandatperioden? Jo, herr talman, det är att den svenska idrottsrörelsen, efter beslut i riksdagen, belastades med kostnadskrävande pålagor som på flera sätt kom att bli allvarliga hot mot föreningarnas fortsatta verksamhet.

Den socialdemokratiska majoriteten åsåg under hela 80-talet, utan att inskrida, hur föreningslivet fick det allt svårare att finansiera sin verksamhet med eget arbete och egna medel. Allra tydligast kom detta till uttryck i att föreningarna inte på samma sätt som tidigare kunde konkurrera på spel- och lotterimarknaden.

Föreningslivet som av tradition till betydande delar har finansierat sin verksamhet med lotterier fick uppleva hur de statliga bolagens konkurrens blev allt hårdare. Spelmarknaden växte. Men föreningslivet med sina enkla

lotterier kunde inte behålla sin marknadsandel. Det ideella arbetet gav inte en utdelning som stod i proportion till insatserna.

Ovanpå detta slog Socialdemokraterna under sin senaste mandatperiod i regeringsställning till med att moms- och avgiftsbelägga de tjänster som idrotten använder sig av. Det skedde på ett sådant sätt att man räknar med att idrotten i ett enda slag fick ökade kostnader på flera hundra miljoner kronor – kanske upp till en halv miljard.

Idrottsrörelsen, som alltså redan tidigare var hårt ansträngd, gick till stora delar på knäna under den okänslighet som Socialdemokraterna visade inför det ideella arbete som utförs inom den svenska idrotten. Det är ett arbete som om det skulle värderas i löner och pengar skulle kosta 15–20 miljarder kronor per år.

Idrottsrörelsens ekonomi blev som en följd av Socialdemokraternas agerande en valfråga 1991. Idrottsrörelsen ställde frågor till de politiska partierna. Genomgående var att Socialdemokraterna inte hade några svar alls. Regeringen duckade och undvek att ge besked trots att man redan då måste ha insett hur bekymmersam situationen blivit. Också vi moderater fick frågor. Vi insåg att vi inte kunde utlova några nya eller ökade bidrag från samhället till idrotten. Det hade ju dittills varit Socialdemokraternas sätt att klara debatten. Vi var för vår del mycket noggranna med att inte utlova några bidrag. Vi visste att vi, om vi fick regeringsmakten, stod inför situationen att ta hand om en sönderfallande och i botten körd ekonomi.

Herr talman! Vi lovade annat. Jag vill anknyta till att vi i dag, när den här mandatperioden närmar sig sitt slut, står inför "räkenskapens dag".

Vad är det som har skett under den gångna borgerligt ledda mandatperioden? Jo, föreningslivets och idrottsrörelsens möjligheter till egenfinansiering håller på att förändras. I dag finns det åter en positiv framtidstro när det gäller ekonomin inom bredden och djupet i den svenska idrottsrörelsen.

Vad har då den borgerliga regeringen och denna riksdag gjort? Jo, det finns flera beslut som har lett fram till en förändrad och mera positiv situation.

Till att börja med lättades bördan för idrottsrörelsen genom att momsen på bl.a. resor halverades. Det betydde lättnader på i storleksordningen 100 miljoner kronor.

Snart tillsatte dessutom regeringen en särskild momsutredare som fick till uppgift att granska effekterna av skatteomläggningen, bl.a. med avseende på idrottsrörelsens situation. Momsutredaren knöt till sig expertis från Riksidrottsförbundet. Tyvärr – och det tyckte jag då var en besvikelse – visade det sig vara svårt att skapa särregler för idrotten. Idrottsrörelsen uttalade då att man inte ville ha några egna specialregler.

En del åtgärder kunde emellertid vidtas. Ett viktigt beslut som skapade rättvisa var att tillhandahållande och upplåtelse av lokaler för idrott kunde momsbefrias. Det gällde bl.a. bowling och till vissa delar simning och golf. Detta ledde till momslättnader på några tiotal miljoner kronor för idrottsrörelsen.

Det stod emellertid klart, herr talman, att de ökade inkomsterna till idrotten måste komma från det område som de av tradition kommit ifrån, dvs. spel och lotterier. Ett tydligt exempel som var under uppsegling var Bingo-

lotto. Flera gånger hade vi moderater i debatten sagt att idrotten och föreningslivet naturligtvis kan bli framgångsrika på lotterisidan igen, detta under förutsättning att vi med hjälp av attraktiva spel och lotterier ger dem möjlighet till att konkurrera.

Bingolotto är det mycket påtagliga beviset för hur rätt vi hade. Efter ett par års utbyggd verksamhet omsätter Bingolotto nu över 2 miljarder kronor och ger ett överskott till föreningslivet på ca 1 miljard kronor.

Bingolotto är också, herr talman, ett typexempel på hur effektivt föreningslivet kan vara när dess medlemmar sätts på fötter. Det är ju inte genom politikers insatser, utan genom en god idé som utvecklats av idrotten och dess förgreningar, som i dag alla pengar från Bingolotto strömmar in till det föreningsliv som deltar i arbetet. Äran av Bingolottos tillkomst skall alltså inte tillskrivas oss som arbetar politiskt utan personer som Gert Eklund i Göteborg samt dem som arbetar tillsammans med honom och den kände mannen, "Loket", m.fl.

Det är emellertid så, herr talman, att Bingolotto sannolikt inte lever för evigt. Dessutom behövs nya och kompletterande spelmöjligheter. I valrörelsen 1991 lovade vi moderater att föreningslivet och idrotten skulle få en ökad del av den växande spelmarknaden.

Den föregående regeringen hade tillsatt en lotteriutredning. Den utredningen fick efter valet 1991 utvidgade arbetsmöjligheter. Det är, herr talman, till icke obetydliga delar som vi i dag ser resultatet av denna utrednings arbete.

Vi fick också, det vill jag understryka, i valrörelsen 1991 uppleva hur Socialdemokraterna misstrodde de uttalanden som vi gjorde från Moderaternas sida. Dessutom vantolkade man å det grövsta de möjligheter och löften som vi gav. När vi talade om möjligheter som också krävde egna arbetsinsatser inom föreningslivet tolkade Socialdemokraterna det i debatten som att Moderaterna utlovat miljardbelopp i bidrag till idrotten. Socialdemokraternas talesman i utskottet, Anders Nilsson, tillhörde dem som utgöt sig i sådana ordalag.

Den socialdemokratiska kritiken är emellertid inte trovärdig; det kan jag strax visa exempel på. Inom föreningslivet inser man i dag att det är besparing, omprövning och hushållning som gäller. Föreningarna förstår naturligtvis att när kommuner sparar inom åldringsvård, skola och barnomsorg, blir det också besparingar på fritidens och idrottens område. Något annat vore inte trovärdigt.

De socialdemokratiska utfallen har emellertid fortsatt, trots detta. För mindre än en månad sedan har utskottets ordförande, socialdemokraten Åke Gustavsson i par med Gunnar Hofring, som är partiets talesman i idrottspolitiska frågor, i debattartiklar hävdat att Moderaterna bedriver vad man kallar falskspel på detta område. Det skulle därför, herr talman, med facit i hand efter tre borgerliga regeringsår, vara intressant att be Socialdemokraterna redovisa vari detta omtalade falskpel består.

Jag har därför några frågor till Socialdemokraterna. Består falskspelet i att statens anslag till idrotten har ökat under det första året under denna period och därefter kunnat hållas oförändrat, trots besparingar i statens budget på andra områden? Jag tror inte att Socialdemokraterna kan hävda det.

Eller består det i att föreningslivet har kunnat utveckla Bingolotto till en succé? Knappast inte! Det har nämligen blivit miljardinkomster till föreningslivet också beroende på att de statliga spelbolagen tvingats hålla igen med konkurrerande spelformer.

Eller består falskpelet i att föreningslivet i och med dagens beslut kommer att få ansvar för och inkomster från de nya spelformer som införandet av automatspel innebär? Knappast är det så heller. Automaterna beräknas nämligen ge intäkter till folkrörelserna i storleksordningen några hundra miljoner kronor, detta sett i ett längre perspektiv.

Eller består falskspelet i att vinstmöjligheterna nu förbättras i föreningslivets traditionella spel och lotterier genom bl.a. ökade möjligheter till penning- och värdepappersvinster? Nej sannerligen! Inte heller i det fallet kan Socialdemokraterna tala om falskspel.

Vad består falskspelet då i? Kan det möjligtvis vara det som jag avser att återkomma till i debatten om finansutskottets betänkande FiU24, nämligen frågan om ifall svenskt föreningsliv äntligen skall få möjlighet att förvärva AB Tipstjänst? Det är ett gammalt önskemål från framför allt idrottens sida som därmed äntligen går i uppfyllelse. Ökade intäkter beräknas det att bli till de nya ägarna. Jag avser att återkomma till detta. Men jag tror inte att man kan tala om annat än att också detta kan bli något bra för idrotten och för föreningarna.

Till sist, Anders Nilsson m.fl., består falskspelet i att bingoskatten avskaffas? En sådan förändring ger föreningslivet minskade kostnader på ca 70 miljoner kronor per år. Nej, inte heller där går det att hitta något falskspel, herr talman.

Eftersom talesmannen för utskottet tidigare mer detaljerat redovisat betänkandet, behöver jag inte ytterligare belysa innehållet i de förslag som utskottet nu lägger fram. Däremot torde det efter denna genomgång stå klart för alla och envar att något falskspel inte står att finna från vår sida. Även om vi är många som gärna sett att ännu fler av Lotteriutredningens förslag hade kunnat förverkligas redan nu, vill jag understryka att föreningslivet och idrotten nu får intäkter från spelmarknaden som med råge uppfyller det som vi i valrörelsen 1991 talade om.

Herr talman! Det är därför med glädje som jag i dag yrkar bifall till kulturutskottets betänkade om en ny lotterilag. Samtidigt yrkar jag avslag på samtliga reservationer, dvs. Socialdemokraternas två reservationer.

Det är faktiskt så, herr talman, att det parti som under tre år högljutt har talat om moderat falskspel och om förväntningar som inte har uppfyllts har faktiskt ingenting att komma med i form av egna förslag. Efter tre år i opposition står Socialdemokraterna nu fullständigt nakna i dessa frågor. Det kommer, herr talman, allra tydligast till uttryck i att det enda som Socialdemokraterna nu föreslår, utöver att de biträder regeringens och utskottets förslag, är att man vill tillsätta nya utredningar. Det vill man i en situation där det är angeläget att idrotten och föreningslivet får möjlighet till ökade intäkter från spel och lotterier. I denna situation återkommer Socialdemokraterna med krav på nya utredningar. Tala om feg- och falskspel! Rött kort och utvisning är vad det socialdemokratiska agerandet förtjänar!

Herr talman! Det är genomarbetade och väl förankrade förslag som vi i dag har att ta ställning till. Vallöftena håller på att uppfyllas!

Anf. 94 ANDERS NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det var en väldig utgjutelse, Stig Bertilsson, med anledning av ett betänkande där det egentligen bara finns en enda reservation.

Nu handlar det plötsligt om en massa annat. Det handlar om hela historieskrivningen. Jag skulle vilja ta tag i några av de punkter som Stig Bertilsson berört för att bemöta detta.

Stig Bertilsson tar upp frågan om bingoskatten. Men det är ju så, att i ert eget förslag skall den koncessionsavgift som idrotten skall betala för AB Tipstjänst också innehålla kostnaderna för ett avskaffande av bingoskatten. Det är ju således ett nollsummespel. Samtidigt undrar Stig Bertilsson varför vi socialdemokrater inte vill vara med om att avskaffa bingoskatten nu. Men att göra det tillför ju inte idrotten ett öre. Idrottsrörelsen får ju betala i form av en högre koncessionsavgift för AB Tipstjänst.

Utredningen tillsattes av en socialdemokratisk regering. Om vi går tillbaka till 80-talet finner vi att de statliga anslagen till idrotten utvecklades på ett mycket positivt sätt under den tiden, både jämfört med vad som skett under denna borgerliga regering och under de borgerliga regeringarna under 70-talet. Problemen inom idrotten har börjat uppträda nu, med vikande siffror vad gäller de aktiva och med svårigheter i ekonomin. Sannolikt beror ekonomin till allra största delen på de nedskärningar och prutningar som sker ute i kommunerna. Och de borgerliga kommunerna är minsann inte de kommuner som lägger fingarna emellan särskilt mycket.

Möjligen räknar Stig Bertilsson denna dag som räkenskapens dag. Men domens dag är i september. Och jag är ganska övertygad om, Stig Bertilsson, att när vi tittar närmare på vad Socialdemokraterna lovade 1991 och jämför det med det som regeringspartierna lovade, i all synnerhet Moderaterna, är jag inte så tvärsäker på utfallet. Märk väl, att när vi har talat om de löften som Moderaterna avgav 1991 har vi sagt att företrädare för idrottsrörelsen beräknat att kostnaderna för de löftena uppgår till 1 miljard. Det är alltså inte vi som har gjort det påståendet. Men om Stig Bertilsson menar att idrottsrörelsen inte har kunnat räkna får han väl göra upp med dess företrädare så småningom.

(forts.)

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde fick avgöras vid arbetsplenum tisdagen den 7 juni.

14 § (forts.) **Ny lotterilag**
(forts. KrU32)

Anf. 95 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! Anders Nilsson tycker att min redovisning av historiens utveckling under det senaste året lät som en utgjutelse. Jag kan ändå konstatera att Anders Nilsson på denna räkenskapens dag inte på en enda punkt kan säga annat än att det som vi uttalade som vallöften under 1991 nu håller på att uppfyllas. Anders Nilsson ger inte ett enda konkret besked i annan riktning.

Just av den anledningen och med anledning av Socialdemokraternas agiterande, inte minst ute på fältet, finns det skäl att kräva besked från Socialdemokraterna i det här fallet: Vad skulle ni ha gjort om ni hade haft möjlighet under den period som snart ligger bakom oss?

Anders Nilsson har synpunkter på det statliga anslaget, och jag kan konstatera att Socialdemokraterna inte vid något tillfälle under den här mandatperioden har krävt ökade statliga anslag utöver vad den borgerliga regeringen har lagt fram förslag om.

Bingoskatten är ingalunda ett nollsummespel. Vad som händer är att de föreningar som nu driver spelverksamhet med bingo får minskade kostnader med i storleksordningen 70 miljoner kronor. Det är korrekt att automatspelet, förmodligen då i Tipstjänsts regi, skall svara för en motsvarande intäktsförstärkning, eftersom ett av villkoren för avskaffandet av bingoskatten har varit att staten inte får förlora på detta. Jag har inte sett att Socialdemokraterna i något avseende har haft något annat förslag att komma med.

För dem som driver en etablerad bingoverksamhet sedan tidigare innebär det här en direkt vinst på 70 miljoner kronor. De som nu får ta ansvaret för att kompensera detta får naturligtvis 70 miljoner kronor mindre i intäkter, men det skall vägas mot de åtskilliga, kanske hundratals, miljoner kronor som de nya spelen ger.

Anf. 96 ANDERS NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill upprepa det jag sade förut om att spelet om bingoskatten är ett nollsummespel. Stig Bertilsson säger att jag karakteriserade hans tal som en utgjutelse. Det var faktiskt en utgjutelse.

Stig Bertilsson säger att jag inte har givit ett enda konkret besked. Såvitt jag uppfattade det, medgav Stig Bertilsson själv att Moderaterna inte, trots en särskild utredare, har kunnat hitta ett sätt att befria idrottsrörelsen från moms. I valrörelsen 1991 kritiserade ju Moderaterna våldsamt momsen.

Det sägs att staten skall få in väldiga summor pengar via Tipstjänst. Det är på det sättet att statens överskott från spelskatten och bingoskatten – som ni skall avskaffa – skall betalas in i koncessionsavgift. Dessutom skall staten få inkomster från en del av de vinster som kan göras i framtiden. Detta sker i en situation när omsättningen i Tipstjänst tenderar att sjunka. Är det verkligen någonting att komma med och visa upp?

Jag kan direkt peka på en sak som faller mig i minnet när det gäller förslag som vi har lagt fram. När det var aktuellt lade vi fram ett förslag om 100 miljoner i anslag till Bosön.

Det som Stig Bertilsson förespråkar i sitt inlägg är en monopolsituation på spelsidan, som är påfallande. Som jag visade i min debatt med Rose-Marie Frebran, kan det här innebära att ett stort antal folkrörelser ställs utan inflytande i fråga om hur det här skall gå till. Vi tycker att vårt förslag om lotterilagstiftningen är vida överlägset i värde för folkrörelserna jämfört med regeringssidans förslag.

Anf. 97 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! När det gäller momsen var det så att vi rättade till de olikheter som fanns i fråga om tillhandahållande av lokaler. Det var det som var möjligt att göra. Det betydde ett antal tiotal miljoner kronor i minskade kostnader för idrottsrörelsen. I övrigt var det så att idrotten själv sade att man inte ville ha några särskilda skatteregler i fråga om momsen, utan man ville ha samma regler som i samhället i övrigt.

Det är inte en monopolsituation på spelmarknaden i dag. Det finns ett antal bolag, som med varierande framgång konkurrerar med varandra. En av anledningarna till att det inte har blivit ett helt nytt bolag är omtanken om spelmarknaden och omtanken om de vinstmöjligheter som finns här. Det finns en gräns där kannibalismen kan ta över, så att intäkterna inte ökar utan kostnaderna för att driva det här spelet i stället ökar. Jag tror inte att det är obekant för Anders Nilsson.

Anders Nilsson konstaterar att Socialdemokraterna något år som en form av arbetsmarknadsåtgärd föreslog 50 miljoner kronor – om jag minns rätt – till Bosön. Det hade ingenting att göra med det ordinarie statliga anslag som har utgått under de här åren. Där har Socialdemokraterna inte vid något tillfälle haft något annat förslag. Jag ställer i och för sig inte några krav på Anders Nilsson i det avseendet. Vi är nog ganska klara över att det inte finns utrymme för ökade statliga anslag, liksom ej heller för ökade kommunala anslag. Det är ju en av huvudanledningarna till att vi vill ge idrotten och föreningslivet ökade möjligheter till intäkter från spel- och lotteriområdet.

Dessutom gömmer sig Anders Nilsson bakom idrotten, när han säger att det var idrottsrörelsen som uttolkade kostnaderna för Moderaternas vallöfte till 1 miljard. Så var det icke. I valdebatterna 1991 var det Socialdemokraterna som utan hjälp av någon annan tolkade dessa kostnader till 1 miljard. Det har inte idrotten gjort.

Anf. 98 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Det har här förts en ingående diskussion om vad som har sagts och inte sagts, vad som har utlovats och inte utlovats av olika partier i olika valrörelser. Jag förstår att talarna hellre väljer att diskutera sådana saker än innehållet i den föreslagna nya lotterilagen. Det är med förlov sagt, herr talman, ett ovanligt tunt förslag som har lagts på riksdagens bord.

Förslaget om en ny lotterilag baseras på föreställningen att föreningslivet – och där ingår idrotten – måste få möjligheter att öka sina intäkter från spel och lotterier, som av tradition har varit en viktig inkomstkälla för dem. Man konstaterar också – precis som Rose-Marie Frebran sade tidigare – att föreningslivets andel av spelmarknaden har sjunkit drastiskt de senaste åren, både monetärt och procentuellt.

Jag vill först säga att jag delar uppfattningen att folkrörelsernas, föreningslivets, andel av spelmarknaden måste förbättras. Jag behöver inte upprepa siffrorna – vi verkar vara fullkomligt överens om dem. Eftersom åtminstone inte jag tror att det inom överskådlig tid kommer att vara möjligt att genom avsevärt höjda statsbidrag göra folkrörelserna oberoende av dessa spelpengar ställer jag mig bakom förslagen att förbättra folkrörelsernas andel av marknaden när det gäller spel och lotterier. Men jag tycker att förslaget om en ny lotterilag är mycket tunt och dåligt. Jag kan inte se att det kommer att förbättra villkoren för folkrörelserna avsevärt.

Den här frågan hänger intimt samman med hur det blir med Tipstjänst – om det kommer att överföras till föreningslivet, vilka villkoren i så fall blir och om behovet av ett nytt folkrörelseägt spelföretag kvarstår. Jag kommer tillbaka till frågan om Tipstjänst i nästa ärende. Om inte annat har den debatt som har förekommit i ämnet visat att det inte finns någon konsensus i fråga om Tipstjänst.

Osäkerheten om hur detta kommer att slå för folkrörelserna är mycket stor. Vi vet inte vilka som kommer att ingå i en eventuell ny ägarbild, och framför allt är de ekonomiska villkoren synnerligen oklara.

Herr talman! Jag skulle inte bli förvånad om folkrörelserna säger: Nej tack! Vi vill inte köpa Tipstjänst, vi vill inte att Tipstjänst skall överföras i vår ägo. Men det återkommer jag till.

Jag vill lyfta fram ett annat problem som inte heller har fått någon tillfredsställande lösning med förslaget till ny lotterilag. Det hänger samman med regeringens förslag om vilka som skall kunna vara tillståndsgivare vid egentliga lotterier och vilka som skall ha tillstånd att anordna bingospel. Serviceföretag får sådana tillstånd, och då bedriver de verksamheten till förmån för exempelvis en idrottsförening – det är väl det som är vanligast. Det innebär att moms inte betalas för de tjänster som föreningarna köper av serviceföretaget, eftersom det är själva företaget som har tillståndet. I stället betalar man bingoskatt.

Det verkar då som om det skulle bli en förtjänst för föreningen om man plockar bort bingoskatten. Men det blir det inte – nu finns det ett förslag att det är bara föreningar som skall kunna få tillstånd. Skall de sedan köpa konsulttjänster får de betala moms för de tjänsterna. Det betyder att de nya utgifterna för föreningarna blir betydligt större än de belopp de slipper betala i bingoskatt. Det är alltså en klar försämring för föreningslivet – för den händelse någon är intresserad av det är det formuleringarna i 15 § jag nu talar om. För att det inte skall bli ytterligare kostnader och utgifter för föreningarna har utskottet som svar på en motion från mig hänvisat till sista meningen i förslaget. Där sägs det att tillstånd skall kunna ges till andra än ideell förening med den ägarstruktur som man talar om, om det finns särskilda skäl. Det tycker jag är dåligt. Konsekvenserna av förslaget har förmodligen inte varit de avsedda, och jag tycker att det är klart dåligt att man redan när en ny lag införs hänvisar till "särskilda skäl" och undantagsfall och redan nu lyfter upp dem till regel.

Detta och annat gör att jag är starkt kritisk till förslaget. Jag tycker att det i stort sett "bidde en tummetott". Jag tror inte att det kommer att uppfylla de krav som man hade, nämligen att bidra till att föreningslivet eller folkrö-

relserna kommer att kunna öka sina inkomster av spel och lotterier. Men jag har inte haft anledning att skriva någon meningsyttring om detta. Jag har bara en from förhoppning att det inom en inte alltför avlägsen framtid kommer att bli förändringar i lagen. Jag tror att påtryckningarna från föreningslivet och folkrörelserna kommer att bli ganska starka när det visar sig att det här inte var till fyllest.

Jag har alltså inte avgivit någon meningsyttring. Jag vill bara tala om att jag kommer att rösta för den socialdemokratiska reservationen. Även om den inte i alla avseenden följer den linje som jag förespråkar visar den ändå på en något bättre lösning än det föreliggande förslaget.

Anf. 99 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik:

Herr talman! Elisabeth Persson klagar över att det här är ett tunt och dåligt förslag och säger att det inte kommer att innebära någon förbättring för folkrörelserna. Då var det väl ett ovanligt tunt och dåligt yrkande som Elisabeth Persson ställde. Hon yrkade inte ens bifall till sina egna motioner. Den möjligheten finns ju ändå, om man har missat justeringssammanträdet i utskottet och därför inte har kunnat skriva någon meningsyttring. Det här var då ovanligt tunt, måste jag säga.

Elisabeth Persson har i motioner fört fram förslag om skicklighetsautomater och värdeautomater i andra miljöer och förslag om begränsning av antalet automater. Hon har i sina motioner försökt stå för både en restriktivare hållning och en liberalare hållning; hon har alltså försökt att tillfredsställa två olika opinioner när det gäller inställningen till spel.

Den stora kritiken framför Elisabeth Persson här i kammaren, och den gäller då tillståndsgivningen för egentliga lotterier och att serviceföretag inte uttryckligen skrivs in i paragrafen i fråga. Det är också litet märkligt. Ingen förändring görs, den praxis som tillämpas i dag kommer att fortsätta att tillämpas, och då utsätts detta för stark kritik av Elisabeth Persson! På vilket sätt blir det sämre för folkrörelserna för att den praxis som tillämpas i dag fortsätter att tillämpas? På vilket sätt får de mindre intäkter för att man fortsätter med samma praxis?

Anf. 100 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig ta det sista först.

Följer man lagtexten blir det en försämring. Jag tog upp det som ett exempel. Delar Rose-Marie Frebran mitt missnöje med den här formuleringen förstår jag inte varför hon inte visade det i utskottet.

Jag har inte yrkat bifall till min motion, därför att jag inser att jag är ganska ensam om min uppfattning. Jag tycker att det är ett visst hyckleri att säga att spel på automater bara skall få försiggå i lokaler där folk är berusade – det är ju konsekvensen av att det är bara inom restauranger och hotell som man får ha dem. Jag kan inte förstå att den miljön direkt bidrar till att man är restriktiv när det gäller spel eller att detta är uttryck för omsorg om spelarna.

Jag tror att det går att skapa andra miljöer som kan vara väl så välordnade, där det inte ramlar omkring en massa berusade människor. Rose-Marie Frebran delar inte den uppfattningen. Jag bara konstaterar att jag står ensam.

Det finns inte skäl att yrka bifall till motionen, eftersom jag vet att jag inte kommer att få med mig så många.

Rose-Marie Frebran sade i sitt anförande att man var mycket restriktiv med utskänkningstillstånd och att det i sig skulle vara en garanti för att dessa automater inte missbrukas. Jag delar inte heller den uppfattningen. Jag tycker inte alls att man är mycket restriktiv när det gäller utskänkningstillstånd. Detta är dock en helt annan diskussion som det inte finns någon anledning att fördjupa sig i.

Rose-Marie Frebran frågade mig om någonting annat, men jag hann inte skriva upp det. Rose-Marie Frebran kanske vill upprepa frågan. I så fall vore jag tacksam.

Anf. 101 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik:

Herr talman! Det lät nästan som om Elisabeth Perssons högtalare inte var på. Jag hörde nog det mesta i alla fall.

Jag är inte missnöjd med formuleringen i 15 §. Tillstånd får lämnas också till annan juridisk person än en ideell förening, om det finns särskilda skäl för det. Det är alltså inte fråga om någon försämring gentemot hur det är i dag. Departementstjänstemän har varit i kontakt med personer på länsstyrelsen och frågat hur de kommer att tolka detta. De har svarat att de kommer att tolka det så, att de skall fortsätta med den praxis som de har haft hittills. Detta kommer alltså inte att innebära någon försämring för folkrörelserna.

I utredningen var vi radikala nog att föreslå en förändring i mervärdesskattelagen. Det har inte gått att få någon enighet kring det förslaget. Därför får vi nöja oss med att den praxis som hittills har gällt fortsätter att gälla. Det innebär, som sagt, ingen försämring för folkrörelserna.

Jag vet inte vilken erfarenhet Elisabeth Persson har av restauranger. Enligt henne är det tydligen platser där det dräller av berusade människor. Det är inte riktigt min erfarenhet. Man kan tala om huruvida tillståndsgivningen sker restriktivt eller ej. Det sker en noggrann prövning av dem som har ansvar för verksamheten. Det är den kontrollen av ordningen som vi har åberopat, inte hur många eller hur få tillstånd som ges.

Anf. 102 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att detta på något sätt är en skendebatt. Anfall är bästa försvar, lyder ordspråket. Regeringspartierna är egentligen djupt oeniga om hur de vill ha detta. Det visar om inte annat bordläggningarna i utskottet.

Jag kan ha en viss förståelse för att man inte vill riva upp ett förslag bara därför att det visar sig att några formuleringar är knäppa. Det handlar visserligen bara om en punkt, men tycker Rose-Marie Frebran inte att det känns litet ynkligt att behöva stå här och diskutera förslag till en ny lotterilag som från början är konstruerad så, att man måste hänvisa till tidigare praxis, särskilda skäl osv. för att det inte skall gå alldeles åt skogen och bli betydligt större kostnader för föreningslivet?

Om man hade haft litet högre krav på förarbetet i propositionen hade det gått att ordna detta från början. Att detta är en skendiskussion visar om inte annat det faktum att propositionen i så många stycken avviker från Lotte-

riutredningens förslag. Samtliga representanter från olika partier var där överens. Lotteriutredningen hade mycket mer långtgående förslag om förändringar.

Jag tycker att det är litet dubbelmoral att prata om att det bara skall finnas automater på restauranger. Jag försökte skämta när jag sade att ett krav för att få spela på automaterna tycks vara att man skall vara berusad.

Det är en gammalmodig och förlegad inställning att säga att automaterna bara skall få finnas där det har givits utskänkningstillstånd. De finns naturligtvis också till sjöss utanför landets gränser.

Jag beklagar detta. Jag är uppenbarligen ensam om att tycka att detta är dubbelmoral och hyckleri. Jag är personligen övertygad om att det kan finnas betydligt lämpligare lokaler att ha automater i än restauranger.

I själva ordet utskänkning ligger att det handlar om alkohol. Huruvida folk blir berusade eller ej är en annan fråga. Om inte Rose-Marie Frebran förstår detta må det så vara.

Anf. 103 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! På ett sätt är det signifikativt att jag nu håller mitt sista anförande här i riksdagen med anledning av propositionen om en ny lotterilag.

Redan att komma in i riksdagen är för åtskilliga en fråga om lotteri. För egen del drog jag en vinstlott genom mitt inval. Och jag kan i dag säga att jag har varit med om tolv vinstgivande år.

Det senaste året har riksdagen till följd av turbulensen i Ny demokrati ånyo förvandlats till en lotteririksdag. Vi hade en sådan åren 1973–1976, som bekant. Därför förvånar det mig att inte utskottet på något sätt tar hänsyn till denna nya situation i sitt yttrande över förslaget till en ny lotterilag.

Jag har också varit med om att få gå fram till talmannen och dra en lott ur den lilla trälåda som finns till hands när det blir lika röstetal vid förberedande voteringar. Riksdagen har nämligen sin alldeles egen lotteriförordning. Även om det totala antalet riksdagsledamöter är ojämt kan vi mycket väl få lika röstetal.

Herr talman! Jag vill erkänna att jag tycker att beslutet om att minska antalet riksdagsledamöter från 350 till 349 var mycket onödigt. Jag ser nämligen inget problem i att låta lotten avgöra vid lika röstetal. Den frågan kunde också Lotteriutredningen ha tagit upp. Något mer opartiskt än en lottdragning kan inte jag tänka mig.

I stället innehåller detta förslag till en ny lotterilag en otrolig mängd petitesser. Här får jag lära mig att skilja mellan varuspelsautomater, penningautomater, värdeautomater, skicklighetsautomater och lottförsäljningsautomater.

Herr talman! Med tanke på att redan livet är något av ett lotteri förstår jag inte varför regeringen så i detalj vill reglera lotterier. Jag förstår inte heller inkonsekvensen. Jag får nämligen köpa hur många lotter som helst på Penninglotteriet. Jag får spela på trav för hur mycket pengar jag vill, och jag får tippa fotbollsmatcher för hur mycket pengar som helst.

Från den synpunkten, herr utskottsordförande, förstår jag socialdemokraternas särskilda yttrande till betänkandet där de anför att det kan finnas skäl att överväga en sammanslagning av AB Tipstjänst och Penninglotteriet.

När det gäller frågan om olika slags spelautomater möter jag en snårskog av bestämmelser. Utskottet tillstyrker t.ex. förslaget i propositionen om att lottförsäljningsautomater inte skall få vara utrustade med slumpvalsgenerator eller elektroniskt minne. Vill man också förbjuda människorna en sådan utrustning?

Egentligen, herr talman, skulle jag vilja rösta nej till förslaget om en ny lotterilag i detta betänkande. Men när det kommer till kritan är jag precis som vasstrået i Aisopos fabel om eken och vasstrået.

Aisopos var enligt traditionen en grekisk fabeldiktare som varit slav på ön Samos ungefär 500 år före Kristi födelse.

Det var under en storm som en ek rycktes upp med rötterna och vräktes omkull. Eken såg sig omgiven av vasstrån och sade:

– Hur har ni lyckats klara er undan stormen, medan den ryckte upp mig och kastade mig, kraftfulla ek, i floden?

– Det kanske beror på att du är så egensinnig, löd svaret. Du kämpade mot stormen trots att den visade sig vara din överman. Men vi, däremot, vi böjde oss, och därför svepte stormen också över våra huvuden.

Tyvärr, herr talman, finns det alldeles för många vasstrån här i riksdagen, anser jag. Det är bekvämast att säga ja när man egentligen vill säga nej. Jag ursäktar mig med att jag valts för att representera ett parti och inte mig själv.

Låt mig sluta med ett påpekande av en av Englands litterära centralgestalter från restaurationstiden, nämligen John Dryden. Han säger på ett ställe, fritt översatt, att det inte spelar så stor roll vad den stora massan tycker och tänker. Ibland har människorna rätt, ibland har de fel. Deras omdöme är ett rent lotteri. Naturligtvis, herr talman, ingår även jag i denna stora massa.

Anf. 104 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Trots det allra sista som Hugo Hegeland sade tror jag nog att när stormflaggan hissas kommer också Hugo Hegeland att delta i debatten, oavsett om han sitter i eller är utanför riksdagen.

Eftersom detta är Hugo Hegelands sista anförande i kammaren vill jag ta tillfället i akt, herr talman, att rikta några ord till Hugo Hegeland.

Det var möjligen med måttlig entusiasm, har jag förstått, som du accepterade att företräda ditt parti i kulturutskottet. När du väl kom dit har jag också förstått att du med desto större entusiasm har diskuterat utskottets förslag till betänkanden, alltifrån trossamfund till klassisk litteratur eller som nu spel och dobbel.

Det har känts tryggt att ha en professor i nationalekonomi i utskottet, inte minst i dessa dagar när ESO-rapporter har angripit en aktiv kulturpolitik från samhällets sida.

Med dessa ord vill jag, som utskottets ordförande, tacka dig för ditt intresse, ditt engagemang och ditt goda kamratskap i arbetet i riksdagens kulturutskott.

I detta anförande instämde Carl-Johan Wilson (fp).

Anf. 105 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Djupt rörd tackar jag givetvis utskottets ordförande för dessa fina ord.

Jag kom att tänka på när jag höll mitt första anförande här i riksdagen för tolv år sedan. Jag tänkte på Antoine de Saint-Exupéry. Han har skrivit en liten förtjusande bok som heter Le petit prince, Den lille prinsen. Där säger han på ett ställe att öknen blev vacker därför att den rymde en källa. På liknande sätt skulle jag kunna säga att t.o.m. socialdemokratin blir vacker därför att den rymmer en och annan källa. En sådan källa är naturligtvis Åke Gustavsson.

Jag skall ta i ännu mer, för jag kom också att tänka på Theodor Mommsen, ni vet, han som fick Nobelpriset 1902 och som dog året därpå. Han var en stor kulturpersonlighet och skrev mycket om romartiden. Han var en stor beundrare av Caesar. Däremot var han mycket kritisk mot Cicero. Om honom sade han att han var en man utan insikt, åsikt och avsikt. Om Åke Gustavsson vill jag säga att han hittills i varje fall har varit en man med insikter, åsikter och avsikter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 juni.)

15 § Försäljning av AB Tipstjänst till svenskt föreningsliv m.m.

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU24 Försäljning av AB Tipstjänst till svenskt föreningsliv m.m. (prop. 1993/94:243).

Anf. 106 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Det förslag som regeringen har lagt fram om försäljning av AB Tipstjänst tycker jag brister i respekt för såväl riksdagen som våra folkrörelser. Man lägger fram ett förslag om försäljning av Tipstjänst, men talar inte om vilka föreningar som skall äga Tipstjänst. De ekonomiska villkor som skall gälla vid överlåtelsen framgår inte heller. Dessutom är de ekonomiska förutsättningarna för föreningslivet att i en framtid få några som helst ekonomiska intäkter av denna affär synnerligen oklara.

Tipstjänst är i dag utsatt för en mycket hård konkurrens. Stig Bertilsson nämnde bl.a. Bingolotto. Det finns andra spel också, V 75 osv.

Det visar sig också att försäljningen under första kvartalet i år var 2 % lägre än under första kvartalet 1993. När nu regeringen inte följer Lotteriutredningens förslag att ge koncession för de nya automatspelen, som ändå skulle kunna ge ett folkrörelseägt spelbolag inkomstmöjligheter på spel- och lotterimarknaden, finns det inga större garantier för att Tipstjänst skall bli någon större inkomstkälla för folkrörelserna.

Under de här förhållandena har bl.a. Svenska fotbollsförbundets ordförande i en debattartikel – det är det förbundet som är det stora underlaget för Tipstjänsts verksamhet – sagt att idrotten inte har något större intresse av att ta över Tipstjänst när man inte har möjligheter att bedriva de nya automatspelen.

I hela Europa, framför allt skall vi väl peka på våra grannländer här i Nor-

den, ägs tipstjänsten av staten. Man har en väl inarbetad organisation. Från Tipstjänst slussas årligen 55 miljoner kronor över till idrotten.

Jag menar att man inte får behandla en sådan här stor och viktig fråga så här nonchalant. Man begär helt enkelt att riksdagen skall ge regeringen en fullmakt att in blanco få träffa avtal om en försäljning av AB Tipstjänst. Det här förslaget, det tror jag har framskymtat här i debatten, finns det säkert en hel del oenighet om också bland regeringspartierna. Jag tycker att det har tolkats ganska bra av två framstående folkpartikvinnor som i en motion föreslår att den här propositionen bör avslås och att en utredning tillsätts.

En sådan här stor fråga måste prövas närmare i en parlamentarisk utredning. Om man anser att det finns för många spelföretag och därför inte vill följa en enig lotteriutrednings förslag, att ge tillstånd för ett nytt folkrörelsedominerat spelbolag för de nya automatspelen, borde man undersöka om det inte vore lämpligt att utreda frågan om en sammanslagning av Tipstjänst och Penninglotteriet. Den utredningen bör också behandla frågan om tillstånd skall ges till folkrörelserna att anordna spel på värdeautomater och pröva en finansiering av avskaffandet av bingobeskattningen, eftersom den är kopplad till Tipstjänst.

Vi yrkar därför i reservation nr 1 avslag på förslaget i regeringens proposition om försäljning av Tipstjänst. I reservation nr 3 yrkar vi att regeringen skall återkomma med ett förslag om hur avskaffandet av bingoskatten skall finansieras. I avvaktan på det förslaget yrkar vi avslag på förslaget om ett avskaffande av bingoskatten.

Genom att man slopar lotteriskatten för Tipstjänst uppstår en icke konkurrensneutral situation i förhållande till Penninglotteriet och AB Trav och Galopp.

Det här är någonting som vi anser måste lösas innan några som helst avtal om försäljning av Tipstjänst träffas. En majoritet i skatteutskottet ansåg att riksdagen skulle ge regeringen det till känna. I finansutskottet gick dock Ny demokrati ihop med regeringspartierna. Det är helt i överensstämmelse med den turbulens som nu råder i det partiet. Därför har vi som ett andrahandsyrkande reserverat oss för ett sådant tillkännagivande till regeringen i vår reservation nr 2. Det är en reservation som jag tycker att Ny demokrati borde rösta för, eftersom Ny demokratis representant i skatteutskottet tyckte så. Det vore ett framsteg för riksdagen om den kunde ha någon bestämd åsikt att skicka med till regeringen med anledning av en proposition som är enormt tung.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till reservationerna nr 1, 2 och 3 till finansutskottets betänkande 1993/94:FiU24.

Anf. 107 ULF ERIKSSON (nyd):

Herr talman! Jag skulle vilja tala om kasinospel i Sverige. Jag kommer inte att bemöta Roland Sundgren nu, utan det får bli längre fram i debatten.

Lotteriutredningen har funnit starka skäl för att kasinospel av internationell typ skall tillåtas i Sverige. Även regeringen visar viss öppenhet för att sådant spel skall legaliseras. Men steget fullt ut vågar man inte ta. I stället skyller man på att flera förslag har lagts fram och menar att man först måste avvakta utgången av dessa innan svenskarna likt andra européer skall tillåtas

spela roulett utan att tvingas att söka sig till de illegala spelklubbar som nu frodas i Sverige.

Ny demokrati anser att ett sammanhållet kasinospel av internationell typ bör tillåtas i Sverige, dvs. roulettspel, tärningsspel, kortspel och automatspel. Med sådant spel kan Sverige dra till sig nya turister från utlandet. Dessutom får, herr talman, statskassan ett minst sagt välbehövligt tillskott i form av spelskatter, arbetsgivaravgifter och direkta löneskatter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Ny demokratis reservation i detta ärende.

Anf. 108 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! I proposition 1993/94:243 om försäljningen av AB Tipstjänst till svenskt föreningsliv föreslås att AB Tipstjänst skall överlåtas till föreningslivet. Syftet är i princip detsamma som gäller för den nya lotterilagen, att ge föreningslivet och folkrörelserna möjlighet att öka sina intäkter från lotteri och spel.

I dag finns tre s.k. statliga spelbolag vilkas verksamhet till skillnad från folkrörelsernas spel- och lotteriverksamhet har ökat mycket kraftigt såväl i fast som i löpande penningvärde. Spelbolagens lönsamhet är, vilket framgår av bl.a. Lotteriutredningen, generellt sett bättre än i föreningslivets rikslotterier.

Lotteriutredningen, som vi hänvisat till tidigare, föreslog att ett nytt folkrörelsedominerat spelbolag skulle bildas och att det skulle få tillstånd att bedriva vissa automatspel och att överskottet skulle tillfalla det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet. Men något nytt folkrörelsedominerat spelbolag föreslår inte regeringen utan i stället föreslår man att AB Tipstjänst överförs till föreningslivet. Det tror jag beror på att man uppenbarligen är oroad för att om ett nytt spelbolag skulle inrättas, skulle den ökande konkurrensen om de spelandes pengar innebära att statens intäkter skulle minska. Den i och för sig riktiga bedömningen gör man att spelmarknaden knappast kan bli väldigt mycket större än vad den nu är.

Vänsterpartiet har ingenting emot idén att överföra Tipstjänst till föreningslivet. Det ligger helt i linje med vad vi tidigare föreslagit. Men vi inser att om det här erbjudandet skall vara till gagn för de nya ägarna, dvs. att intäkterna från spel och lotteri ökar, vilket ju är utgångspunkten, måste antingen Tipstjänsts omsättning ökas genom att nya attraktiva spelmöjligheter tillkommer eller utgifterna för Tipstjänst bli mindre. Koncessionsavgiften skulle exempelvis kunna bli lägre. Men det föreslås alltså inte, och till yttermera visso föreslår regeringen att om det händelsevis skulle bli några framtida övervinster skall staten få del av dem.

Ett ögonblick funderade jag på om man ansåg att det skulle gå att göra besparingar inom Tipstjänsts nuvarande verksamhet, att rationalisera administration och på det viset förbilliga verksamheten och få överskottet att bli större. Jag tror faktiskt inte att det är möjligt. Det förefaller som om Tipstjänst i dag är ett så väl skött företag att det inte går att plocka in mer pengar den vägen. Då måste man fråga sig: På vilket sätt skulle detta gagna folkrörelserna eller föreningslivet?

Vi i Vänsterpartiet ställer oss mycket skeptiska till att det här är ett så förmånligt erbjudande som man vill ge sken av. Den enda inkomst om folkrö-

relserna i realiteten erbjuds är en befrielse från inkomstskatt på Tipstjänst. Där ämnar man att återkomma med förslag.

Vi från Vänsterpartiet tycker att villkoren för hela affären är alldeles för oklara och diffusa för att vi skulle kunna tillstyrka förslaget, även om vi i princip är för idén att överföra Tipstjänst till folkrörelserna. Vi anser att man i gemensamma överläggningar med de tilltänkta nya ägarna måste göra klart hur de ekonomiska villkoren ser ut, vad det kommer att innebära i framtiden osv. Vi tycker också att oklarheten om vilka de nya ägarna skall vara är alldeles för stor. Det avslöjar sig om inte annat så i formuleringarna i propositionen och i debatter om frågan.

Lotteriutredningen talade i sitt betänkande om vikten av att öka folkrörelsernas intäkter från spel och lotterier. Men regeringens förslag är att föreningslivet erbjuds AB Tipstjänst. Men det svenska föreningslivet är en brokig samling av organisationer av skiftande storlek och med mycket olika verksamheter. Ingenting sägs i propositionen om vilka kriterierna är för att en organisation eller rent av en folkrörelse skall få ingå i ägarkretsen. En särskild utredningsman har lagt fram förslag. Man har haft en hearing i ärendet för att bereda frågan. Men det finns inte några som helst konkreta förslag. Såvitt jag vet är man inte heller överens med föreningslivet eller folkrörelserna om hur det hela skall se ut.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den meningsyttring som Vänsterpartiet har i frågan där vi kräver klara besked innan principbeslutet fattas om ett överförande av Tipstjänst till föreningslivet.

Nu skall jag övergå från att tala som företrädare för Vänsterpartiet till att föra min egen talan. Jag vill avsluta med att säga några ord om kasinospel i Sverige. Frågan har diskuterats väldigt länge. Om man ser tillbaka på hur diskussionerna har varit inser man att det är en het potatis som egentligen väldigt många vill ha men ingen vill hålla i. Vi behöver inte gå längre tillbaka än till Lotteriutredningen. Den ansåg att när man hade gjort en samlad bedömning var det försvarligt att överväga införandet av kasinospelsverksamhet av internationellt slag i Sverige.

Utredningen tog inte ställning i huvudmannaskapsfrågan men ansåg att folkrörelserna borde ges ensamrätt till hela överskottet. Det är faktiskt ingen dum idé. Det skulle lösa många av de problem som jag var inne på när det gäller Tipstjänsts ekonomi. Jag tycker att det är ett argument att tänka på när man diskuterar frågan om kasino.

Lotteriutredningen var enig. Samtliga partirepresentanter där – jag förmodar att de hade förankrat denna fråga i sina partier innan betänkandet justerades – ställde sig bakom formuleringen. Remissinstanserna var i huvudsak positiva. Den argumentation man förde för och det man eventuellt hade emot hade man vägt samman, och man ansåg att det var en bra lösning. Kulturutskottet uttalade, utan några reservationer eller meningsyttringar, så sent som i november 1993, alltså bara för ett halvår sedan, att man fann Lotteriutredningens motiv för kasinospel övertygande och förutsatte att regeringen skyndsamt och ingående skulle pröva frågan om kasinospel.

Så kommer propositionen. Där finns en god argumentation för kasinospel av internationellt slag i Sverige. Men det hela mynnar ut i att tiden inte är mogen. Jag måste erkänna att mitt eget parti inte ett ögonblick velat hålla i

den här heta potatisen. Jag beklagar detta. Jag tror att man har alldeles felaktiga föreställningar om vad det här skulle betyda. Jag tycker själv att argumenten för är till fyllest och tillräckliga, exempelvis detta att vi vet att det förekommer illegalt kasinospel i Sverige. Självklart skulle ett reglerat och tillåtet sådant slå undan benen för det illegala spelet och begränsa det. Även om jag inte tror att kasinospel är avgörande för våra turistnetton kan det självklart ha en viss betydelse.

Herr talman! Jag tycker att det finns goda argument för att under ordnade former pröva kasinospel på ett fåtal kasinon i Sverige. Jag tycker att det är ett hållbart resonemang. Naturligtvis skall det ske under förutsättning att stor vikt läggs vid att förhindra negativa sociala effekter av verksamheten. Men jag tror att det är förhållandevis lättare att kontrollera och begränsa spelverksamheten för vissa personer på ett fåtal statliga kasinon och där sätta stopp för spelmissbruk än att kontrollera och eventuellt begränsa många nu befintliga spelformer.

Jag kommer i voteringen att lägga ner min röst. Jag tycker att Ny demokrati har varit litet för vittgående. Jag vill ha det hela under restriktiva förutsättningar. Därför anser jag att jag inte kan rösta för Ny demokratis reservation, men jag beklagar att det inte föreligger ett regeringsförslag i frågan som vi hade kunnat ta ställning till.

Anf. 109 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! De invändningar som Socialdemokraterna har mot försäljningen av Tipstjänst är av gammalt klassiskt socialdemokratiskt slag: Sälj inte statliga företag! Det som en gång har blivit statligt skall för alltid vara statligt. Man skall inte sälja något, vad det än vara månde.

I stället för man fram tanken att slå ihop Penninglotteriet med Tipstjänst, en tanke som jag för egen del finner ganska poänglös. Penninglotteriet har ingenting med idrottsrörelsen att göra och kan knappast utveckla något fruktbärande samarbete med den, vilket däremot Tipstjänst både kan och redan i dag gör.

Om man nu ändå skall sälja ut Tipstjänst, kommer nästa invändning: Man kan inte sälja ut Tipstjänst på det sätt som regeringen föreslår. Frågan måste återigen utredas.

Men, Roland Sundgren, det är väl få frågor som är så utredda som denna. Lotteriutredningen har tittat på frågan och lagt fram ett förslag, som inte har vunnit regeringens gillande. Man ansåg att förslaget var om inte dåligt så i vissa avseenden mindre lämpligt. Det är framför allt marknadens storlek som har varit avgörande, vilket också är en tanke som Elisabeth Persson var inne på.

I stället för man fram ett förslag i enlighet med ett förslag som en speciell utredningsman har lagt fram. Förslaget innebär att Tipstjänst skall överföras till föreningsrörelsen. Som förebild har man haft det ägarsamarbete som Trav och Galopp har kunnat utveckla tillsammans med både trav- och galoppsporten.

Om nu Tipstjänst skall säljas ut och om det inte blir någon utredning, får man ändå inte göra som regeringen har föreslagit. Man kan inte ge en in blanco-fullmakt eller det bemyndigande som regeringen har begärt. Roland

Sundgren misstror regeringen i det här avseendet. Han gör det kanske också i andra avseenden, vad vet jag, men det må stå honom fritt. Trots allt måste man konstatera att Tipstjänst är ett förhållandevis litet bolag. Det egna kapitalet uppgår till 150 000 kr. Efter den försäljning som här förespråkas skulle styrelsen fortfarande ha ett mycket starkt statligt inflytande, och bolaget skulle vara helt beroende av statliga regler, bl.a. lotterilagen. Det är ju inte så att bolaget släpps ut fritt och ohämmat på en fri marknad.

Till skillnad från Roland Sundgren litar jag helt på att regeringen är i stånd att klara ut frågorna, såväl om ägarkretsen som om avtalsvillkoren och om hur bolaget skall hanteras i fortsättningen.

När det gäller de två andra reservationerna beträffande slopandet av lotteriskatten och slopandet av bingoskatten kan jag konstatera att vi i utskottet i sak är överens. Men man har ändå avgett en reservation därför att man anser att vissa frågor tidigare borde ha utretts. Det gäller detsamma här. Roland Sundgren litar inte på regeringen, och däri skiljer vi oss åt. Jag tror att man på regeringshåll har både förutsättningar för och möjlighet att göra en översyn av konkurrensvillkoren och att klara finansieringsfrågan i samband med den bortfallande bingoskatten.

Slutligen tar Ulf Eriksson och Elisabeth Persson – en något udda kombination – upp frågan om kasinospel. Mitt personliga engagemang när det gäller kasinospel är inte bråkdelen av det engagemang som Elisabeth Persson har gett uttryck för. Det finns inget sådant förslag i propositionen. Frågan är inte slutbehandlad av regeringen. Man väljer kanhända att återkomma – det fältet lämnas öppet. I avvaktan på detta har vi här inget förslag från regeringen att ta ställning till.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till propositionens förslag och avslag på reservationerna och på meningsyttringen.

Anf. 110 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! Jag ser inte detta som en proposition utan mera som en debattartikel. Statsrådet tycker att det kanske inte vore så dumt att folkrörelserna tog över Tipstjänst på ett sådant sätt att det även i framtiden kan garanteras att staten får lika stora inkomster från Tipstjänst som man under de senaste två åren har fått, vilket är ganska osäkert. Tipstjänst genomför nu enorma rationaliseringar. Man har 4 000 On line-ombud. Man drar in 3 500 tipsombud. Hundratals tjänstemän avskedas, och kontoret i Skellefteå skall läggas ner. Man är inne i en väldig omvandlingsprocess.

Vi har inte sagt att vi är motståndare till att överföra Tipstjänst till folkrörelserna. Men detta är inte rätt läge för att förändra en statlig verksamhet. Man vet inte vem som skall köpa och äga företaget. Tom Heyman sade att Lotteriutredningen har utrett den frågan. Jag tror att Rose-Marie Frebran, som var ordförande i Lotteriutredningen, kan intyga att utredningen över huvud taget inte har sysslat med frågan om att Tipstjänst skulle överföras till folkrörelserna.

Sedan sade Tom Heyman att jag inte litade på regeringen. I det här sammanhanget handlar det om fyra regeringar. Motsättningarna är så stora och underlaget för propositionen är så bräckligt att man inte törs utreda den här frågan.

Anf. 111 TOM HEYMAN (m) replik:

Herr talman! Roland Sundgren sade att detta handlar om en debattartikel och inte en proposition. Så kan man naturligtvis tycka. I jämförelse med de andra frågor som finansutskottet behandlar är frågan om försäljning av Tipstjänst kanske inte den allra mest omfattande.

Jag vill anknyta till frågan om debattartikel. Eftersom Roland Sundgren nu lämnar riksdagen utgår jag ifrån att han i fortsättningen kommer att följa debatten. Kanske han författar en och annan debattartikel om Tipstjänst och andra frågor. Jag vill här bara passa på att tacka Roland Sundgren för ett trevligt samarbete i utskottet, och jag önskar honom lycka till i fortsättningen.

Anf. 112 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! Jag vill passa på att framföra ett tack, eftersom detta är min sista debatt här i kammaren. Finansutskottet är ett mycket politiskt utskott, och tagen kan vara ganska hårda. Men jag tror att Tom Heyman och övriga utskottsledamöter kan intyga att vi också har det mycket trevligt tillsammans. Vi har ett gott kamratskap.

Jag vill tacka för de 15 år som jag har fått vara med i finansutskottet. Jag har träffat många trevliga och intressanta människor i alla politiska läger. Hjärtligt tack.

Anf. 113 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Under den tid som frågan om försäljning av Tipstjänst har behandlats i utskottet har jag gått runt och ställt denna fråga till folk som rimligen borde ha kunskap och som ställer sig bakom propositionen: Vad tjänar föreningslivet på att överta Tipstjänst? Det måste vara någon substans och något slags fördel med denna försäljning. Kommer man att få in mer pengar? Jag har själv aldrig begripit var dessa pengar skall komma ifrån, om argumenten som förs fram nu är riktiga.

När jag nu hade möjlighet att debattera med företrädare för finansutskottet hade jag verkligen hoppats på att få ett svar på frågan: Vad tjänar föreningslivet på att överta Tipstjänst?

Vi i Vänsterpartiet är inte emot en försäljning, tvärtom. Vi har länge pläderat i riksdagen för att åtminstone större andelar av Tipstjänsts överskott skulle tillfalla idrottsrörelsen. Detta är i och för sig en rimlig och vettig idé, om man inte väljer att tillskapa ett nytt folkrörelseägt spelbolag. Men som förslaget ser ut är jag inte människa att se att detta skulle vara till något som helst gagn för folkrörelserna.

Därför frågar jag i all ödmjukhet: Kan någon svara mig på vad folkrörelserna kommer att tjäna på detta?

Jag är inte personligen engagerad i frågan om kasinon. Först har jag fått intrycket att Lotteriutredningen, kulturutskottet och alla som talar om kasinon, vilka rimligen borde vara insatta i ärendet, samt alla politiska partier är överens om att det vore rimligt och vettigt att tillåta kasinon av internationellt slag i Sverige – om inte annat så för att få bukt med det illegala spelet. Men när jag sedan, efter att alla goda argument är framlagda, får höra att frågan inte är tillräckligt utredd, blir jag litet konfunderad. Det kan ju inte

vara så att alla som tidigare har uttalat sig positivt har haft fel, eller är det så?

Jag beklagar att regeringen inte har kommit med ett sådant förslag i propositionen att vi kan diskutera nyanser. Nu kan vi inte göra det. Jag har i detta sammanhang väckt en särskild motion som jag avstår från att yrka bifall till. Men jag hoppas ändå att alla som argumenterar för kasinospel inte hade fel från början eller lurades på något sätt.

Anf. 114 TOM HEYMAN (m) replik:

Herr talman! Vad skulle folkrörelserna vinna på att äga Tipstjänst? Den frågan kan man kanske inte svara på nu. Det blir till stor del upp till de nya ägarna att se hur de kan utveckla bolaget. Men jag tror att det sämsta alternativet är att bolaget blir kvar i statlig ägo. Ett statligt ägt bolag – i det här fallet Tipstjänst – domineras då enbart av finansutskottets avkastningskrav. Möjligheterna att utveckla ett samarbete med idrottsrörelsen är mycket mer begränsade än vad de nu kommer att bli med ett annat, breddat ägande.

Det är trevligt att höra att Elisabeth Persson inte är motståndare till en försäljning av principiella skäl. Sedan får vi se hur resultatet blir i alla detaljer, men jag tror att förutsättningarna är goda.

I likhet med propositionen kan jag peka på det samarbete som trav- och galoppsporten har med ATG, vilket har fallit väl ut för alla parter. Det är väl närmast den jämförelsen som man skall göra när det gäller Tipstjänst.

Elisabeth Persson undrar om det kan vara så att alla som har förespråkat kasinon har haft fel. Nej, det har regeringen inte heller sagt. Regeringen har sagt att man vill fundera ytterligare. Eftertänksamhet kan ju ibland vara en bra egenskap i det politiska livet. Vi får väl se, när regeringen har funderat färdigt. Då kan vi återkomma till denna debatt.

Anf. 115 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! En rekommendation till folkrörelserna måste nu dess värre vara: Gå inte med på detta!

Är det en så osäker ekonomisk framtid de går till mötes, som Tom Heyman skisserar, vore detta en fullkomlig vansinnesaffär för folkrörelserna. Det skulle bara innebära att de fick ägna sig åt någonting som de kanske inte är bäst på. De skulle bli ansvariga för ny personal osv. utan att tjäna någonting.

Vi verkar vara överens om att det inte är så alldeles enkelt att öka den här marknaden. Inte ens regeringen tycker att det verkar troligt att det går. Vi tycks vara överens om att det inte går att administrera bort alla de kostnader som skulle uppstå vid ett nytt reellt överskott. Man är mitt uppe i en process. Att man den vägen skulle kunna spara ytterligare pengar verkar inte troligt.

Koncessionsavgiften skall motsvara det nuvarande överskottet. Staten skall på förhand kunna lägga beslag på framtida eventuella vinster genom att ta ut en ganska hög procent av överskottet.

Det här verkar vara en luftaffär av enormt slag. Jag kan inte se att den ursprungliga tanken, nämligen att folkrörelserna eller föreningslivet på detta sätt skall kunna öka sina inkomster, kan komma att tillgodoses.

Dess värre tror jag att det även i fortsättningen kommer att bli angeläget

för folkrörelserna att kunna öka sina intäkter med hjälp av spel och lotterier. De senaste åren har verkligen inte givit vid handen att det finns ett intresse för att via ökade statsbidrag se till att folkrörelserna kan bedriva sin verksamhet på oförändrat sätt eller t.o.m. utveckla den. Jag tycker att det är en viktig verksamhet som de bedriver.

Med anledning av detta vore det nästan bedrägeri att fatta detta principbeslut i dag. Jag anser att regeringen måste återkomma med ett anständigt och bättre resultat efter förhandlingar med folkrörelserna.

Anf. 116 TOM HEYMAN (m) replik:

Herr talman! Elisabeth Persson drar fullständigt felaktiga slutsatser av förslaget, när hon säger att folkrörelserna skall avrådas från att gå in i denna verksamhet. Det är ju precis tvärtom. De får världens chans att själva komma med förslag om genomförandet och på egen hand genomföra förhandlingarna utan att regeringen begränsas av beslut i riksdagen om hur verksamheten slutligen skall bedrivas.

Detta är en chans för folkrörelserna att ta till vara och genomföra så att det kan bli ett bra resultat för både folkrörelserna och för Tipstjänst. Jag är övertygad om att man också kommer att lyckas med detta.

Elisabeth Persson och jag kommer till helt olika slutsatser, vilket inte är helt konstigt.

Anf. 117 STIG BERTILSSON (m):

Herr talman! Jag skall kort uppehålla mig vid vikten av att denna affär fullföljs, dvs. att staten beslutar att sälja ut Tipstjänst. När det gäller idrottens och folkrörelsernas finansiering är det viktigt att vi går vidare och i folkrörelsernas händer sätter det mycket vassa instrument som Tipstjänst utan tvekan är.

Med Tipstjänst får folkrörelserna ett mycket effektivt och välskött företag som, såvitt jag förstår, har utomordentligt goda möjligheter att hävda sig på en fortsatt mycket hård spelmarknad.

Avsikten med affären är att folkrörelserna skall få ökade möjligheter att finansiera sin verksamhet med intäkter från egna lotterier och spel. Med den föreslagna uppläggningen sker det inom ramen för ett bibehållet finansiellt monopol för staten och folkrörelserna utan att det i någon större utsträckning påverkar statens finansiella ställning negativt, vilket tidigare har belysts. En överföring av Tipstjänst till en större del av folkrörelserna utgör därför ett ytterligare steg för folkrörelserna att finansiera sin egen verksamhet.

Det finns anledning att anta att bolaget Tipstjänst, med föreningslivet som ägare, kommer att utvecklas positivt.

Herr talman! Jag tror att själva överlåtelsen i sig innebär goodwill för bolaget genom att speldeltagarna vet att överskottet tillfaller folkrörelserna. Jag tror att man på Tipstjänst har erfarenheten att omsättningen ökar för spel, där överskottet går direkt till idrottsrörelsen.

Med den här konstruktionen blir det möjligt för de nya ägarna att genom sina egna medlemmar delta i t.ex. marknadsföring eller försäljning, vilket också är en styrka. Jag tror att man också vågar förutsätta att bolagets nya

ägare, med de villkor som nu ställs upp, får möjlighet att bli mer aktiva och pådrivande som ägare än vad staten normalt är.

Slutligen kan man konstatera att en överlåtelse av Tipstjänst till folkrörelserna kommer att innebära att bolagets utbud av spel och lotterier kan förändras och förstärkas. I dag finns det spelverksamhet inom Tipstjänst som man inte har fått tillstånd att bedriva med anledning av att ägaren staten har sett en risk för en negativ inverkan på folkrörelselotterierna. Folkrörelserna kan i fortsättningen göra en samlad bedömning om hur man vill driva de olika spelen. Detta kommer naturligtvis att sammantaget bidra till en ökad effektivitet.

Det har i debatten antytts att exempelvis idrottsrörelsen eller folkrörelserna i övrigt inte skulle vara intresserade av att gå in som ägare i Tipstjänst. Någon tyckte t.o.m. att man inte ens borde rekommendera föreningslivet att köpa Tipstjänst. Det må vara hur det vill med det, men vad som nu rimligen måste ske är att staten får sätta i gång och förhandla. I Finansdepartementet får man utse någon som sköter förhandlingarna. Sedan kommer det tämligen snart att visa sig om det finns något intresse av att fullfölja affären.

Jag tror inte att vi behöver vara oroliga för att de motparter som blir aktuella kan ta för sig på ett rimligt sätt, så att staten får i högsta grad fullvärdiga partner att diskutera med. Detta är inte någonting som vi här i riksdagen behöver vara det minsta oroliga för.

Jag tror att detta såväl i ett kort perspektiv som på sikt kommer att innebära att de svenska folkrörelserna, det svenska föreningslivet och den svenska idrottsrörelsen får kraftigt ökade intäkter från spel- och lotteriverksamhet.

Vad som är lyckligt i sammanhanget är att automatspelen hamnar i Tipstjänst och att vi inte genom nya operatörer bryter upp en väl fungerande marknad, som skulle kunna innebära mycket stor risk för att utgifterna blir större än intäkterna t.ex. i samband med lansering av nya spel.

Med den föreslagna uppläggningen blir förutsättningarna för ökade intäkter till det svenska föreningslivet mycket goda.

Anf. 118 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är möjligt att det var en lapsus av Stig Bertilsson, när han sade att affären kommer att bli bra och att den kommer att ge gott renommé för Tipstjänst, därför att människor kommer att veta att överskottet går till folkrörelserna.

Jag har just försökt säga att problemet är att det i propositionens skrivningar klart och tydligt framgår att överskottet skall gå tillbaka till staten i form av en koncessionsavgift. Det innebär att det nuvarande överskottet, som omfattar ett visst antal miljoner, skall vara en framtida koncessionsavgift, oavsett hur det går med Aktiebolaget Tipstjänst.

Vidare står det också i skrivningarna – jag utgår från att det är det villkor som staten ställer – att om Tipstjänst i framtiden skulle få större överskott skall staten garanteras en viss procent av detta.

Jag hoppas att tungan slant på Stig Bertilsson, så att han inte tror att de villkor som hans egen regering har fastställt är så pass generösa att det handlar om att överskottet skall gå till folkrörelserna. Så är det faktiskt inte.

Anf. 119 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tror att det står klart för alla, Elisabeth Persson, att den skatt och det överskott som Tipstjänst i dag levererar in även i fortsättningen kommer att tillfalla staten genom en koncessionsavgift. Jag förutsätter att detta inte är en nyhet för någon.

Vad jag beskrev var hur Tipstjänst kommer att bli starkare. Eftersom Elisabeth Persson frågade varför affären skulle vara bra, berättade jag varför Tipstjänst skulle bli starkare och därmed rimligen skulle få en ökad omsättning och ett bättre resultat.

Det är alltså det överskottet som jämfört med vad som gäller i dag skall gå till folkrörelserna. Dessutom ligger det i förslaget att om det skulle vara så – framtiden är ju oförutsägbar – att Tipstjänst går sämre, finns det också en garanti för att ägarna, de som nu blir intresserade av att förhandla, inte får ta smällen för det. Som en kompensation för detta vill staten vara med och dela på en mindre del av det överskott som kan uppstå också av ökningen. Det är sanningen, Elisabeth Persson.

Anf. 120 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! Stig Bertilssons anförande understryker ytterligare att detta snarare är en debattartikel än en proposition. Här var det en del funderingar om att det kanske blir mer engagemang, att man får en mer pådrivande styrelse, även om jag tycker att de idrottsprofiler som nu finns i ledningen driver den här verksamheten väldigt bra. Det kan vara idé att förmedla litet av det som står i den folkpartistiska motionen. Där ser man nog detta som någonting som oroar. Om folkrörelserna nu skall ta över är det därför att man skall utnyttja det engagemang som finns i dem. Det kan ske på bekostnad av tid och krafter som man i stället behöver för den egentliga verksamheten. Det blir mer av spelföretag än av folkrörelser, och man sysslar med det som man skall göra.

Tipstjänst är ett bra och effektivt företag överallt i Europa. Det drivs i statlig regi. Man har genom förhandlingar sett till att pengar har slussats över till folkrörelserna. Det här är så pass oklart att man måste sätta sig ned och ordentligt utreda innan man ger regeringen fullmakt in blanco att göra upp med folkrörelserna utan att riksdagen har någonting att säga till om. Jag tror att riksdagen har många åsikter om vem som skall vara ägare. Men det får vi ingen chans att uttala oss om.

Anf. 121 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! Möjligtvis vill Roland Sundgren i detalj reglera vem som skall vara ägare, men det får väl trots allt avgöras i en affärsmässig förhandling. Riksdagen ger med det här betänkandet mycket klara direktiv om vilka som skall bli ägare och, framför allt, vart det ökade överskottet av verksamheten skall gå.

Det är besynnerligt att tala om en debattartikel när jag redovisar de skäl som ändå ligger till grund för att en ny ägare, som inte är staten, faktiskt kan vara starkare än vad staten är just som ägare. Det har ingenting med bolagets ledning att göra, även om det har med styrelsen att göra. Jag sade i mitt an-

förande att bolaget har en stark ledning och hävdar sig mycket väl på en hård marknad.

Jag tror inte att det på något sätt kan vara en nackdel för föreningslivet och folkrörelserna, som Roland Sundgren talar om. I allt föreningsliv och i alla folkrörelser, Roland Sundgren, finns det människor som är lämpade, intresserade och beredda att medverka i ett arbete som också tar sikte på en bättre ekonomi och på hela den administrativa sidan.

Alla är inte, för att ta exempel från idrotten, lämpade att vara de som leder ett fotbollslag. Det finns människor inom folkrörelserna som är beredda och som kan göra bra insatser, t.ex. i en situation där folkrörelserna eller idrotten är ägare till ett statligt spelbolag.

Anf. 122 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

I folkrörelserna finns det ett enormt engagemang. Det finns människor som hängivet offrar fritid och allt möjligt annat och som gör mycket viktiga insatser. Jag är inte främmande för att det kan vara positivt att folkrörelserna tar över en sådan här verksamhet. Jag läste exempelvis en artikel av Fotbollförbundets ordförande. Han anser att man manipulerar idrottsrörelsen. Jag ser det här snarare som ett sätt för Moderaterna att rädda ansiktet på sig själva när det gäller alla de löften som man gav i den senaste valrörelsen. Då var det inte någon hejd på hur mycket pengar som man skulle se till att överföra till idrottsrörelsen. Överskottet från Tipstjänsts idrottsanknutna spel skulle kanaliseras. Det var väl det som tidigare i debatten uppskattades till 500 miljoner, plus alla de skatteförändringar av vilka det har blivit något – det bidde bara en tumme. Jag ser snarare propositionen som ett sätt att ändå peka på att man har försökt göra någonting för idrottsrörelsen. Men där är man mycket tveksam till vad detta kan leda till.

Anf. 123 STIG BERTILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag ser snarast Roland Sundgrens inlägg som ett uttryck för att man fullständigt saknar egna konkreta förslag. Därför hänvisar jag till att det görs förnyade utredningar. Jag konstaterar att frågan om försäljning av Tipstjänst har utretts noggrant i departementet. Det har förevarit en utredning genom en utredningsman. Man har haft hearingar och överläggningar. Man har dessutom kunnat koppla på de erfarenheter som Lotteriutredningen faktiskt förmedlade bl.a. när det gäller spelmarknadens struktur.

Nu vände Roland Sundgren och sade att det visst kan finnas ett enormt engagemang som kan vara positivt. Det är bra att han håller med mig om det till slut i alla fall.

När det gäller Fotbollförbundets inställning osv. är det ju upp till de motparter som är intresserade av att förhandla att komma till förhandlingsbordet och diskutera hur ett övertagande i så fall skall gå till. Det kommer att visa sig om Roland Sundgren har rätt i att man inom idrotten t.ex. inte skulle vara intresserad. Vi kommer att få svaret på det när de här förhandlingarna sätter i gång. Om det då inte skulle bli något resultat av förhandlingarna ges det kanske möjlighet för en ny riksdag att göra någonting annat med Tipstjänst.

Roland Sundgren skall inte vara ledsen för att vi moderater försöker upp-

fylla våra vallöften. Det har ju diskuterats här tidigare i dag. Jag säger gärna att jag tror att Tipstjänst i folkrörelseregi är ett sätt att föra betydande ökade inkomstmöjligheter till det svenska föreningslivet. Som Roland Sundgren påpekade är det ett av de löften som vi moderater har ställt ut.

Anf. 124 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag har i många år motionerat i riksdagen om att myndiga människor själva skall få lov att avgöra vad de skall spela de pengar på som eventuellt blir över av varje månadslön. Men jag kommer ändå att yrka bifall till hemställan i det här betänkandet. Utåt sett har jag kanske inte det mod som Elisabeth Persson i dag demonstrerade när hon sade att hon skulle avstå vid voteringen.

Anledningen till att jag gör så här är att jag har min uppfattning och att mitt parti har en annan uppfattning. Jag respekterar mitt partis uppfattning och faller så att säga in i fållan. Jag anser dock att det är min rätt och min skyldighet att både innan och efter beslutet agera med inriktning på att man kommer att myndigförklara medborgarna även inom det här området.

Herr talman! Jag noterade att Tom Heymans engagemang för kasinoverksamhet inte var direkt överdrivet. Det är ett fåtal gånger jag själv spelat på kasino, men jag tycker det är en princip att vi här i riksdagen inte skall tala om för vuxna människor hur de skall hantera en sådan sak. Det är nämligen viktigt att vi i politiken visar stor konsekvens om vi vill att människor skall ha förståelse för vad vi sysslar med.

Detta är kanske ingen avgörande och stor fråga. Men ett ordspråk säger många bäckar små kan bli en stor å. Om man fortsätter på det här viset får vi politiker en minskad respekt för vad vi sysslar med. Det resulterar i slutändan tyvärr i ett ökat s.k. politikerförakt.

Nu är det väl klart att man i det här fallet har gjort en eftergift åt kds. Jag har ofta läst tidningen Dagen. Där har det stått många artiklar som varit kritiska mot kasino enligt internationella regler.

Jag vet att man i en koalition av fyra partier måste ge och ta, men om nu kds skulle vara konsekvent – det är en viss fördel – och är emot kasino enligt internationella regler, borde man samtidigt framlägga förslag om att stoppa en del av de i dag förekommande spelformerna. Visar man inte den konsekvensen, herr talman, är det bra att ha en dubbelmoral, för om man förlorar en har man i alla fall en kvar.

Jag vet att människor själva är kompetenta att avgöra vad de vill spela på och i vilka spelformer. Jag har också noterat med glädje att riksdagen mer och mer har myndigförklarat människorna och tillåtit dem ett allt större ansvar.

Den föreliggande propositionen och betänkandet får mig att tänka på en dammsugarförsäljare som talar vitt och brett och mycket om sin produkt, men allra sist säger: Köp den inte! Det är exakt det resonemang som förs i både betänkande och proposition. Det må imponera på andra, men åtminstone på mig imponerar det inte.

Jag har under många år motionerat i denna fråga. Medan Socialdemokraterna var i majoritet hette det att man inte var klar över de eventuella negativa sociala konsekvenser som kunde uppstå. Det fick man köpa trots att re-

geringen inte med ett ord, inte med en rad talade om vad dessa eventuella konsekvenser kunde bestå av, mot bakgrund av vad som är tillåtet i dag.

Nu, herr talman, måste jag säga att jag höjde ögonbrynen riktigt häftigt när jag läste motiveringen ifrån en borgerlig regering. Jag vet att den i alla andra sammanhang står för marknadstänkande och valfrihet. Den säger att man på grund av risken för en ökad konkurrens inte nu kan införa kasino enligt internationella regler!

Hade de argumenten använts i något annat sammanhang hade det garanterat utbrutit stora ramaskrin. Vi har avreglerat och konkurrensutsatt mycket. Men risken är, säger man, att konkurrensen skall bli för stor inom spelbranschen, och därför vill man åtminstone avvakta innan man ger tillstånd till detta.

Det är tre orter i Sverige som eventuellt kan få denna möjlighet. I Europa i allmänhet och i EU i synnerhet tillåts människorna i alla länder att spela på kasino efter dessa regler. I Sverige har en majoritet av riksdagen klart och tydligt talat om att vi vill bli fullvärdiga medlemmar i EU. Men vi tillåter inte våra medborgare samma sak.

Herr talman! I tobaksbutiker, på bensinmackar och varuhus, på tusentals ställen i Sverige kan man köpa trisslotter. Jag tror att de kostar 25 kr i dag. Om man har tur, om fru Fortuna är gunstig, kan man vinna en del pengar. Upp till 1 000 kr kan betalas ut direkt på försäljningsstället. Den enarmade bandit är inte konstruerad som kan tävla med den vinstutbetalningen. Konsekvens saknas!

Ett annat exempel är spel på hästar. Jag är mycket intresserad av det, till mina partikollegers förtvivlan. Jag håller nämligen på att ruinera dem. På Solvalla kan man spela för hur mycket man vill. Det finns ingen övre gräns. Sådana möjligheter kommer aldrig att finnas med det betydligt mer oskyldiga kasinospelet enligt internationella regler.

Det sägs att vi skall avvakta marknaden och utvecklingen. När sedan ett beslut eventuellt skall fattas, skall vi då fråga dem som i dag agerar på spelmarknaden om de tycker att det är bra att vi får ytterligare ett spel? Det är klart att de, precis som alla andra företagare, vill ha monopol. De kommer aldrig att säga ja till denna form av kasino.

Herr talman! Jag hoppas att det blir en ändring och det snart. Jag kommer att motionera nästa år men förutsätter att regeringen innan dess kommer med något vettigt beslut som är förankrat ute bland människor och stämmer med deras syn på vad vi politiker skall syssla med.

Jag är medveten om att en enskild motionär inte alltid får svar. Jag skulle vilja ställa en fråga: Hur kan en borgerlig majoritet säga nej till spel på kasino enligt internationella regler på grund av risken för ökad konkurrens och ökad valfrihet? Den frågan vill jag ställa till samtliga partier.

Herr talman! Kan det vara så i Sverige 1994 att politikerna skall bestämma vad vi skall spela på och hur?

Anf. 125 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Jag skall knyta an till den tidigare debatten på en punkt. Det har ett antal gånger hänvisats till Lotteriutredningen och vad som utreddes och inte utreddes. Tom Heyman, som är majoritetens talesman, säger be-

träffande frågan om kasinon att regeringen på den punkten vill fundera ytterligare. Sanningen är att den fråga som Lotteriutredningen verkligen har undersökt och kommit med en rapport om är just frågan om internationella kasinon. Det finns alltså ett ganska omfattande utredningsmaterial. När det gäller Tipstjänst säger samme Tom Heyman däremot att man kan överlåta bolaget till föreningslivet utan att vi har haft någon parlamentarisk process över huvud taget. Jag förstår inte logiken i det resonemanget.

Här har vi en fråga som är ordentligt utredd. Då vill man fundera ytterligare. Vi vet sanningen, nämligen att regeringspartierna är oense. Det säger man med andra ord. Man säger inte: Vi är oense, och därför kan vi inte komma med något förslag. På denna punkt delar jag den uppfattning som Sten Andersson i Malmö har uttryckt. Det är väl lika bra att man säger som det är i stället för att hymla om denna fråga.

Vad som bekymrar mig ur folkrörelsesynpunkt är att man skall låta en del av folkrörelserna ägna sina krafter åt att bedriva spelverksamhet utan att de för den sakens skull får pengar med någon automatik. Det skall ju vara ett fåtal ägare, en snäv ägarkrets. Utskottets majoritet säger: Liksom regeringen ser finansutskottet det som angeläget att de uppgörelser som träffas är statsfinansiellt neutrala.

Dessutom konstateras, vilket de folkrörelser som kan bli aktuella bör fundera på, att det finns ett risktagande. Man säger att det är rimligt att staten är beredd att ta på sig en del av den risk det innebär för föreningslivet att överta Tipstjänst. Det bör väl möjligen få någon att fundera ytterligare på dessa punkter.

Jag vill också knyta an till Sten Anderssons i Malmö resonemang om att majoriteten inte är beredd att tillåta kasinospel på grund av ökad konkurrens. Apropå konkurrens i samhället är majoriteten beredd att ge monopol på automatspel till ett företag. Det rimmar knappast med den politik som i vart fall Sten Andersson i Malmö förväntar sig att en borgerlig regering skulle föra. Detta om detta.

Herr talman! Jag vill nu vända mig till Elisabeth Persson. Även om detta inte gäller kulturutskottets betänkande har kulturutskottet i hög grad varit involverat i beredningsprocessen. Detta är sista gången jag uppträder i riksdagen i samma debatt som Elisabeth Persson. Jag vill ta tillfället i akt och tacka henna för det arbete som hon har lagt ner i kulturutskottet. Det är ingen överdrift att säga att Elisabeth Persson tillhör de mer ambitiösa ledamöterna. Vi har märkt att hon med stor entusiasm och höga ambitioner har satt sig in i och drivit frågorna.

Elisabeth Persson har dessutom en egenskap som jag tror är viktig för varje politiker, nämligen en hög grad av integritet. Det har hon visat i denna debatt, när hon markerade att hon har en annorlunda uppfattning och att hon också är beredd att stå för den.

Elisabeth Persson är ju företrädare för Östergötland. Hon har länge slagits för att det skall hända någonting i fråga om restaureringen av Vadstena vallar. Vi får uttrycka förhoppningen att det äntligen skall hända någonting, efter det beslut som riksdagen fattade tidigare i vår. Regeringen har nu full möjlighet att snabbt och med kraft effektuera denna Elisabeth Perssons hjärtefråga. Ett varmt tack för gott samarbete!

Anf. 126 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag är övertygad om att Tom Heyman kan svara för sig själv. Jag tycker att Åke Gustavsson skjuter över målet. Om jag inte missminner mig finns det inte någon reservation i fråga om kasinon. Mycket buller för ingenting, skulle man kunna säga.

Herr talman! Skälet till att jag begärde ordet är att det finns en ledande lotteriexpert från kds närvarande i denna kammare. Jag ställde ett antal frågor direkt riktade till henne och hennes parti om deras uppfattning. Det skulle vara snyggt om jag fick svar på åtminstone några av de frågor jag ställde. Eller blir det så att man måste aktualisera det gamla uttrycket "bättre fly än illa fäkta"? Jag kan förstå den generade tystnad som nu lägger sig över kammaren.

Anf. 127 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Jag vill ta tillfället i akt och tacka Åke Gustavsson för de synnerligen vänliga orden. Det har varit ett stort nöje och mycket spännande ur alla aspekter, intellektuellt och på annat sätt, att arbeta tillsammans med alla ledamöterna i kulturutskottet. Dessa år har givit mig mycket. Det beror inte minst på den fina stämning som har funnits över partigränserna i kulturutskottet. Där har vi haft möjlighet att på ett trevligt sätt diskutera, ventilera och vrida på frågorna. Att det har varit möjligt tror jag beror på att alla där har utmärkts av ett synnerligen stort intresse för de frågor det rör sig om. Det har funnits en entusiasm för kulturen som har varit genomgående.

Tack, Åke Gustavsson, för de vänliga orden och för arbetet i utskottet.

Herr talman! Tack för debatterna i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 juni.)

16 § Utvecklingsplan för skolväsendet

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1993/94:UbU11 Utvecklingen för skolväsendet (skr. 1993/94:183).

Anf. 128 JAN BJÖRKMAN (s):

Herr talman! För några veckor sedan kunde vi se elever i en rad kommuner i landet demonstrera mot nedskärningar och kvalitetsförsämringar i skolan. Att elever engagerar sig i och för skolans verksamhet är angeläget och bra. Det är tråkigt att det skall behöva ske mot denna bakgrund. För dessa elever och säkert deras föräldrar klingar talet om Europas bästa skola ihåligt.

Skolan skall ge våra barn och ungdomar kunskaper som ökar möjligheterna till ett bra och innehållsrikt liv. Den skall därför leva upp till högt ställda kvalitets- och kunskapskrav och ge en likvärdig utbildning för alla. Denna ambition har också präglat efterkrigstidens många skolreformer i vårt land.

Reformering av lärartjänsterna, en ny läroplan, en ny gymnasieskola och den reformerade vuxenutbildningen är alla viktiga byggstenar i 90-talets skola.

Under den senaste valperioden har många beslut fattats om skolan. Tyvärr har också många av dessa inneburit att det konstruktiva reformarbetet har avbrutits.

Bland regeringens första åtgärder var att ta bort stimulansbidraget till kommunerna för att förbättra skolmiljön. I samma andetag föreslogs att en fjärdedel av anslaget till den kommunala vuxenutbildningen skulle plockas bort, ett förslag som med all rätt väckte förvåning och ilska landet över.

Med stor brådska genomfördes sedan ett nytt bidragssystem för privata grundskolor och gymnasieskolor. Beslutet innebär att Sverige i dag har ett av världens mest generösa bidragssystem till privatskolor.

Entreprenadverksamhet med svag styrning från skolan har genomförts. Vidare har beslut fattats om en ny läroplan och ett nytt betygssystem. Socialdemokratin har redan redovisat att vi kommer att ändra det betygssystemet vid ett regimskifte.

Många av regeringens beslut har präglats av att formen och organisationen har varit viktigare än innehållet. Europas bästa skola har blivit mer avlägsen med en borgerlig skolpolitik. Det är mot denna bakgrund diskussionen om regeringens skrivelse om skolans utveckling skall ses.

Herr talman! Rätten att välja skola infördes på socialdemokratiskt initiativ våren 1991. Det är angeläget att slå vakt om denna rättighet för elever och föräldrar. Detta gäller såväl rätten att välja en fristående skola som rätten att välja mellan kommunala skolor.

Samtidigt finns det skäl att betona att varje skola bör vara så bra och hålla en sådan kvalitet, att den närmaste skolan blir det naturliga valet. Genom att grannskapsskolan håller en hög och likvärdig kvalitet i alla delar av landet garanteras alla barns rätt till en god grundutbildning.

Vi har med stor oro konstaterat att regeringen inte i utvecklingsplanen för något resonemang om de tendenser till tudelning och segregation av skolan som nu visar sig på många håll inom den svenska grundskolan.

En likvärdig skola som mötesplats för barn med olika social och kulturell bakgrund spelar en viktigt roll för att garantera alla barn goda möjligheter till stabila kunskaper. Dessutom har grannskapsskolan en stor demokratisk betydelse som mötesplats för människor när det gäller att skapa samhörighet och respekt.

Med den borgerliga skolpolitiken har konkurrensen satts före samverkan mellan skolor, och ansträngningarna att värna om grannskapsskolan har i många kommuner bytts ut mot en marknadsorienterad syn på skolan. Föräldern har i många fall reducerats från medborgare till kund.

Det är anmärkningsvärt att utskottets majoritet inte tydligare vill uppmärksamma de tendenser till segregation i skolan som nu blir alltmer märkbara.

Flera faktorer bidrar enligt vår mening till att segregationsrisken ökar i skolan. En är de generella nedskärningar av resurserna som nu äger rum. Klasserna blir större, grupptimmarna färre, och stödresurserna till barn med särskilda behov minskar. Senast i går kunde vi se exempel från Österåkers

kommun med klasser på upp till 35 elever. I Stockholm har antalet speciallärare minskat med 27 % och antalet talpedagoger med 45 % under de senaste åren.

En annan anledning är den s.k. skolpengen och liknande modeller för omfördelning av resurser inom kommunerna. Skolpengen, som bygger på att alla elever är lika och har samma behov, försvårar möjligheterna att fördela resurser just efter behov. Detta innebär omfördelning av resurser från behövande elever och skolor till andra skolområden inom kommunen. Denna tendens är särskilt tydlig i storstäderna.

Om skolor i utsatta områden utarmas är tendensen tydlig att föräldrar med möjligheter väljer bort grannskapsskolan eller t.o.m. bostadsområdet. På så sätt förstärker en orättfärdig resursfördelning den pågående segregationen.

Det finns i detta sammanhang anledning att nämna vad Skolverket har skrivit i Bilden av skolan: "Ett av målen är att alla barn ska få en likvärdig utbildning. Detta betyder bl a att en skola kan behöva mer resurser är en annan skola i kommunen därför att barnen är olika och att de behöver mer eller mindre stöd både på grund av sina egna förutsättningar och på grund av den hjälp hemmen kan ge dem. Det är viktigt att inom den enskilda skolan inte bara barn med mera påtagliga funktionshinder uppmärksammas utan också barn som av andra skäl behöver särskilt stöd för att nå framsteg och utvecklas i skolan. Riskerna med en alltför administrativt rationell resurshantering framgår tydligt av de utvärderingsresultat som presenterats."

Så långt Skolverket. Tydligare kan knappast kritiken mot skolpengen framföras!

En tredje faktor som bidrar till en ökad segregation är bidragssystemet för de privata skolorna. Systemet med ett schablonbidrag innebär i många områden att den privata skolan överkompenseras. Detta får som resultat minskade resurser i den kommunala skolan.

Enligt socialdemokratins mening är ett av de effektivaste instrumenten för att bryta de tendenser till segregation som vi nu allt tydligare ser växa fram att faktiskt fördela resurser till såväl kommunala som privata skolor efter behov.

Vi vill från vår sida samtidigt föreslå att riksdagen tar initiativ till en utredning med syfte att kartlägga segregationstendenser i den svenska grundskolan och föreslå konkreta insatser för att värna om den likvärdiga skolan.

Herr talman! Skolverket har i uppdrag att följa och utvärdera skolans verksamhet. Behovet av en sådan utvärdering har ökat sedan allt fler beslut om skolan har decentraliserats till kommunerna. Den nationella uppföljningen och utvärderingen är en förutsättning för att garantera att elever i olika delar av landet och elever med olika bakgrund och förutsättningar får en likvärdig utbildning.

Riksdagens revisorer har konstaterat att den nuvarande regeringen inte har varit tillräckligt tydlig i att klargöra konsekvenserna av besluten på skolområdet. Inte heller Skolverket har uppmärksammat de väsentligt förändrade ekonomiska betingelserna för skolan och konsekvenserna av det nya statsbidragssystemet i sin verksamhetsplanering.

I utvecklingsplanen konstateras nu att 45 kommuner inte har någon skolplan trots att de enligt skollagen har skyldighet att upprätta en sådan.

Det är enligt vår mening också naturligt att kommunernas roll stärks när det gäller utvärdering och uppföljning av de privata skolorna. Eftersom dessa skolor får sina medel från kommunerna finns det också starka skäl till att de ingår i kommunernas skolplaner.

Det bör enligt vår mening vara regeringens uppgift att se till att en tillfredsställande uppföljning och utvärdering på lokal och på statlig nivå kommer till stånd. Det är angeläget att man tillser att alla kommuner upprättar och följer upp sina skolplaner.

Riksdagen har nyligen fattat beslut om en ny läroplan. Tyvärr tillkom inte den i den breda parlamentariska förankring som hade varit önskvärd. Besluten är nu på väg att genomföras, och det finns anledning att säga att den nya läroplanen innehåller såväl bra som mindre bra delar.

Från socialdemokratisk sida finner vi det angeläget att regeringen noga följer konsekvenserna av de nedskärningar som nu görs på ämnena idrott och hälsa och slöjdämnet. Att dessa ämnen är både populära och angelägna är lätt att konstatera. En i stort sett enig remissopinion underströk de praktisk-estetiska ämnenas stora betydelse i grundskolan. Vi kan bara beklaga att den borgerliga majoriteten beslutade sig för att göra dessa nedskärningar.

När det gäller frågan om samverkan mellan skolan och det omgivande samhället finns det risk för att beslutet om att inte säkra tid för praktisk arbetslivsorientering i timplanen i grundskolan leder till att kraftiga nedskärningar som minskar elevernas möjlighet till kontakt med arbetslivet görs på många skolor. Regeringen bör därför ta initiativ till samverkan mellan skola och arbetsliv och se till att alla elever faktiskt får del av arbetslivsorientering.

Moderaterna och Folkpartiet bekämpade genomförandet av den reformerade gymnasieskolan. Samma gymnasieskola beskrivs nu i positiva ordalag i utvecklingsplanen. Det är bra. I huvudsak har också gymnasiereformen genomförts enligt de ursprungliga intentionerna. Regeringsskiftet 1991 skapade dock osäkerhet i landets kommuner om genomförandet, och ett antal elever kom alldeles i onödan att få en mindre tidsenlig utbildning.

Ett antal förändringar har dock gjorts. Från vår sida har vi kritiserat metoden att genomföra den kursutformade gymnasieskolan. Det är därför angeläget att konstatera att vi har fått till stånd en arbetsgrupp som skall följa införandet av en kursutformad gymnasieskola.

Regeringen införde den 1 juli 1992 en ny lärlingsutbildning med bara begränsat ansvar för skolan. Detta skedde trots att det redan fanns en väl fungerande lärlingsutbildning. Av Skolverkets rapport Bilden av skolan kan man nu se att den nya lärlingsutbildningen i stort sett försvunnit eller snarare aldrig kommit till stånd. Den nya lärlingsutbildningen har blivit ett misslyckande.

Regeringen måste därför belysa effekterna av den minskade lärlingsutbildningen och ge möjligheter till nya ställningstaganden.

Låt mig avslutningsvis peka på vår oro för effekterna av nedskärningen av undervisningen i hemspråk och svenska som andraspråk i kommunerna liksom beslutet att det inte skall finnas någon kursplan i svenska som andraspråk.

Regeringen måste se till att invandrarelever ges de goda kunskaper i

svenska språket som behövs för att säkra deras möjligheter till bra studieresultat.

Herr talman! Svenska skolelevers skolresultat har varit goda vid internationella jämförelser. Det gäller framför allt läsning och skrivning liksom naturorienterande ämnen, främmande språk och samhällskunskap. På andra områden är resultaten inte fullt så goda.

Det är viktigt att de beslut som vi politiker fattar bidrar till en positiv utveckling i skolan. Den borgerliga skolpolitiken leder på många områden bort från den skola som vi i stort har kunnat vara stolta över. I stället för att rätta till orättvisor och brister som finns fattas beslut som leder till en sämre och mer orättvis skola.

Vi socialdemokrater vill fortsätta en konstruktiv reformering av skolan till gagn för alla elever.

Herr talman! Inger Lundberg kommer i ett senare inlägg att ta upp ytterligare frågor som behandlas i detta betänkande. Jag vill för min del konstatera att Socialdemokraterna naturligtvis står bakom samtliga s-reservationer i betänkandet men nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 1, 7 och 9.

Anf. 129 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Jag vill inleda mitt anförande med att rikta ett tack till Hans Nyhage, Christer Lindblom, Ewa Hedkvist Petersen och Marianne Jönsson för dessa år vi haft tillsammans i utbildningsutskottet. Det har varit ett givande och ett tagande. Det har på det hela taget varit en trivsam tillvaro vi haft tillsammans.

Jag vill också rikta ett stort och varmt tack till utskottets personal för den kompetens och den värme som alltid har mött mig och alla de andra i vårt gemensamma arbete för beredningen av ärendena i kammaren. Tack skall ni ha allihop.

Herr talman! Jag har fogat en meningsyttring till detta betänkande. Jag står naturligtvis bakom den, men jag nöjer mig med att yrka bifall till meningsyttringen vad avser mom. 1 och 2.

Jag och Vänsterpartiet har många gånger kritiserats och ifrågasatts i olika utbildningspolitiska debatter när vi har sagt att det inte är säkert att valfriheten har så gyllene kanter som framhävs, framför allt från Utbildningsdepartementets sida.

Vi har i debatten sagt: Valfrihet från vad? Valfrihet till vad? I går fick vi ESO-rapporten, Ds 1994:72, som har analyserat valfriheten inom skolan. Man har sett på konsekvenser för kostnader, resultat och segregation.

Vi i Vänsterpartiet har sagt att det finns en ökad segregation inom det svenska skolväsendet. I tider av knappa ekonomiska resurser leder denna valfrihet förmodligen till en ökad segregering. När vi varit ute och besökt olika skolor i olika kommuner har det många gånger funnits tydliga tendenser till både social och kunskapsmässig segregation.

Det har naturligtvis inte enbart berott på utbildningspolitiken. Det måste jag säga om sanningen skall fram. Men den segregation som skett inom verksamheten i skolan har givetvis påskyndats av den utbildningspolitik som har förts under de senaste tre åren.

I denna rapport går man igenom olika mål för skolpolitiken. Man har tagit

upp ökad variation, förbättrad inlärning, likvärdiga resultat, gemensamma kunskaper och värderingar, ökad kostnadseffektivitet och undvikande av segregation.

Man har fattat beslut om ökade befogenheter för skolledare, åtgärder för att underlätta val, utökad information om uppnådda resultat, ersättningen per elev och dess nivå, rätten att fritt ta ut skolavgifter och ökade bidrag till friskolor m.m. Fyra av dessa sex åtgärder leder till ökad segregation. Det är ett resultat och en situation som borde mana till eftertanke.

Herr talman! För ungefär tio år sedan mötte vi här utanför på Helgeandsholmen elever och lärare i demonstrationer mot de nedskärningar som den dåvarande regeringen var beredd att rikta mot skolan.

En majoritet i riksdagens utbildningsutskott tog dessa protester och demonstrationer på allvar. Vi gick ut och mötte dessa lärare och elever, och vi ändrade i riksdagens beslut så att vi återförde resurser till skolan. Jag önskar att utbildningsutskottet hade kunnat göra samma sak under denna vårriksdag. Ute i skolorna ökar kraven på åtgärder mot den ökade segregeringen.

Herr talman! Jag tycker att det är tråkigt att inte statsrådet Ask är här vid detta debattillfälle. Hon har vid upprepade tillfällen i svar på frågor som jag och andra har ställt till henne och i interpellationsdebatter sagt att hon håller på att göra en utvärdering och utarbeta förslag till åtgärder när det gäller den ökade segregeringen i skolan. Men vi har ännu inte sett en tillstymmelse till åtgärder från departementets sida.

Detta är allvarligt. Det drabbar inte bara kvaliteten i undervisningen. Det innebär inte enbart ett förslösande av de resurser som finns, inte bara de statsbidrag eller medel som delas ut på skolans område, utan också lärare och elever. Det är det kapitalet jag avser. Det är det kapital vi har i Sverige som är viktigast av allt.

Det är viktigt att en ny majoritet efter höstens val tar itu med detta, och här vänder jag mig till Jan Björkman. Jag instämmer i huvudsak i den kritik som Jan Björkman riktar mot den förda utbildningspolitiken. Men jag tror också att det är mycket viktigt för hela skolsverige att vi kan tala om vilka åtgärder vi är beredda att med så bred politisk majoritet i kammaren vidta mot de negativa utvecklingstendenser vi ser på skolans område.

Vi i Vänsterpartiet har därför återigen i en motion med anledning av denna skrivelse om skolutveckligen föreslagit ett kvalitetssäkringsprogram för skolan. Det vore en mycket positiv signal om vi från Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och kanske något mer parti kunde gå ut med det förslaget nu inför skolavslutningen, och att vi är beredda att efter höstens val arbeta för ett kvalitetssäkringsprogram.

Ett sådant program skulle kunna innehålla att vi återinför sektorsbidraget till skolan. Det betyder inte att vi går in och detaljstyr. Det betyder att vi tydliggör det nationella, politiska och demokratiska ansvaret för skolpolitiken.

Programmet bör innehålla en bestämmelse om att vi helst inte vill se fler än 25 elever i varje klass. Det är ett gammalt folkpartikrav, som jag ser all anledning att stödja, men det kanske inte numera finns ett sådant krav. Om det är fallet är det nu ett vänsterpartikrav.

Vi var tidigare överens om stimulansbidrag för att åtgärda arbetsmiljön i

skolan, Jan Björkman, om att vi säger nej till avgiftsbeläggning i skolan, att vi satsar på en ökad och förbättrad vuxenutbildning samt att vi avskaffar den s.k. skolpengen och i stället ser till att de medel som skolan skall ha blir mer behovsorienterade.

En sådan signal ut till skolsverige skulle ge skolorna arbetsro. Det skulle också ge dem en dos entusiasm för att utveckla sitt arbete inom den så viktiga skolan. Låt oss återupprätta den goda skolan.

Jag ställer frågan till Jan Björkman: Är ni från Socialdemokraternas sida beredda att efter höstens val, och att också ge besked nu i valrörelsen, lägga fram ett kvalitetsprogram för skolan, om vi kan bilda majoritet i denna kammare efter riksdagsvalet?

Herr talman! Det finns en rad beslut som vi fattat på skolans område under dessa tre år.

När det gäller valfriheten finns det ett avsnitt som jag vill beröra litet grand. Det gäller de ökade ämnesvalen inom grundskolan. Vi i Vänsterpartiet har biträtt en sådan utveckling. Framför allt har vi talat för större möjligheter att studera språk i grundskolan. Men jag skall erkänna, herr talman, att jag börjar tveka när jag ser vilka effekter det får.

En orolig pappa från Nykroppa ringde till mig i går och berättade att barnen nu skall börja studera tyska i årskurs sex. Det betyder att skolorna i Nykroppa, Persberg, Brattfors, Nordmark och Långban riskerar att läggas ner. Barnen skall alltså köras in till skolan i centralorten Filipstad. För dessa barn finns det inga reella valmöjligheter.

När vi fattar beslut om förändringar i skolan, t.ex. utökade språkval, måste vi i riksdag och regering följa upp detta med de resurser som också behövs för att de skall kunna träda i kraft på ett likvärdigt sätt för alla elever överallt i Sverige, i Nykroppa, Brattfors, Nordmark och Långban. Det är viktigt. Kritiken drabbar också mig själv och Vänsterpartiet.

Anf. 130 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Det finns åtskilliga möjligheter att polemisera med Jan Björkman med anledning av de många överdrifter och den svartmålning som jag tycker att han gjorde sig skyldig till i sitt anförande. Jag avstår emellertid från att göra detta, i varje fall nu, och håller mig till mitt eget inledningsanförande. I det vill jag beröra några av de viktiga frågor som berörs i regeringens utvecklingsplan.

I skrivelsen rörande utvecklingsplan för skolväsendet redogör regeringen för det reformarbete som ägt rum under senare år. Regeringen beskriver detta i tre steg. Det första har varit att genom avreglering och frigörelse åstadkomma förnyelse, kreativitet och mångfald. Den statliga detaljstyrningen har begränsats och ändrats till att staten sätter upp de långsiktiga målen för utbildningsväsendet medan kommunerna har ansvar och frihet att genomföra verksamheten på det sätt som man där anser vara mest ändamålsenligt.

Det andra steget gäller drivkraften för förnyelse. En betydande valfrihet har genomförts på skolans område vad gäller såväl val inom skolan som mellan skolor. Även detta innebär ett ökat ansvar och en vidgad frihet för dem som närmast berörs av verksamheten.

Det tredje steget, slutligen, är att genom de ändrade och nya möjligheterna skapa ett väl fungerande informations- och utvärderingssystem.

En viktig uppgift för alla som verkar inom skolväsendet blir att under den närmast kommande treårsperioden införa de nya måldokumenten och betygssystemen i skolan. De nya läroplanerna innebär stora möjligheter till lokal skolutveckling.

I skrivelsen lyfter regeringen fram viktiga frågor som den avser att arbeta med de närmaste åren. Det handlar om inriktningen av skolans inre liv. När vi nu går från en regelstyrd till en målstyrd skola är det viktigt att vi har ett utvärderingssystem som fungerar på ett bra sätt. Vi får bara inte misslyckas i det avseendet.

Genom en målstyrd skola skapar vi förutsättningar för att skolan skall bli en lärande organisation, där analyser av resultat och utfall ligger till grund för en kontinuerlig utveckling och förbättring. I det sammanhanget vill jag påpeka vikten av att alla skolans intressenter skall kunna studera och bedöma resultaten och utfallen så att vi når bättre resultat.

Herr talman! Den nationella utvärdering som Skolverket genomfört visar att den svenska skolan ger de flesta elever goda basfärdigheter. Eleverna är duktiga på att läsa och skriva samt i muntlig framställning. Det gäller också språk, och då framför allt engelska.

Men det finns också en annan bild, som visar på brister när det gäller elevernas förmåga att se samband och att självständigt lösa problem genom att tillämpa sina kunskaper. Utvärderingen visar också att en stor grupp elever har svaga kunskaper i matematik. Detta är naturligtvis bekymmersamt och måste bli föremål för speciella insatser.

Utvärderingen vittnar även om att katederundervisningen alltjämt är den vanligaste undervisningsformen, särskilt på högstadiet, medan grupparbete och undersökande arbete förekommer mer sporadiskt. Det är nu viktigt att man ute på skolorna stimulerar den pedagogiska debatten för att utveckla elevaktiva arbetsformer i skolan.

Socialdemokraterna talar ofta om att regeringen nedrustar skolan, skapar en segregerad skola och satsar alltför mycket på fristående skolor. Detta är våldsamma överdrifter. Låt oss komma ihåg att under en period på 1980-talet steg lärartätheten i stort sett varje år. Det berodde dock snarare på minskade elevkullar än på medvetna prioriteringar. Sverige har alltjämt en internationellt sett hög lärartäthet. Mellan åren 1991 och 1992 ökade klassmedeltalet från 21,8 elever till 22,1, alltså med 0,3. Lärartätheten minskade samtidigt genomsnittligt från 8,5 till 8,3 lärare per 100 elever, alltså med 0,2.

Vi kan konstatera att Sverige är det land där de totala utbildningskostnaderna i grundskolan och gymnasieskolan är högst, drygt 5 % av BNP. Det går alltså inte att tala om någon nedrustning.

Herr talman! Skolverket framhåller att uppföljnings- och utvärderingsverksamheten är en svag länk i kommunernas styrning av skolan. Således har åtskilliga kommuner t.o.m. underlåtit att upprätta skolplaner. Många kommuner uppger att de inte har kompetens eller resurser för utvärderingen av sina skolplaner. Utskottet understryker att detta måste åtgärdas.

De nya läroplanerna, kursplanerna och timplanerna ställer stora krav på förmågan att prioritera och utveckla verksamheten. Skolans professionella

aktörer ges stort utrymme och ansvar i den nya skolan. Det är nödvändigt att skolans rektor kan stimulera det pedagogiska arbetet och skapa uppslutning kring lokala mål och organisatoriska lösningar. Detta förhållande måste leda till en ny ledarskapsutbildning, som bygger på genomgången statlig rektorsutbildning. Det är också viktigt med en vidgad fortbildning av lärare som bidrar till en utveckling av det lokala skolarbetet.

Herr talman! Jag övergår nu till att helt kort kommentera några av de socialdemokratiska reservationerna. Flera av dessa är en upprepning av nyligen gjorda ställningstaganden, t.ex. vad gäller lärlingsutbildningen, praon och samverkan mellan skolan och barnomsorgen. Det finns givetvis ingen anledning för utskottsmajoriteten att frångå sin tidigare uppfattning i dessa frågor.

I ett par reservationer vädrar Socialdemokraterna sin negativa inställning till skolpengen och friskolorna, som de påstår leder till ökad segregation. Jan Björkman framförde pliktskyldigast detta även den här gången. Det finns ingen saklig grund för sådana påståenden, men därest tendenser i den riktningen skulle uppenbara sig framgår det av utskottets utförliga skrivning på s. 6 och 7 i betänkandet att regeringen nogsamt följer utvecklingen och att Skolverket har en viktig utvärderingsuppgift i sammanhanget.

Slutligen vill jag med anledning av reservation 5 fråga Jan Björkman om Socialdemokraterna vill återinföra sektorsbidraget till skolan och därmed åter allvarligt begränsa den kommunala friheten och självbestämmanderätten.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer och meningsyttringen.

Anf. 131 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Herr talman! Den värderade utskottsordföranden Hans Nyhage sade att jag gjorde mig skyldig till svartmålning och överdrifter när det gäller utvecklingen av skolan i dag. Med anledning av det vill jag ställa en fråga till Hans Nyhage. Hyser inte Moderaterna och regeringspartierna någon oro med anledning av de tendenser vi ser till ökad segregation i den svenska skolan i dag? Är ni nöjda med det läge som vi har i dag, där så många känner oro för situationen i skolan? Varför är ni så rädda för att utreda de här segregationstendenserna?

I den ESO-rapport som framlades i går och som Björn Samuelson nämnde i sin inledning pekar man på tre konkreta saker: 1. att kommunernas kostnader för skolan ökar till följd av de höga bidragen till friskolorna, 2. att segregationen nu kan öka och 3. att friheten att ta ut skolavgifter kan motverka de skolpolitiska målen.

Det finns alltså ett antal företeelser som inte vi utan mera oberoende källor har pekat ut som orosmoment. Jag tycker att de generella nedskärningar som sker i skolorna i dag i form av större klasser och mindre personal tillsammans med skolpengen, som omfördelar resurserna, och överkompensationen till privatskolorna inger oro när det gäller de svagaste eleverna.

Hur är det egentligen, Hans Nyhage, med Moderaternas syn på den sammanhållna grundskolan? Ni anklagar oss för att tala för mycket om grundskolan och för litet om de privata skolorna. Det är sällan som man hör Mode-

raterna säga någonting om grundskolan, i varje fall i positiv riktning. Det handlar oftast om att man beskriver grundskolan som ett uniformt system, som om alla skolor och alla klasser fungerade efter samma mall. Hur ser ni egentligen på grundskolan framöver?

Jag konstaterade vidare att Hans Nyhage var nöjd med utvecklingen av lärlingsutbildningen. Det måste betyda att man på regeringssidan tycker att det är bra att det inte finns någon lärlingsutbildning. Jag kan inte tolka det på något annat sätt. Vi känner en oro över att lärlingsutbildningen är på väg att försvinna och tycker att misslyckandet med denna borde stämma till en viss eftertanke på regeringssidan.

Anf. 132 HANS NYHAGE (m) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det sista, som gällde grundskolan. Jag är verkligen den förste att säga att det finns åtskilligt mycket positivt i den svenska grundskolan. Det åstadkoms mycket goda resultat där, och det utförs ett hängivet och gediget arbete av en ansvarskännande lärarkår. Det finns alltså åtskilligt att vara tacksam för i det arbete som utförs i den svenska grundskolan.

Detta hindrar inte att vi såväl inom grundskolan som utanför den vill ha valfrihet, och det är i det sammanhanget som vårt sätt att se på friskolorna kommer in i bilden. Vi känner en stor oro över de upprepade attacker mot friskolorna som Socialdemokraterna gång på gång för fram. Det har skett åtskilliga gånger under mitt år i utbildningsutskottet.

Jag fick också frågan om vi känner oro för ökade tendenser till segregation. Jag framhöll i mitt anförande att det gäller att verkligen observera den frågan. Regeringen hade en mycket stark framförhållning i det avseendet, och även Skolverket bedriver ett mycket viktigt sådant arbete. Jag hävdar att påståendena om den kraftfullt ökade segregationen inte finns belagda.

Jan Björkman hänvisade till ESO-rapporten. Jag vill bara peka på vad som står i pressmeddelandet med anledning av denna rapport:

Men tillgången på erfarenheter är begränsad. Rapporten bygger i huvudsak på en litteraturöversikt och en teoretisk diskussion av tänkbara effekter.

På den andra sidan, högra spalten, framhålls:

Effekter på segregation av ökade valmöjligheter är entydiga. Det finns exempel på vissa städer i USA som visar att ökade valmöjligheter i kombination med ökad profilering av skolor leder till minskad segregation när det gäller socialt ursprung eller ras.

Jag tycker att man skall hålla sig till de fakta som här redovisas.

Med anledning av det som i inledningen av Jan Björkmans replik sades om svartmålning vill jag säga att jag tycker att ni socialdemokrater gör er skyldiga till för mycket av svartmålning. Ni generaliserar för mycket. Det måste vara närmast kränkande för de många ansvarskännande människor som arbetar med stort allvar inom skolan att höra dessa ständiga fördömanden av hur eländigt det är ställt i den svenska skolan när detta inte är sant.

Anf. 133 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Herr talman! För att börja med det sista vill jag säga att det som är kränkande väl inte är att vi speglar den oro som finns i skolan över den politik

som den borgerliga regeringen för. Det kan knappast vare sig elever eller lärare lastas för. Jag tycker att det är mera kränkande att, som regeringen gör, tala om ett uniformt skolsystem och om den uniforma grundskolan. Jag tycker att det antyder en nedvärdering som den svenska grundskolan och de som arbetar i den inte har förtjänat.

Det var bra att Hans Nyhage ändå sade att det finns en hel del som är positivt och värt att bygga vidare på i grundskolan. Man får vara tacksam för det lilla.

När det gäller valfriheten vill jag säga att vi inte är emot den och inte har kritiserat den som sådan. Vad vi har sagt är att de ekonomiska styrsystem som den borgerliga regeringen har infört tillsammans med den ökade rätten att välja ger tendenser till segregation. Det är det som oroar oss. Att privatskolorna då hamnar i denna diskussion beror inte på dem själva utan på att regeringen och den borgerliga majoriteten har valt ett ekonomiskt styrsystem som omfördelar pengar från de kommunala skolorna till privatskolorna. Man har valt en modell med schablonbidrag som utgår från att alla elever är likadana och har samma behov. Det uppmuntrar till att skolan väljer elever snarare än till att eleverna väljer skola.

Vad gäller de erfarenheter från USA som Hans Nyhage pekade på tror också jag att det kan finnas inslag av goda effekter av en valfrihet. Men det viktiga är att vi här har valt ett ekonomiskt styrsystem som innebär att vi riskerar att få en ökad segregation och större orättvisa. Det som ESO-rapporten klart visar är att tendensen går mot en ökad segregation. Rapporten ger oss på det sättet rätt när vi har uttryckt farhågor för den politik som man nu för.

Jag tycker att det är synd att Hans Nyhage och den borgerliga majoriteten inte vill ta fasta på de tendenser som vi ser. Det är betydligt lättare att stämma i bäcken än i ån.

Jag vill vidare fråga Hans Nyhage vad det är för fel på ett sådant resurssystem som vi vill ha för privatskolorna och som bygger på att elever och skolor skall tilldelas resurser efter behov. Vilket grundläggande fel är det i den tanken, Hans Nyhage? Det hade varit mycket bra att få ett konkret svar på den frågan.

Anf. 134 HANS NYHAGE (m) replik:

Herr talman! Det grundläggande felet är att med ett sådant system som ni förespråkar kommer friskolorna att behandlas på mycket skilda sätt runt om i landet. Det är ingen hemlighet att man i socialdemokratiskt styrda kommuner är mycket negativt inställd till friskolesystemet. Hur tror Jan Björkman att det går med friskolorna i sådana kommuner, om ert system skulle genomföras?

Det är alltså för att slå vakt om en rättvis behandling av friskolorna som vi ställer oss bakom det nuvarande systemet. Det är väl ändå rim och reson i påpekandet att de anslag som ges till friskolorna, 1 % av anslaget till 2 % av eleverna, inte på minsta sätt skulle äventyra grundskolan som sådan.

Så till den uniforma grundskolan. Genom det beslut som har tagits om den nya läroplanen skapas oerhörda möjligheter för grundskolan att icke vara en uniform grundskola. Det vittnar om att det finns mycket stora möjligheter

att utveckla skolan lokalt på det sätt som man anser vara bäst och riktigast, givetvis inom ramen för de uppställda målen. Vi har genom vårt ställningstagande till läroplansfrågorna verkligen visat att vi menar att det skall finnas en betydande frihet att komma bort från ett stelbent system.

Beträffande privatskolorna tror jag inte att det är någon mening att fortsätta diskussionen. Vi vet ju exakt positionerna. Men låt mig bara nämna namnet Kajsa Gustavsson – detta fruktansvärda exempel. Ingen enda av oss skulle kunna få en tanke på att ställa oss bakom det som skedde denna elev. Hon har lämnat sin grundskola och går nu i en privatskola. Jag tycker att vi skall vara tacksamma för att denna möjlighet finns.

Förstår icke Jan Björkman den oro man känner ute bland friskolorna för dessa ständiga angrepp från socialdemokratiskt håll? Det gäller inte bara beträffande friskolorna, utan också beträffande skolpengen.

Anf. 135 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Eftersom jag vet att Hans Nyhage i grunden är en folkbildare vill jag ha en samtalande replik.

Jag blir oroad, Hans Nyhage, när jag läser ESO-rapporten. Jag ser att olika förutsättningar ändras. Det skall bli ökade befogenheter för skolledare osv. I fyra av sex fall ökar segregationen. Det är obestridligt utifrån de förutsättningar som har getts att det leder dithän.

Då måste vi reagera på det från ansvarigt håll. Utredning efter utredning och rapport efter rapport visar att det är barnen och ungdomen som tar stryk i den nedskärningspolitik som förs gentemot kommunerna.

Då måste vi diskutera olika åtgärder som behöver vidtas. En sådan åtgärd, menar jag, kan vara att vi bör föra en debatt och överväga en förändrad struktur för den statliga skolmyndigheten framöver. Det tror jag är en viktig fråga.

En annan sådan åtgärd kan vara följande: Hans Nyhage sade i det tidigare replikskiftet att friskolorna – och då skulle de andra vara "ofriskolor", men det vägrar jag att kalla dem – skulle bli orättvist behandlade. De skulle bli så olika behandlade om vi inte från centralt håll skulle slå fast en exakt procentsumma för hur mycket de skall ha i bidrag.

Det är just detta som är finessen: Skolor blir olika behandlade. Jag vill se skolorna som de elever som går där. De är olika och de behöver olika mycket resurser. I och med att jag har sagt att en del behöver mer, herr talman, så måste jag också säga att det innebär att andra får litet mindre.

Samma sak skall gälla dessa skolor som skall gälla för skolan i Nykroppa eller Långban och de elever som går där. Jag förstår inte varför vi skall göra en skillnad. Alla barn är väl inte lika bara för att de går i en s.k. friskola. Och alla barn är inte lika bara för att de går inom den allmänna grundskolan.

Här måste vi framöver på något sätt hitta bättre styrmedel utan att vi från riksdag och regering detaljstyr. Vi måste få en bättre förståelse för att vi kan ta steg mot en mer likvärdig skola. Vi har långt dit.

Detta är särskilt allvarligt och viktigt i en tid när vi inte har stora skattkistor att ösa ur.

Anf. 136 HANS NYHAGE (m) replik:

Herr talman! Jag vill gärna fråga Björn Samuelson om han tycker att det är en finess med olika behandling av skolorna som kan leda till att vissa kan få mycket och andra få intet? Är det verkligen en finess med ett sådant system, Björn Samuelson?

Det är för att undvika en annorlunda behandling av just denna typ av skolor som vi har systemet som klargör och garanterar att friskolorna behandlas på likvärdiga villkor.

Björn Samuelson tar upp frågan om nedskärningarna. Vi har haft den diskussionen förut. Jag har anledning att återigen fråga: Är Björn Samuelson verkligen omedveten om att vi har haft, och alltfort har känning av, en mycket kraftfull ekonomisk kris i det här landet? Det är en ekonomisk kris som jag med bestämdhet vill påstå har skapats under tidigare majoritetsförhållanden i den här kammaren. Den har lett till att vi måste visa återhållsamhet och göra begränsningar och besparingar på snart sagt alla områden. Det har inte gått att undvika att göra begränsningar även på skolans område.

Kom ihåg att detta har skett från ett mycket högt utgångsläge. Även i dag, herr talman, anslår Sverige mer resurser än något annat land i förhållande till bruttonationalprodukten just till skolväsendet. Vi ligger högst i världen ändå.

Hur kan andra länders skolor klara sig som har sämre ekonomiska betingelser än vi har? Hur kan de över huvud taget bara finnas? Det är frågor som jag tycker att Björn Samuelson skulle något fundera över.

Jag menar alltså att vi har reagerat på olika sätt från ansvarigt håll när det gäller utvecklingen på skolans område. Vi har reagerat genom läroplanen, kursplanerna, timplanerna, utvecklingsplanen. Gång på gång återkommer vi till det absoluta kravet på att vi skall skapa förutsättningar för en bra skola, att ge våra ungdomar den utbildning som vi alla är betjänta av blir så bra som möjligt.

Anf. 137 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Ja, Hans Nyhage, jag är beredd att ta ansvar för att resurser fördelas olika inom och mellan olika skolor, olika inom och mellan t.o.m. klasser inom olika skolor och inom samma skola. Jag tycker att det är helt rätt, om behoven varierar, och det gör de i dag. Därför kan man alltså inte lägga ut resurserna som en jämn smet. Det är fel! Det är fel gentemot lärarna, eleverna och skattebetalarna. Det är också fel gentemot en ansvarsfull ekonomisk politik.

Så till detta med resurser. Jag har inte med ett ord sagt att vi behöver öka resurserna nu. Det är inte säkert. Men jag utesluter inte heller, herr talman, att det i tider som dessa faktiskt kan vara motiverat att något öka resurserna också till skolan.

Skolan, dess personal och elever är inte opåverkade. De är ju inte som ett neutrum i förhållande till samhället i övrigt. De påverkas naturligtvis av en alldeles för hög arbetslöshet. De påverkas av den sociala utslagning som arbetslösheten bl.a. medför.

Jag är inte stenblind, Hans Nyhage. Det finns skolor i en del kommuner där jag kan peka ut nästan varenda elev som inte kommer att gå vidare till

vare sig teoretiska studier på gymnasieskolan eller än mindre högskolestudier, utan de kommer att gå ur grundskolan och direkt ut i arbetslöshet och förmodligen social utslagning.

Detta smärtar mig. Det kan jag se i tidningar och TV flera gånger varje månad. Jag är oroad över sådana tendenser.

Allt detta har inte åstadkommits under de senaste tre åren – nej, naturligtvis inte. Men det är väl dags att sätta i gång marschen åt andra hållet, och det gör vi inte med en stelbent centraliserad dirigering som nu sker, t.ex. med statsbidragen till de s.k. friskolorna – även om det ändå är en fjuttfråga i sammanhanget.

Anf. 138 HANS NYHAGE (m) replik:

Herr talman! Björn Samuelson använde uttrycket "fjuttfråga i sammanhanget". Jag skulle kunna haka på och säga, att om man på fullt allvar menar att 1 % av de totala kostnaderna, som går till 2 § av eleverna, på minsta sätt skulle rasera grunden för det svenska grundskoleväsendet, då vet man faktiskt inte vad man talar om, herr talman. Det är en fullkomlig orimlighet!

Låt mig därtill säga att det faktiskt rör sig om en bidragsnivå på 85 % som går till friskolorna. Finessen med det är ju att vi då vet att friskolorna garanteras en lika behandling över hela vårt land.

Björn Samuelson kan väl ändå inte mena att den del som går till friskolorna på ett allvarligt sätt skadar svensk grundskola?

Björn Samuelson ställde en fråga i sin förra replik om synsätt och oron för segregation. Jag påpekade redan i mitt inledningsanförande att det finns en utförlig beskrivning i betänkandet av vilken roll regeringen och Skolverket självklart skall spela i detta sammanhang. Därest det finns tendenser, som verkligen kan beläggas, att det råder en ökad segregation, är det allas vår skyldighet att göra allt vad vi kan för att motverka detta. Ingen tycker att segregation är något som skall eftertraktas – verkligen inte! Vi tar avstånd – jag vill gärna använda det uttrycket – från segregation. Men jag anser att det från vissa håll görs överdrifter.

Anf. 139 CHRISTER LINDBLOM (fp):

Herr talman! Låt mig först få besvara den vänlighet som Björn Samuelson visade mig. Jag vill tacka tillbaka. Jag vill också passa på att tacka vårt kompetenta, trivsamma kansli för dessa tre år. Jag vill tacka vår ordförande Hans Nyhage för det senaste året, som har varit trivsamt under hans klubba. Jag vill i övrigt tacka alla utskottskamrater för dessa tre trivsamma år i utbildningsutskottet.

Vi diskuterar ett historiskt dokument i dag. Det är den första utvecklingsplanen som är baserad på en nationell utvärdering i det nya styrsystemet. Jag vill först av allt passa på att ge Skolverket en stor eloge för ett alldeles utmärkt och intressant material som bilderna av skolan från den nationella utvärderingen har utgjort.

Bitvis är det en mycket glädjande bild. Vi har en mycket bra skola. Men det finns en del oroande och anmärkningsvärda inslag.

Vi skall i dag diskutera utvecklingsplanen för skolan, dvs. att skapa den goda skolan. Det skall vara en skola som präglas av lärandets glädje. Detta

är inte helt entydigt samma sak som den finaste och mest välutrustade skolan, kanske inte ens den mest personaltäta skolan. Det finns alltså andra kvaliteter som är väsentliga att diskutera.

Vi brukar ibland använda vissa nyckelord. Vi säger ofta att eleven skall vara i centrum i skolan. I det uttrycket ligger att eleven skall vara huvudperson, subjekt i stället för objekt. Det skall finnas ett rikt mått av inflytande och ansvar, och hans eller hennes specifika förutsättningar skall tas till vara. Det är vad vi brukar kalla individualiserad undervisning.

Tyvärr ger den nationella utvärderingen en bild som inte motsvarar förväntan. Jag kan inte underlåta att så här på fredagseftermiddagen citera min gamle liberale broder Fridtjuv Berg. Han skrev 1883 följande rader, som jag tycker fortfarande kan finnas med i den nationella utvärderingen 1992:

"Skulle det således gifvas ett uppfostringssystem, som trodde sig om att utbilda hvem som hälst till ungefär hvad som hälst och utan hänsyn till den enskildes individualitet sökte inpassa honom i en förut godtyckligt bestämd lefnadsställning – då vore detta det mest olycksbringande och människofientliga, som tänkas kunde. Eftersträfvar man däremot en uppfostran, som länder mänskligheten till lycka och gagn, då måste man inrätta den så, att den icke kränker och förkrymper, utan hjälper och utvecklar individualiteten."

Detta var för 111 år sedan. Han kallade detta för fortskridande individualisering. Jag tycker att det är ett alldeles utmärkt uttryck.

Individualisering är inte något nytt. Det är naturligtvis en otroligt central fråga i en god skola. Vi brukar ibland tala om att ta krafttag. Det är självklart att vi måste göra så. Men jag kommer tillbaka till frågan om skolans utveckling i fråga om pedagogik och organisation alldeles strax.

En stor del av debatten har hittills rört resursinsatsen, det man ibland på svengelska kallar för "input". Jag tänker i större utsträckning – utan att på något sätt förringa de problem som finns i dag med tuffa besparingar – ägna mig åt processen, dvs. "output" i den andra ändan. Det är alltså utfallet eller resultatet. Där finns det också en del i den nationella utvärderingen som visar att det inte är alldeles bra överallt. Det gäller Na-ämnen och matte. Många barn har dåliga baskunskaper.

Det finns alltså ett stort behov av ett slags utveckling som gynnar denna process och som till slut gynnar utfallet.

I den OECD-rapport som kom 1992 konstaterade man att Sverige hade en kolossalt låg utvecklingsgrad i fråga om pedagogisk utveckling. Samma sak framgår av den nationella utvärderingen, som vi diskuterar i dag. I den ESO-rapport som kom litet tidigare i år – och som heter Skolans kostnader – effektivitet och resultat – framgår det, att trots att skolan avreglerades för ett antal år sedan och lokala skolstyrelser och professionen har fått det huvudsakliga ansvaret, har det inte skett någon större organisatorisk utveckling över huvud taget. Vi behöver en ny elev- och lärarroll för att få en ny skola. Detta måste skapas inifrån, och det kräver någon form av stimulans. Vidare krävs forskning som stöder utvecklingen. Det är fråga om en forskning i lärande. Det finns ett alldeles utmärkt exempel i Luleå. Där har ett centrum för forskning inrättats. Jag har glädjen att sitta med i styrelsen.

Jag menar att vi måste ha en pedagogisk forskning som inte för femtionde

gången omvärderar en sedan länge utdöd pedagogik. Vi måste ha en forskning som handlar om klassrummet, som handlar om lärandet i kommunikationen mellan elev och lärare. Jag tror att det är något som krävs för att stödja denna forskning. Vi måste ha en fortbildning och kompetensutveckling som mer än tidigare är strukturerad och som för i en viss riktning. Självfallet skall professionen disponera medel för fortbildning, fördjupning och breddning. Men vi måste också se till att det på den politiska nivån finns en strategisk resurs för att använda i styrningen av skolan.

ESO-rapporten, som jag nyss hänvisade till, visar tragiskt nog att lokalkostnaderna har ökat under de senaste åren. Däremot har den del av kostnaderna som går till undervisningen minskat. Det är fråga om kostnader för lokaler som kanske utnyttjas till 20 %. Lokalerna drar mera pengar än undervisningen – det som det hela egentligen handlar om. Undervisningen har fått stryka på foten.

Jag tänkte säga litet grand om föräldrainflytandet. Jag tror att det är en viktig del i en positiv utveckling av skolan. Vi i Folkpartiet har i många år ivrat för att decentraliseringen skall flyttas ut ytterligare ett steg och för att skapa skolstyrelser. Vi vet i utskottet att det har initierats en utredning som skall kartlägga vilka samarbetsformer som finns i dag och vad som behöver göras för att ytterligare skapa en grogrund och en möjlighet för att decentralisera makten ytterligare.

Uppföljning och utvärdering är en väsentlig del för att följa upp process och resultat. Det finns egentligen ingen tradition inom skolan på detta område. Det råder en dålig metodutveckling. Det är precis som jag sade tidigare, dvs. att ett behov måste stimuleras inifrån. Det finns ett behov överallt. Jag vill inte säga att det råder en total frånvaro av detta, men det behövs mer. Vi kan aldrig härifrån stifta lagar eller skriva förordningar som stipulerar att det skall göras en kreativ utvärdering. Det måste kännas som ett behov inom verksamheten.

Jag tänkte ställa några retoriska frågor. Det finns inte någon här som kan svara på dem, eftersom Skolverket inte är representerat i riksdagen. Jag har några funderingar runt omkring den laglighetstillsyn som Skolverket har gjort av ett antal friskolor. Jag tänkte ställa ett antal frågor som vi kan fundera över.

Är det rimligt att Tyska skolan i Stockholm har särskilda intagningskrav i tyska språket? Jag tycker faktiskt det. Jämför t.ex. med en musikskola. Det är väl ganska självklart att man måste vara musikalisk och kunna spela ett instrument för att kunna komma in där. Får man bedriva Waldorfpedagogik i Waldorfskolor? Det tycker jag också är alldeles självklart.

Skall det behöva ta ett år att bestämma sig för att en enda elev i en friskola i Höör är ett något för litet elevantal? Det tycker inte jag.

Kristofferskolan i Bromma har blivit utvärderad i enlighet med laglighetstillsynen. Skolan inspekterades i mars 1993. I mars 1994 fick man Skolverkets synpunkter. Fram till januari 1995 har man tid på sig att lägga fram förslag om vad man vill göra. Under ett och ett halvt år lever man alltså i ett vakuum. Man får inget nytt godkännande, och det gamla godkännandet dras inte heller tillbaka. Var och en kan ju förstå att det är ganska besvärligt att existera under sådana förhållanden.

När vi nu diskuterar friskolor skulle jag vilja ta upp resonemanget kring en bidragsnivå på 85 %, Jan Björkman. Jag förstår själva resonemanget och är beredd att diskutera den procentsatsen. Men jag är egentligen inte beredd att diskutera på det sätt som Jan Björkman och andra socialdemokrater gör, nämligen att man efter ett slags behovsinventering av resurser till friskolorna i god politisk anda skall kunna besluta att det skall vara på ett visst sätt.

Jag ställer frågan rakt ut till Jan Björkman: Hur tänker sig Socialdemokraterna kunna garantera att de goda friskolorna får en möjlighet att överleva? Med det sätt att finansiera som ni socialdemokrater hänvisar till finns det, såvitt jag kan förstå, ingen reell möjlighet till en långsiktig planering, utan det är ett roulettspel där kulan avgör om friskolorna kan fortsätta eller inte. Om man från Socialdemokraternas sida har sagt att man accepterar företeelsen friskolor får man, oavsett vad man än tycker om friskolor, faktiskt också anvisa någon metod som är trovärdig vad gäller finansieringen av dem. Det är en trygghet.

Anf. 140 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att Christer Lindblom har en betydligt mer balanserad syn, än Hans Nyhage hade för en stund sedan, på det läge som den svenska skolan i dag har. Christer Lindblom konstaterar mycket riktigt att mycket är bra i den svenska skolan. Det är värt att också ange. Den skolpolitik som bedrivits under lång tid under rubriken En skola för alla, har ju gett ett mycket gott resultat på många områden. Jag vill tillägga att det inte bara är Socialdemokraternas förtjänst, utan den skolpolitiken har varit brett förankrad, inte minst hos Folkpartiet men även hos Centern. Det är snarast efter inträdet i den borgerliga maktsfären, tillsammans med Moderaterna, som vi har kunnat se en del avsteg från den.

Christer Lindblom noterade också att det finns oroande och anmärkningsvärda inslag. Det är dessa som jag har velat lyfta fram. Skolans utvecklingsplan måste ju baseras på de problem som finns. Om vi inte identifierar och godkänner problemen har vi inte heller förutsättningar att skaffa oss ett instrument för att skydda oss mot de problem som skolan har.

Det som Christer Lindblom sade om lärandets glädje var också bra. Jag kan i långa stycken instämma i det som Christer Lindblom sade om individualiseringen. Men jag skulle jag ändå vilja fråga: Om man har en utpräglad syn på individualisering, hur stämmer det med resonemangen om skolpeng och schablonbidragsersättningar till de fristående skolorna? Vilka är förutsättningarna för individualisering, om man tror att alla elever är lika och har samma behov av tilldelningen av resurser?

Det är bra att vi i utskottet har kommit överens om att pressa regeringen på att komma med förslag om hur föräldrainflytandet i skolan skall stärkas.

Christer Lindblom uppehöll sig kring de fristående skolorna. Jag tror att det finns många bra friskolor, som vi har anledning att titta närmare på och uppmärksamma. Men det finns också friskolor som har visat mindre bra resultat. Det finns dessutom friskolor som det finns anledning att utifrån barnens perspektiv vara litet orolig över. Det tror jag att Christer Lindblom, om han funderar ytterligare ett snäpp, kan hålla med om.

Det var bra att Christer Lindblom sade att man var beredd att diskutera frågan om dessa 85 %; det är en bra utgångspunkt, en bra början.

Beträffandet påståendet att det skulle innebära ett roulettspel om skolor och elever tilldelades resurser efter behov – såvida jag förstod saken rätt – måste jag få påpeka att den situationen lever varje klass, varje skola och varje elev i grundskolan med i dag. Den läroplan som fortfarande gäller innebär ju att resurserna skall fördelas efter behov; det är grunden. Först skall resurser delas ut till de mest behövande, och därefter skall resurser delas ut till klassverksamheten i övrigt. I det fallet är det inget som skiljer den fristående skolan från den grundskola som vi har.

Anf. 141 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Den konkreta fråga som jag ställde till Jan Björkman fick jag inget svar på. Det kan hända att svaret kommer i nästa inlägg. Jag frågade: Hur skall en socialdemokratisk resurstilldelning till de goda friskolorna garanteras med det system som skisseras och som innebär att man delar ut efter behov?

Socialdemokraterna säger ju, vilket naturligtvis är alldeles riktigt, att skolbudgetarna dräneras, dvs. kostnaden tär på skolbudgeten. Det drabbar då barn i den vanliga skolan; det är det vanliga resonemanget. Men om man inte har någon annan finansieringskälla än skolbudgeten för detta, förstår jag inte det. Om behovet visar sig vara 85 % är det ju samma dränage som det handlar om. Jag förstår då inte vari lösningen på problemet ligger.

Jag tycker att man antingen skall säga att vi inte skall ha några friskolor, eller också ha en trovärdig finansiering av friskolor. Det är det som jag efterlyser. Om man bara har en enda finansieringskälla – det är densamma för Jan Björkman och mig, såvitt jag förstår – dvs. skolbudgeten i den lokala kommunen, uppstår dränage när man skall dela med sig till alternativa verksamheter. Det går inte att omedelbart kompensera sig för det pengabortfall som uppstår om några barn går över till en friskola.

Jag skulle också vilja kommentera frågan om hur skolpeng och friskoleersättning skulle kunna gå ut över individualiseringen. Om det skulle vara så som man ibland litet slarvigt säger, dvs. att skolpengen läggs i en liten ryggsäck hos varje barn, vilken de tar med sig till skolan, och om det skulle vara så att varje barn konsumerar exakt sin egen skolpeng, skulle jag naturligtvis inte kunna ställa upp på det. Jag ställer över huvud taget inte upp på fyrkantiga skolpengssystem som inte har någon resurs avsatt för exempelvis barn med särskilda behov. Det vill jag markera.

När en friskola, eller en vanlig skola, får någon form av skolpengsersättning innebär det en viss summa pengar. Självklart fördelas den summan i en god skola efter de behov som finns. Det är där individualiseringen sker. Och framför allt, Jan Björkman, sker individualiseringen utifrån lärarperspektivet. Den gode läraren tar reda på vilka förutsättningar och behov som varje elev har för att försöka utnyttja den informationen för elevens utveckling.

Anf. 142 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Herr talman! Utgångspunkten för oss socialdemokrater när det gäller bidraget till friskolorna är att friskolorna skall ha resurser efter behov. Christer

Lindblom talade om de goda friskolorna. Det vore bra om vi kunde koncentrera oss kring dem.

Anledningen till att skolbudgetar dräneras, för att använda Christer Lindbloms egna ord, är att man med en bidragsnivå på 85 % ligger för högt.

Av en rubrik i dagens exemplar av tidningen Dagen framgår att friskolorna får för höga bidrag. Utredare vill sänka bidragen med 10 %. Men det innebär inte att ingen friskola skulle kunna få mer än 85 %. Det går naturligtvis i Socialdemokraternas system; det beror på vilka elever som tas emot. Genom att lägga friskolebidraget i utgångsläget 85 % har man funnit en konstruktion som innebär att friskolorna tenderar att snarare välja elever. Man tjänar ju på att inte välja elever som har särskilda behov av stödinsatser i form av extra hjälp, hemspråksundervisning osv. Vår modell, som bygger på att utgångspunkten är den enskilde elevens behov, är betydligt mycket bättre.

Det finns mer att säga vad gäller fyrkantiga skolpengssystem, något som Christer Lindblom inte ställer upp på. Det finns ju kommuner som fördelar mer än 85 % inom det kommunala skolsystemet till respektive elev. Möjligheterna att göra stödinsatser för de svagaste eleverna blir naturligtvis begränsade.

Jag skulle kunna fortsätta denna debatt, men jag skall använda den återstående delen av min replik till att säga ett varmt tack till Christer Lindblom för ett stimulerande samarbete i utskottet under den här perioden. Han har varit en mycket trevlig bekantskap. Jag skulle vilja säga att Folkpartiet och riksdagen gör en förlust när han redan efter den här perioden väljer att ägna sig åt andra saker. Jag utgår från att det är andra som får dra nytta av hans kunskaper, hans krafter och hans goda kamratskap. Hjärtligt tack!

Anf. 143 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Det är inte lätt att gå upp och fortsätta att vara ilsken när man hör så vackra ord, men jag skall ändå försöka ge en replik. Tack för vänliga ord, Jan Björkman!

Jag har försökt koncentrera mig på det illusionsnummer som Socialdemokraterna ibland spelar upp vad gäller att försöka skapa ett annat finansieringssystem för friskolorna. Oavsett om det blir 85 %, 75 % eller 70 %, eller om det blir resurser efter behov, som Jan Björkman vill, är det ändå så att en del elever drabbas i den vanliga skolan, i grundskolan. Då är frågan: Hur många får drabbas? Skall det vara 10, 15 eller 20? Var går gränsen? Jag tycker att det är ett anständighetskrav att man inte diskuterar som om det gick att finansiera friskolor på det sättet att alla pengar kan bevaras i den kommunala skolbudgeten.

Jag har tidigare i en debatt sagt att jag inte tycker om begreppet segregation. Det är inte så att jag vill slå bort hela begreppet – jag begriper mycket väl vad det handlar om. Jag är också mycket orolig för delar av storstädernas ytterområden. Socialdemokraterna anvisar inte någonstans nya pengar till skolan, men ändå hänger de upp hela sin argumentation på att det är en nedskärning som görs och att det skapar en segregation.

Man måste på något sätt försöka separera vad vi har beslutat här i riksdagen. Vilka hemska reformer är det som den borgerliga regeringen har beslu-

tat om? Vilka effekter har de haft? Vilka effekter har uppkommit genom ett sparande, som man har varit tvungen att genomföra, oavsett vem som sitter i de kommunala ledningarna ute i landet? Det är svårt att särskilja effekterna av reformer och av besparingar. Det är det svåraste med att vara politiker i dagens läge, oavsett vilket område som man tittar på.

Vi måste naturligtvis gemensamt försöka hitta en bra finansiering för skolan. Jag hoppas att Socialdemokraterna kan ställa sig bakom detta, som jag har tagit upp i flera olika debatter, nämligen att det inte hjälper med bara pengar i skolan. Det måste också ske en utveckling i processen för att vi skall få ett bättre resultat och inte minst nå skolans övergripande mål, nämligen att barnen som går ur skolan har inte bara goda kunskaper utan också ett gott självförtroende, en god självkänsla och en beredskap att gå ut i livet och medverka i en demokratisk process.

Anf. 144 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Vi närmar oss slutet av den här mandatperioden och kan blicka tillbaka på tre år då det har hänt väldigt mycket inom utbildningsområdet. Den fråga som man kommer att märka mest och som kommer att påverka våra barn och ungdomar allra mest är förmodligen vårt beslut om nya läroplaner och nya betygssystem.

De grundläggande principer som under den här perioden har varit vägledande för vår utbildningspolitik är decentralisering, delaktighet, god och likvärdig utbildning i hela landet och valfrihet.

Det betänkande som vi nu diskuterar handlar om Utvecklingsplan för skolväsendet. Vi är många som deltar i debatten, och timmen är sen, så jag skall inte upprepa vad talarna tidigare har fört fram.

Det finns en fråga som nämns i detta betänkande som jag vill lyfta fram, och det är skolstart vid sex år.

Efter den 1 juli 1991 kan barn börja skolan redan vid sex års ålder om föräldrarna så vill och kommunen kan bereda plats för dem i skolan. Kommunerna har sex år på sig att genomföra denna reform. Den 1 juli 1997 skall alltså alla sexåringar börja skolan.

Regeringen har tillsatt en utredning, som i direktiven fick i uppgift att utreda förlängd skolgång och sänkt skolpliktsålder. Slutrapporten har avlämnats i vår. I vårt parti tog en arbetsgrupp fram en rapport om skolstart vid sex år, och i den kom vi fram till att grundskolan därmed skall förlängas till tio år. Centern har även motionerat om detta här i riksdagen. Vi ser bara fördelar med att samordna verksamheten i den frivilliga förskolan med den obligatoriska grundskolan.

I min hemkommun Skövde börjar över 97 % av alla sexåringar Barnskolan. I Barnskolan är sex- och sjuåringar tillsammans i samma grupp. Personalen i dessa grupper består av lågstadielärare, förskollärare och fritidspedagog. Barnen är inskrivna i skolan och flyttas efter två år upp i en åldersblandad grupp. Det är mellan 25 och 30 elever i varje grupp. I Barnskolan finns också fritidshem före och efter skolan för dem som behöver detta.

När beslutet fattades 1991 hade vi i Skövde redan börjat ett visst samarbete i flera skolor med förskolan, och nu har alla skolor i kommunen utom en genomfört skolstart vid sex år. Vid studiebesök i denna verksamhet och

vid kontakt med elever, föräldrar och all personal som berörs av denna verksamhet har enbart positiva synpunkter förts fram. Den pedagogiska utvecklingen har varit tydlig och gått framåt. Man har haft möjlighet att verkligen låta varje elev utvecklas utifrån sina utgångspunkter, bl.a. genom den personaltäthet och personalsammansättning man har i varje barngrupp. Varje grupp har tillgång inte bara till olika personalgrupper utan också till lokaler som behövs för denna verksamhet.

Det man inte vet när man börjar skolan som sexåring är om man skall gå nio eller tio år i skolan, och jag ser verkligen fram emot den viktiga proposition som måste komma med anledning av den utredning som är gjord. Många med mig hoppas att den kommer att innehålla förslag om att slå samman frivillig förskola med grundskolan och alltså skapa en tioårig grundskola.

Jag skall också något beröra elever med svårigheter. Det är en annan grupp för vilken vi i Centern tycker att det är mycket viktigt att en ordentlig uppföljning görs i skolan.

Regeringen har gjort bedömningen att det finns tendenser till att elever som behöver stöd inte får det i tillräcklig omfattning och att detta bör ägnas stor uppmärksamhet under den kommande treårsperioden.

Enligt skollagen skall alla barn och ungdomar, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar. Kommunen skall i den utbildning som anordnas ta hänsyn till elever med särskilda behov och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter i skolarbetet. Här måste vi påpeka vikten av att denna lag verkligen efterföljs. Alla elever måste ges möjlighet att utvecklas maximalt utifrån sina förutsättningar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet UbU11 i dess helhet och avslag på reservationerna.

Anf. 145 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara ställa en kort fråga till Birgitta Carlsson med anledning av det hon sade sist, nämligen att det är viktigt att slå vakt om elever med svårigheter i skolan. Det kan vi vara överens om. Som jag berörde tidigare, finns det dock en oro för att de eleverna inte får tillräckligt med resurser i dag.

Min fråga är om Birgitta Carlsson tycker att skolpeng och skolpengssystem bidrar till att stödja elever med svårigheter. Skolpengen flyttar enligt min uppfattning skolresurser från utsatta skolor och utsatta områden till mindre utsatta skolor och mindre utsatta områden.

Anf. 146 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Skolpeng är ett nytt fenomen, som vi inte fullt ut har sett konsekvenserna av. Skulle det visa sig att den reformen inte är bra kommer vårt parti att ställa upp på de förändringar som behöver göras för att stärka varje elev.

Jag nämnde i mitt anförande också hur viktigt det är att varje elev oavsett intelligens bemöts där vederbörande är och får de resurser som behövs. Där

måste man se till att det blir en rättvis fördelning, och det kommer vi att jobba för.

Anf. 147 JAN BJÖRKMAN (s) replik:

Herr talman! Hade detta varit för några år sedan hade jag kanske trott på det Birgitta Carlsson säger. Tyvärr visar ju Centern i dag att man inte ställer upp för detta. Man ingår i en regering som tyvärr bidrar till att klyftorna ökar.

Det är ju inte sant, som Birgitta Carlsson säger, att vi inte har sett konsekvenserna av skolpengssystemet än. Det har vi. Titta i storstadsområdenas förorter! Använd de material och de siffror som har presenterats. Prata med de lärare och den övriga personal som jobbar i de här skolorna och be att få synpunkter! Det har skett mycket stora förändringar som gör att elever med svårigheter har fått ökade svårigheter. Det är också dokumenterat att antalet elever med svårigheter – tyvärr, tyvärr – ökar i skolan i dag, Birgitta Carlsson.

Anf. 148 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det känns fel att skylla de förändringar som har skett på utbildningsområdet på skolpengen, som Jan Björkman gör. Vi vet att resurserna till utbildning har minskat ute i kommunerna, men jag gör inte den koppling som Jan Björkman gör när han säger att det enbart skulle bero på skolpengen.

Kommunerna har minskade resurser, och vi har också sett att många skolor har skurit i utbildningen. Det är ju annorlunda i dag, när man ger kommunen en påse pengar som den kan använda på ett friare sätt än tidigare, då det var mer styrning från riksnivån.

De förändringar Jan Björkman talar om är effekter av mycket annat. De hänger samman med den snedhet som kanske finns inom olika områden och i olika skolor. Jag gör inte den koppling som Jan Björkman gör. Jag tror att det är effekter av andra saker som vi ser just nu, kanske av Socialdemokraternas bostadssegregation på 60-talet och av miljonprogrammen.

Anf. 149 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! När utbildningsministern i går kväll starkt pläderade för att försämra de offentliga finanserna med ytterligare 8 miljarder kronor talade han om hur viktigt det är att vi inom politiken begränsar de områden vi agerar på. Därför blir man förvånad, herr talman, när man ser att Utbildningsdepartementet nu ger ut två skrifter i vardera 650 000 exemplar, en till föräldrar i grundskolan och en till barn i grundskolan. Inte för att det inte är viktigt och angeläget med information, men jag tycker att det är viktigt att det sägs i kammaren att det måste göras en åtskillnad mellan de uppgifter som de statliga verken har och de uppgifter som de politiskt tillsatta departementen har.

Det är, herr talman, också anmärkningsvärt att man gör den här typen av satsningar utan att ha budgeterat utgiften, som är i storleksordningen 4 miljoner kronor, och trots ett beslut för bara några veckor sedan här i kammaren om att avslå en begäran om tilläggsanslag till Utbildningsdepartementet.

Det är en utomordentligt allvarlig signal till de verk, till de kommuner och till de resultatenheter runt om i landet som har att följa sin budget och ta ansvar för ekonomin.

Herr talman! Kravet på arbete åt alla och allas delaktighet i samhällsbygget är en grundbult för socialdemokratin. Den breda utbildningen har varit Sveriges styrka under 1900-talet. Med samma breda ansats vill socialdemokratin möta 2000-talet.

Det är med stolthet vi kan peka på vad ESO-rapporten i går sade om att svensk skola håller hög klass. Dels är det en jämn utbildning – vi har betydligt jämnare skolresultat än man har i andra länder. Dels innebär den breda satsning vi har gjort i Sverige att de 5 % som är duktigast i de svenska skolorna också har betydligt bättre kunskaper än eliten i t.ex. franska eller tyska skolor. Det är viktigt att peka på att just detta att alla får chansen är villkoret för att alla skall kunna vara delaktiga i framtiden och även för att olika begåvningar skall kunna tas till vara.

Den dyslexiutfrågning som utskottet hade för en liten tid sedan visade hur viktig utbildningen är i framtiden. Tidigare gick det att jobba på vissa ställen inom industrin utan att kunna läsa ordentligt. I dagens datasamhälle slås den ut som inte har läskunskaper. På samma sätt är det på många ställen när det gäller matematik och naturorienterade ämnen.

Därför är det med största oro man ser på situationen i skolan. Skolverket redogjorde för någon vecka sedan inför Riksdagens revisorer för att flera skolor nu öppet säger att elever med läs- och skrivsvårigheter inte får det stöd de behöver. Likvärdigheten är i fara. Risken är att en del elever inte får tillräckliga matematikkunskaper för att man nu inte längre klarar av att dela arbetsgrupperna i många skolor.

Förhållandena när det gäller undervisningen i de naturorienterade ämnena är inte de bästa – det är en av akilleshälarna i den svenska skolan. Det finns därför anledning att fråga borgerligheten: Var det välbetänkt att bara för att man inte pallade för trycket från bl.a. tidningen Dagen skära ned de naturorienterade ämnena med 40 timmar i veckan?

Vi socialdemokrater ser lärarutbildningen som en grundbult i utvecklingen av en god skola. Det genomfördes för ett antal år sedan en modern lärarutbildning, som kombinerade gedigna ämneskunskaper med pedagogisk kunskap och som byggde på didaktiska principer.

Högstadiet har ibland varit akilleshälen för de elever som har det jobbigt. Därför var det så viktigt att utveckla lärarutbildningen. Den utbildningen ville man inte fullt ut erkänna från borgerlighetens sida. Man lät moderat prestige gå före omsorgen om barnen och införde den s.k. Unckelutbildningen. Det är allvarligt. Jag yrkar bifall till reservation 6.

Vi hör ofta borgerligheten göra yviga uttalanden om behovet av kunskaper i skolan. Man pratar väldigt mycket om lärarnas roll, men man tar inte till sig en del av de behov som verkligen finns. Det finns anledning att titta på hur lågt borgerligheten egentligen värderar lärarkompetensen. I beslutet om entreprenadskolor, i riktlinjerna för de fristående skolorna, sätts lärarkompetensen lågt. Vi börjar få lärarlösa lektioner runt om i grundskolan. Det här rimmar illa med de yviga uttalanden om lärarkompetens som man i andra sammanhang har gjort.

Jag tyckte att det var välgörande och bra att höra Birgitta Carlsson tala om vikten av samverkan mellan skola och barnomsorg. Birgitta Carlsson och jag är eniga i den frågan. Det beklagliga är att regeringen under ledning av skolministern inte velat se det spännande utvecklingsarbete som sker ute i kommunerna och inte heller velat ta steget att införa en gemensam läroplan för barnomsorg och skola. Den strikta åtskillnad som regeringen gör mellan barnomsorg och skola går på tvärs mot en mycket spännande utveckling på fältet. Det är beklagligt.

Herr talman! Vi socialdemokrater ser alla barns rätt till en god utbildning som en grundbult för framtidsutvecklingen. Vi kräver att skolpengens effekter för barn med funktionshinder skall analyseras. Vi vill ha en helhetssyn på barn och ungdomar.

Vi menar att barn i grundskolan har rätt att kräva att lärarna får en modern lärarutbildning, som kan möta varje barns behov.

Anf. 150 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Min avsikt är inte att åter gå in i sakdebatten.

Jag känner ett starkt behov av att vid detta tillfälle få rikta ett varmt tack till såväl vår kanslipersonal som mina utskottskamrater. Vårt kansli har utfört ett högst förnämligt och engagerat arbete och på ett föredömligt sätt betjänat oss ledamöter. Ni skall ha ett varmt tack.

Till samtliga utskottskamrater vill jag uttala min tacksamhet över ett väl utfört utskottsarbete, ett utmärkt samarbete och ett enastående fint kamratskap. Jag vill rikta ett särskilt tack till Ewa Hedkvist Petersen, Marianne Jönsson och Christer Lindblom. De har samtliga beslutat sig för att lämna riksdagen och därmed också utskottet. Tack för era fina insatser och för det fina kamratskapet! Jag önskar er alla tre en god fortsättning.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 juni.)

17 § Distansundervisning, m.m.

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1993/94:UbU14 Distansundervisning, m.m. (prop. 1993/94:177 delvis och skr. 1993/94:183).

Anf. 151 JAN BJÖRKMAN (s):

Herr talman! Distansutbildningen ingår som en viktig del i vuxenutbildningsverksamheten. För många innebär denna verksamhet den enda möjligheten att förkovra sig.

Långa avstånd eller oregelbundna arbetstider kan vara skäl till att distansutbildning är ett bra alternativ.

Statens skolor för vuxna i Härnösand och Norrköping är viktiga komplement till kommunal vuxenutbildning.

Många högskolor erbjuder en del av sitt utbud på distans.

Verksamheten vid SSVH och SSVN har varit föremål för debatt under flera år. I betänkandet Kunskapens krona föreslogs en kommunalisering av skolorna. Remissinstanserna avvisade detta med motiveringen att det förelåg en risk för att verksamheten skulle minska i stället för att, som önskvärt, öka.

För vår del ser vi behov av en utveckling av distansundervisningen. Inte minst användande av den nya informationsteknologin kan aktivt bidra till detta. Det är därför angeläget att understödja de olika projekt som startas för att utveckla undervisningsformerna för distansutbildning så som vi har redovisat i reservation nr 1 till detta betänkande.

Det är också viktigt att arbeta med metodutveckling, dokumentation, information och erfarenhetsåterföring. För att rationellt kunna arbeta med dessa frågor och bidra till kompetensutveckling via distansutbildning föreslår vi att ett distansutbildningsinstitut inrättas. Liknande förslag har framförts i betänkandet Kunskapens krona.

Det är förvånande att majoriteten inte anser sig kunna biträda förslaget, när man samtidigt betonar behovet av utveckling av kreativitet och nytänkande inom distansutbildningsområdet.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservation nr 2 till detta betänkande. Självfallet står jag även bakom reservation nr 1.

Anf. 152 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! På grund av att vi har strukit ner taletiderna har vi bara en minut var på oss.

Jag yrkar bifall till propositionen. Jag anser att reservation nr 1 är fullkomligt onödig. Där uttrycks nämligen exakt det som också majoriteten uttrycker. Reservation nr 2 är ett kraftfullt slag i tomma luften. Tiden har faktiskt sprungit ifrån idén om att distansutbildning kan utvecklas genom att den koncentreras till ett stort institut på ett ställe.

Med detta, herr talman, tackar jag mina kamrater för i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 juni.)

18 § Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1993

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1993/94:UbU15 Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1993 (redog. 1993/94:RJ1 och 1993/94:RR6).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 7 juni.)

19 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1993/94:UbU18 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 7 juni.)

20 § Vissa ändringar i skollagen

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1993/94:UbU20 Vissa ändringar i skollagen (prop. 1993/94:242).

Anf. 153 JAN BJÖRKMAN (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas några olika frågor, bl.a. avgifter till fristående särskolor och gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever.

När det gäller bidragssystemet till de privata särskolorna kan vi konstatera att regeringen nu har lagt sig nära den modell för bidragstilldelning som vi har förordat, även för de fristående grundskolorna. Därför har vi inga invändningar.

Regeringen vill att de fristående särskolorna skall ha rätt att ta ut avgifter. Det är vi emot. Även begränsade avgifter verkar segregerande och motverkar elevers och föräldrars möjlighet att utnyttja rätten att välja skola. Avgifter i privata särskolor bör därför inte tillåtas.

Rörelsehindrade elever har rätt att efter avslutad skolplikt få en Rh-anpassad gymnasieutbildning. Nämnden för Rh-anpassad utbildning har framfört önskemål om att få ta in elever på gymnasieskolans individuella program. Detta har regeringen på oklara grunder motsatt sig. Varför rörelsehindrade elever skulle ha rätt att välja individuella program på en vanlig gymnasieskola men inte på en skola som är anpassad för rörelsehindrade elever är svårt att förstå. Vi finner det naturligt att alla Rh-elever skall ha samma rätt till individuella program som övriga gymnasieelever. Det är därför glädjande att ett enigt utskott ställer upp bakom det socialdemokratiska kravet och ger regeringen bakläxa.

Samma sak gäller behörighetsvillkoren för att man skall kunna antas till Rh-anpassad gymnasieutbildning. Genom att utskottet bifaller det socialdemokratiska kravet även på denna punkt ges nämnden för Rh-anpassad utbildning möjlighet att göra en individuell bedömning av den enskilde elevens förmåga att klara av studierna.

Det känns bra för de rörelsehindrade elevernas skull att utskottet avvisar regeringens förslag till ändring i skollagen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen, som är fogad till detta betänkande.

Anf. 154 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Liksom Jan Björkman vill jag uttrycka min glädje över att vi har kunnat ena oss i utskottet. Vi säger ja även till utvecklingsstörda elever med den Rh-anpassade utbildningen. Därmed avstyrker vi regeringens förslag, som gick ut på att eleverna skulle vara tvungna att vara behöriga till utbildning på nationella program för att kunna gå den utbildningen.

Detta ser jag som ytterligare ett av flera beslut som vi har fattat här i riksdagen under den senaste mandatperioden för att underlätta för utvecklingsstörda elever att integreras i skolan.

Undervisningen vid Rh-gymnasierna i Umeå, Kristianstad, Stockholm och Göteborg är redan individuell. Därför hoppas jag att det inte kommer att bli några svårigheter. Tvärtom tror jag att utvecklingsstörda elever i elevgrupperna kommer att berika skolans vardag.

Jag skall också ta upp det andra förslaget som gäller en ändring i skollagen. Det handlar om att avgifter skall tas ut och om att elevernas hemkommuner skall vara skydliga att ge ersättning till elever i fristående skolor. I denna fråga har vi inte riktigt kunnat ena oss i utskottet. Det finns en socialdemokratisk reservation, som vi hörde Jan Björkman säga.

Jag tycker att också detta är ett led i en integrering och normalisering. Det skall vara samma villkor även för de fristående särskolorna när det gäller att ta ut elevavgifter. Samma regler skall gälla. Skolverket skall kontrollera om skolorna uppfyller de krav som finns för att få bidrag. I annat fall skall bidraget dras in. Skolan skall också, efter diskussion, ges möjlighet att ändra avgiften.

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att vi i dessa frågor har samma beslutsgång när det gäller utvecklingsstörda elever och särskolor.

Med detta vill jag bara yrka bifall till hemställan i UbU20 och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 juni.)

21 § Beslut om fortsatt ärendebehandling

Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid arbetsplenum tisdagen den 7 juni.

22 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Skrivelse

1993/94:252 Insatser på miljöområdet till Central- och Östeuropa

Konstitutionsutskottets betänkanden

1993/94:KU18 Reformera riksdagsarbetet

1993/94:KU43 Riksdagsledamöternas pensioner m.m.

1993/94:KU45 Uppskov till 1994/95 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden
1993/94:KU50 Folkomröstning om EU-medlemskap

Justitieutskottets betänkanden
1993/94:JuU31 Bostadsdomstolen
1993/94:JuU33 Slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1994/95, m.m.
1993/94:JuU34 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Lagutskottets betänkanden
1993/94:LU28 Registrerat partnerskap m.m.
1993/94:LU32 Ändringar i aktiebolagslagen m.m.
1993/94:LU38 Ändrat anslag till Konsumentverket

Utrikesutskottets betänkande
1993/94:UU27 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU25 Vissa studiestödsfrågor

Trafikutskottets betänkanden
1993/94:TU30 Investeringsplaner för infrastrukturen
1993/94:TU34 Överenskommelse om investeringar i trafikens infrastruktur i Göteborgsregionen
1993/94:TU36 Godkännande av grundläggande principer för avtal rörande Arlandabanan
1993/94:TU38 Kompletteringspropositionen inom trafikutskottets beredningsområde
1993/94:TU39 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

23 § Kammaren åtskildes kl. 16.59.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 51 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 87 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 103 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 15 § anf. 124 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Fredagen den 3 juni

1 § Meddelande om uteblivit svar på interpellation 1
2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 2 juni 1
Utbildningsutskottet betänkande UbU12
Utbildningsutskottet betänkande UbU13
Meddelande om samlad votering 6
3 § Strandskydd m.m. 7
Jordbruksutskottets betänkande JoU28
Debatt
Jan Jennehag (v)
Lennart Fremling (fp)
Mona Saint Cyr (m)
Dan Ericsson i Kolmården (kds)
Max Montalvo (nyd)
Sinikka Bohlin (s)
Bertil Danielsson (m)
Margareta Winberg (s)
Beslut fattades efter 13 §
4 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden 17
Jordbruksutskottets betänkande JoU30
Debatt
Max Montalvo (nyd)
Ulla Pettersson (s)
Ivar Virgin (m)
Dan Ericsson i Kolmården (kds)
Talmannen (om debattreglerna)
Beslut fattades efter 13 §
5 § Handlingsplan mot buller 22
Jordbruksutskottets betänkande JoU31
Debatt
Lennart Fremling (fp)
Leo Persson (s)
Lennart Fridén (m)
Beslut fattades efter 13 §
6 § Kompletteringspropositionen 28
Jordbruksutskottets betänkande JoU32
Debatt
Margareta Winberg (s)

Ivar Virgin (m)
Max Montalvo (nyd)
Beslut fattades efter 13 §
7 § Statligt bidrag till partigrupperna i riksdagen 32
Konstitutionsutskottets betänkande KU47
Beslut fattades efter 13 §
8 § Nordiska rådets svenska delegation 32
Konstitutionsutskottets betänkande KU48
Beslut fattades efter 13 §
9 § Legitimation för vissa naprapater och kiropraktorer m.m. 33
Socialutskottets betänkande SoU24
Debatt
Ingrid Andersson (s)
Leif Carlson (m)
Per Stenmarck (m)
Eva Zetterberg
Gullan Lindblad (m)
Beslut fattades efter 13 §
10 § Åligganden för personal inom hälso- och sjukvården m.m. .. 40
Socialutskottets betänkande SoU26
Debatt
Ingrid Andersson (s)
Göte Jonsson (m)
Beslut fattades efter 13 §
11 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1994/95 44
Socialutskottets betänkande SoU32
Beslut fattades efter 13 §
12 § Vissa frågor rörande bestämmelserna om arvoden till privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster m.m. 44
Socialutskottets betänkande SoU33
Debatt
Hans Karlsson (s)
Barbro Westerholm (fp)
Eva Zetterberg (v)
Beslut fattades efter 13 §
13 § Statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 2002 49
Kulturutskottets betänkande KrU35
Debatt
Andre vice talman Christer Eirefelt (fp)
Johan Lönnroth (v)
Stina Eliasson (c)
Beslut 52
Jordbruksutskottets betänkande JoU28
Jordbruksutskottets betänkande JoU30
Jordbruksutskottets betänkande JoU31
Jordbruksutskottets betänkande JoU32

Konstitutionsutskottets betänkande KU47
Konstitutionsutskottets betänkande KU48
Socialutskottets betänkande SoU24
Socialutskottets betänkande SoU26
Socialutskottets betänkande SoU32
Socialutskottets betänkande SoU33
Kulturutskottets betänkande KrU35
14 § Ny lotterilag 56
Kulturutskottets betänkande KrU32
Debatt
Anders Nilsson (s)
Rose-Marie Frebran (kds)
Stig Bertilsson (m)
(forts.)
Beslut om uppskjuten votering 65
14 § (forts.) Ny lotterilag (forts. KrU32) 66
Elisabeth Persson (v)
Hugo Hegeland (m)
Åke Gustavsson (s)
Beslut skulle fattas den 7 juni
15 § Försäljning av AB Tipstjänst till svenskt föreningsliv m.m.... 73
Finansutskottets betänkande FiU24
Debatt
Roland Sundgren (s)
Ulf Eriksson (nyd)
Elisabeth Persson (v)
Tom Heyman (m)
Stig Bertilsson (m)
Sten Andersson i Malmö (m)
Åke Gustavsson (s)
Beslut skulle fattas den 7 juni
16 § Utvecklingsplan för skolväsendet 88
Utbildningsutskottets betänkande UbU11
Debatt
Jan Björkman (s)
Björn Samuelson (v)
Hans Nyhage (m)
Christer Lindblom (fp)
Birgitta Carlsson (c)
Inger Lundberg (s)
Beslut skulle fattas den 7 juni
17 § Distansundervisning, m.m. 111
Utbildningsutskottets betänkande UbU14
Debatt
Jan Björkman (s)
Margitta Edgren (fp)
Beslut skulle fattas den 7 juni

18 § Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1993 112
Utbildningsutskottets betänkande UbU15
Beslut skulle fattas den 7 juni
19 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden 113
Utbildningsutskottets betänkande UbU18
Beslut skulle fattas den 7 juni
20 § Vissa ändringar i skollagen 113
Utbildningsutskottets betänkande UbU20
Debatt
Jan Björkman (s)
Marianne Jönsson (c)
Beslut skulle fattas den 7 juni
21 § Beslut om fortsatt ärendebehandling 114
22 § Bordläggning 114

gotab 46897, Stockholm 1994